

«Σχολή Κοινωνικών Επιστημών»

Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών

«Εγκληματολογικές και Ποινικές προσεγγίσεις της
διαφθοράς, του οικονομικού και του οργανωμένου
εγκλήματος»

Διπλωματική Εργασία

**« Η ανακριτική διερεύνηση του οργανωμένου εγκλήματος.
Αξιολόγηση του υφιστάμενου νομοθετικού πλαισίου -
Προτάσεις βελτίωσης »**

Παναγιώτης Κιούσης

Επιβλέπουσα καθηγήτρια: «Μαριλένα Κατσογιάννου»

Αθήνα, Ιούνιος 2024

Η παρούσα εργασία αποτελεί πνευματική ιδιοκτησία του φοιτητή Κιούση Παναγιώτη που την εκπόνησε. Στο πλαίσιο της πολιτικής ανοικτής πρόσβασης ο συγγραφέας/δημιουργός εκχωρεί στο ΕΑΠ, μη αποκλειστική άδεια χρήσης του δικαιώματος αναπαραγωγής, προσαρμογής, δημόσιου δανεισμού, παρουσίασης στο κοινό και ψηφιακής διάχυσής τους διεθνώς, σε ηλεκτρονική μορφή και σε οποιοδήποτε μέσο, για διδακτικούς και ερευνητικούς σκοπούς, άνευ ανταλλάγματος και για όλο το χρόνο διάρκειας των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας. Η ανοικτή πρόσβαση στο πλήρες κείμενο για μελέτη και ανάγνωση δεν σημαίνει καθ' οιονδήποτε τρόπο παραχώρηση δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας του συγγραφέα/δημιουργού ούτε επιτρέπει την αναπαραγωγή, αναδημοσίευση, αντιγραφή, αποθήκευση, πώληση, εμπορική χρήση, μετάδοση, διανομή, έκδοση, εκτέλεση, «μεταφόρτωση» (downloading), «ανάρτηση» (uploading), μετάφραση, τροποποίηση με οποιονδήποτε τρόπο, τμηματικά ή περιληπτικά της εργασίας, χωρίς τη ρητή προηγούμενη έγγραφη συναίνεση του συγγραφέα/δημιουργού. Ο συγγραφέας/δημιουργός διατηρεί το σύνολο των ηθικών και περιουσιακών του δικαιωμάτων.

«Η ανακριτική διερεύνηση του οργανωμένου εγκλήματος.
Αξιολόγηση του υφιστάμενου νομοθετικού πλαισίου –
Προτάσεις βελτίωσης»

Παναγιώτης Κιούσης

Επιτροπή Επίβλεψης Διπλωματικής Εργασίας

Επιβλέπουσα Καθηγήτρια:

Μαριλένα Κατσογιάννου

Λέκτορας Νομικής Σχολής Ε.Κ.Π.Α.

Μέλος ΣΕΠ ΕΑΠ

Συν-Επιβλέπων Καθηγητής:

Δημήτριος Βούλγαρης

Καθηγητής

Μέλος ΣΕΠ ΕΑΠ

Αθήνα, Ιούνιος 2024

«Θα ήθελα να εκφράσω τις βαθύτατες και ειλικρινείς μου ευχαριστίες στην καθηγήτρια κα Μαριλένα Κατσογιάννου, η οποία με υπομονή και κατανόηση με καθοδήγησε να ολοκληρώσω τη συγγραφή της παρούσας διπλωματικής εργασίας. Επίσης, ευχαριστώ θερμά τον δεύτερο επιβλέποντα καθηγητή της εργασίας μου, κ. Δημήτριο Βούλγαρη.

Φυσικά, δε θα μπορούσα να παραλείψω να ευχαριστήσω την οικογένειά μου και ιδιαίτερα τη σύζυγό μου, για την κατανόηση και αμέριστη ηθική συμπαράστασή τους σε αυτή μου την προσπάθεια.»

Περίληψη

Η ανακριτική διερεύνηση του οργανωμένου εγκλήματος αποτελεί μια ιδιαίτερα πολύπλοκη διαδικασία και απαιτεί ειδικά ανακριτικά μέτρα και τεχνικές για τη συλλογή αποδείξεων. Παρόλο που το νομοθετικό πλαίσιο υποστηρίζει τις διωκτικές αρχές στη μάχη κατά του οργανωμένου εγκλήματος, υπάρχουν σοβαρά ζητήματα σχετικά με την προστασία των συνταγματικών δικαιωμάτων των πολιτών. Η ιδιωτικότητα και η ελευθερία μπορεί να κινδυνεύσουν, ενώ η χρήση τέτοιων αποδεικτικών στοιχείων στα δικαστήρια εγείρει ερωτήματα για τη δίκαιη δίκη και την προστασία από αυθαίρετες κρατικές παρεμβάσεις.

Η δικαστική αξιοποίηση των αποδείξεων που συλλέγονται μέσω αυτών των μέτρων πρέπει να υπόκεινται σε σαφή και επαληθεύσιμα όρια. Είναι απαραίτητο να υπάρχει ένα σαφές νομοθετικό πλαίσιο που να ορίζει τις προϋποθέσεις βάσει των οποίων επιτρέπεται η χρήση αυτών των αποδεικτικών στοιχείων. Αυτό περιλαμβάνει την ανάγκη για δικαστική άδεια πριν από τη διεξαγωγή τέτοιων ενεργειών, την επαρκή αιτιολόγηση της ανάγκης για χρήση τέτοιων μέτρων και τη διασφάλιση της αναλογικότητας μεταξύ της επέμβασης στα δικαιώματα των πολιτών και της επιβολής της δίωξης του εγκλήματος.

Για τη βελτίωση του υφιστάμενου νομοθετικού πλαισίου, προτείνεται μεταξύ άλλων η ενίσχυση των ηλεκτρονικών μηχανισμών για την παρακολούθηση των ειδικών ανακριτικών δραστηριοτήτων, η θέσπιση σαφών κανονισμών που θα περιορίσουν την εμπλοκή των ανακριτικών υπαλλήλων σε ενδεδειγμένα πλαίσια, η συνεχής επικαιροποίηση του νομικού πλαισίου, καθώς και η εκπαίδευση των διωκτικών – δικαστικών αρχών σχετικά με την ισορροπία μεταξύ ασφάλειας και ατομικών δικαιωμάτων. Με τα ανωτέρω μέτρα επιτυγχάνεται η πρόληψη-καταστολή του οργανωμένου εγκλήματος και παράλληλα ενισχύεται η προστασία των δικαιωμάτων των πολιτών και η διαφάνεια των δικαστικών διαδικασιών.

Λέξεις – Κλειδιά

Οργανωμένο έγκλημα, ειδικές ανακριτικές πράξεις, προστασία ατομικών δικαιωμάτων, δίκαιη δίκη

«The investigative examination of organized crime: Evaluation of the existing legislative framework – Proposals for Improvement»

Panagiotis Kiouis

Abstract

The investigative examination of organized crime is a highly complex process and requires specialized investigative measures and techniques. Although the legal framework supports law enforcement authorities, there are serious issues regarding the protection of citizens' constitutional rights. Privacy and freedom may be at risk, and the use of such evidence in courts raises questions about fair trials and protection from arbitrary state interventions.

The judicial utilization of evidence collected through these measures must be subject to clear and verifiable limits. A clear legislative framework is necessary to define the conditions under which such evidence can be used. This includes the need for judicial authorization before such actions are carried out, adequate justification for the need to use such measures, and ensuring proportionality between the infringement on citizens' rights and the enforcement of crime prosecution.

To improve the existing legal framework, it is proposed to enhance electronic mechanisms for monitoring special investigative activities, establish clear regulations to limit the involvement of investigative officers within appropriate boundaries, continuously update the legal framework, and train law enforcement and judicial authorities on balancing security and individual rights. These measures aim to prevent and combat organized crime while simultaneously enhancing the protection of citizens' rights and the transparency of judicial processes.

Keywords

Organized crime, special investigative procedures, protection of individual rights, fair trial

Περιεχόμενα

Περίληψη	v
Abstract	vi
Συντομογραφίες & Ακρωνύμια	ix
Εισαγωγή	1
Κεφάλαιο 1 ^ο Οργανωμένο Έγκλημα	3
1.1 Εννοιολογική προσέγγιση	3
1.2 Άρθρο 187 Π.Κ. - Οι κυριότερες νομοθετικές του μεταβολές από το έτος 2001 έως σήμερα.....	4
1.3 Εγκληματική Οργάνωση	8
1.4 Εγκληματική ομάδα (Συμμορία).....	11
1.5 Σύγχρονη Εικόνα του ΟΕ στην Ελλάδα: Ανάλυση μέσω των Εκθέσεων της Ελληνικής Αστυνομίας (2019-2021)	13
1.5.1 Νομικό – κανονιστικό πλαίσιο σύνταξης των εκθέσεων για το ΟΕ	13
1.5.2 Πεδίο μελέτης.....	14
1.5.3 Εμπειρικό υλικό.....	14
1.5.4 Αποτύπωση – ανάλυση πληροφοριακών δεδομένων που παρέχονται στις εν λόγω εκθέσεις – Διεξαγωγή συμπερασμάτων	15
Κεφάλαιο 2 ^ο Ειδικές Ανακριτικές Πράξεις	19
2.1 Εισαγωγή των ειδικών ανακριτικών πράξεων στην ελληνική έννομη τάξη.....	19
2.2 Έννοια και ιδεοτυπικά χαρακτηριστικά των ειδικών ανακριτικών πράξεων	22
2.3 Τα είδη των ειδικών ανακριτικών πράξεων κατά το άρθρο 254 Κ.Π.Δ.	25
2.3.1 Η συγκαλυμμένη έρευνα	25
2.3.2 Η ανακριτική διείσδυση και η διάκρισή της από την αστυνομική παγίδευση.....	27
2.3.3 Οι ελεγχόμενες μεταφορές	31
2.3.4 Η άρση του απορρήτου του περιεχομένου των επικοινωνιών ή των δεδομένων θέσης και κίνησης αυτών.....	33
2.3.5 Η καταγραφή δραστηριότητας ή άλλων γεγονότων εκτός κατοικίας με συσκευές ήχου ή εικόνας ή με άλλα τεχνικά μέσα.....	36
2.3.6 Η συσχέτιση ή ο συνδυασμός δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα	38
2.4. Δικονομικές και ουσιαστικές εγγυήσεις εφαρμογής.....	41
Κεφάλαιο 3 ^ο Νομολογιακή Προσέγγιση.....	47
3.1 Νομολογία Ελληνικών δικαστηρίων.....	47
3.1.1 Η υπ' αριθ. 1742/2003 απόφαση του Αρείου Πάγου	47
3.1.2 Η υπ' αριθ. 537/2011 απόφαση του Αρείου Πάγου	49
3.1.3 Η υπ' αριθ. 1122/2014 απόφαση του Αρείου Πάγου	50
3.2 Νομολογία Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΔΔΑ)	51

3.2.1 Η απόφαση Teixeira de Castro κατά Πορτογαλίας της 09.06.1998	51
3.2.2 Η απόφαση Ramanauskas κατά Λιθουανίας της 05.02.2008	53
3.2.3 Η απόφαση Πυργιωτάκης κατά Ελλάδος της 21.02.2008	56
3.3 Διατύπωση συμπερασμάτων	57
Κεφάλαιο 4° Ανακύπτοντα Ζητήματα κατά τη Διεξαγωγή των Ειδικών Ανακριτικών Πράξεων - Προτάσεις Βελτίωσης	59
Συμπεράσματα	64
Βιβλιογραφία	70

Συντομογραφίες & Ακρωνύμια

ΑΠ	Άρειος Πάγος
Βλ.	Βλέπε
ΔΣΑΠΔ	Διεθνούς Συμφώνου για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα
ΕΔΔΑ	Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου
εδ.	εδάφιο
εκδ.	έκδοση
ΕΛΑΣ	Ελληνική Αστυνομία
επ.	επόμενα
ΕΣΔΑ	Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου
ΚΠΔ	Κώδικας Ποινικής Δικονομίας
Ν.	Νόμος
ο.π.	όπως παραπάνω
παρ.	παράγραφος
Π. Δ/τος	Προεδρικού Διατάγματος
ΠοινΔικ	Ποινική Δικαιοσύνη
ΠΚ	Ποινικός Κώδικας
ΠοινΧρ	Ποινικά Χρονικά
Σ.	Σύνταγμα
τ.	τόμος
OSCE	Οργανισμός για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη
ΦΕΚ	Φύλλο Εφημερίδας Κυβερνήσεως

Εισαγωγή

Η ανακριτική διερεύνηση του οργανωμένου εγκλήματος αποτελεί έναν από τους πιο απαιτητικούς τομείς της ποινικής δικαιοσύνης, καθώς εμπλέκει περίπλοκες και συχνά επικίνδυνες επιχειρήσεις για την εξιχνίαση και καταστολή εγκληματικών δικτύων. Το οργανωμένο έγκλημα έχει εξελιχθεί σε ένα παγκόσμιο φαινόμενο με σοβαρές επιπτώσεις στην κοινωνία, την οικονομία και την πολιτική σταθερότητα των κρατών. Η σύνθετη φύση αυτού του είδους εγκληματικότητας απαιτεί τη χρήση ειδικών ανακριτικών εργαλείων και τεχνικών, προκειμένου να συλλεχθούν τα απαραίτητα αποδεικτικά στοιχεία για τη διεκπεραίωση των υποθέσεων αυτών. Η αξιολόγηση του υφιστάμενου νομοθετικού πλαισίου και η διατύπωση προτάσεων για τη βελτίωσή του είναι κρίσιμη για την αποτελεσματική αντιμετώπιση του οργανωμένου εγκλήματος, ενώ παράλληλα πρέπει να διασφαλίζεται η προστασία των ατομικών δικαιωμάτων και ελευθεριών των πολιτών.

Το οργανωμένο έγκλημα περιλαμβάνει ποικίλες δραστηριότητες όπως η διακίνηση ναρκωτικών, η εμπορία ανθρώπων, η διαφθορά, το ξέπλυμα χρήματος και η τρομοκρατία. Οι εγκληματικές οργανώσεις λειτουργούν με δομές που τους επιτρέπουν να αποφεύγουν τη δικαιοσύνη και να συνεχίζουν τις παράνομες δραστηριότητές τους. Η αντιμετώπιση αυτού του είδους εγκληματικότητας απαιτεί συντονισμένες προσπάθειες από τις διωκτικές αρχές και τη δικαστική εξουσία, καθώς και τη χρήση σύγχρονων τεχνολογιών και ειδικών ανακριτικών τεχνικών όπως οι τηλεφωνικές παρακολουθήσεις, η συλλογή προσωπικών πληροφοριών και οι μυστικές παρακολουθήσεις.

Ο αναθεωρημένος Κώδικας Ποινικής Δικονομίας έχει βελτιώσει το κανονιστικό πλαίσιο των ειδικών ανακριτικών μεθόδων και έχει ενισχύσει τις διωκτικές αρχές στον αγώνα κατά του οργανωμένου εγκλήματος. Παρέχει εξειδικευμένα εργαλεία και μεθόδους για τη συλλογή αποδεικτικών στοιχείων που μπορούν να χρησιμοποιηθούν στα δικαστήρια. Ωστόσο, η εφαρμογή αυτών των μέτρων εγείρει σοβαρά ζητήματα αναφορικά με τη διασφάλιση των συνταγματικών δικαιωμάτων των πολιτών, όπως το δικαίωμα στην ιδιωτικότητα και την ελευθερία της επικοινωνίας, το δικαίωμα της ενημέρωσης, της δίκαιης δίκης, κ.α.. Η παρακολούθηση των επικοινωνιών και η συλλογή προσωπικών δεδομένων χωρίς επαρκείς εγγυήσεις ενδέχεται να προκαλέσει παραβιάσεις των δικαιωμάτων του ατόμου και να επηρεάσει την εμπιστοσύνη των πολιτών στο νομικό σύστημα.

Η χρήση των ειδικών ανακριτικών μέτρων πρέπει να υπόκειται σε αυστηρούς περιορισμούς και να γίνεται με πλήρη σεβασμό στις αρχές της αναγκαιότητας και της αναλογικότητας. Είναι απαραίτητο να υπάρχει ένα σαφές νομοθετικό πλαίσιο που να ορίζει τις προϋποθέσεις υπό τις οποίες μπορούν να εφαρμοστούν αυτά τα μέτρα. Αυτό περιλαμβάνει την ανάγκη για δικαστική άδεια πριν από τη διεξαγωγή των ανακριτικών ενεργειών, την επαρκή αιτιολόγηση της χρήσης αυτών των μέτρων και τη διασφάλιση της αναλογικότητας μεταξύ της επέμβασης στα δικαιώματα των πολιτών και της ανάγκης για την επιβολή του νόμου.

Για να αντιμετωπιστεί αποτελεσματικά το οργανωμένο έγκλημα, να διασφαλιστεί η προστασία των πολιτών και να διατηρηθεί η διαφάνεια των δικαστικών διαδικασιών, προτείνεται η υιοθέτηση ορισμένων βελτιωτικών προτάσεων. Η ισορροπία μεταξύ της καταπολέμησης της οργανωμένης εγκληματικής δραστηριότητας και της διαφύλαξης των δικαιωμάτων του ατόμου αποτελεί κρίσιμο παράγοντα για τη διατήρηση της δημοκρατικής τάξης και την ενδυνάμωση της εμπιστοσύνης των πολιτών στο νομικό σύστημα.

Στο πλαίσιο της παρούσης διπλωματικής εργασίας, η οποία αναπτύσσεται σε τέσσερα κεφάλαια, εξετάζονται αρχικά η πολυπλοκότητα – διασυννοριακή φύση του οργανωμένου εγκλήματος και η προσπάθεια του εθνικού νομοθέτη να το αντιμετωπίσει αποτελεσματικά. Στο δεύτερο κεφάλαιο γίνεται αναφορά στην εισαγωγή των ειδικών ανακριτικών πράξεων στην ελληνική έννομη τάξη, εξετάζονται τα ιδεοτυπικά χαρακτηριστικά τους γνωρίσματα και εν συνεχεία λαμβάνει χώρα επισκόπησή τους, σύμφωνα με τις προβλέψεις του άρθρου 254 Κ.Π.Δ., με παράθεση των δικονομικών – ουσιαστικών εγγυήσεων που τις διέπουν. Στο τρίτο κεφάλαιο παρατίθενται ενδεικτικά μερικές από τις σημαντικότερες αποφάσεις του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΔΔΑ) και του Αρείου Πάγου, που σχετίζονται με ζητήματα που ανακύπτουν από την πρακτική εφαρμογή της ανακριτικής διεξόδου και εν συνεχεία επιχειρείται η διατύπωση συμπερασμάτων για το υπόψη ζήτημα. Στη συνέχεια, στο τέταρτο κεφάλαιο, παρουσιάζονται ζητήματα που ανακύπτουν κατά τη διεξαγωγή των ειδικών ανακριτικών πράξεων και διατυπώνονται προτάσεις βελτίωσης για την αντιμετώπισή τους.

Κεφάλαιο 1^ο Οργανωμένο Έγκλημα

1.1 Εννοιολογική προσέγγιση

Το οργανωμένο έγκλημα αποτελεί ένα από τα πιο σύνθετα και δύσκολα προβλήματα της σύγχρονης κοινωνίας, με την προσπάθεια ορισμού του να δημιουργεί πολλές προκλήσεις για τους νομικούς, τους κοινωνιολόγους και τους εγκληματολόγους. Η δυσκολία αυτή απορρέει από την πολυμορφία και την πολυδιάστατη φύση του φαινομένου, καθώς και από τις διαφορές στις πολιτισμικές και νομικές προσεγγίσεις μεταξύ των χωρών. Σύμφωνα με τον Μυλωνόπουλο, το οργανωμένο έγκλημα μπορεί να περιγραφεί ως μια ομάδα ατόμων που συνεργάζονται συστηματικά για τη διάπραξη εγκλημάτων με σκοπό το οικονομικό όφελος και τη διείσδυση σε νόμιμες δραστηριότητες. Αυτή η περιγραφή περιλαμβάνει σημαντικά στοιχεία, όπως η ύπαρξη μιας ιεραρχικής δομής, η συνεχής δράση και η χρήση βίας ή διαφθοράς για την επίτευξη των στόχων¹. Ωστόσο, η έλλειψη ενός γενικά αποδεκτού ορισμού κάνει την αντιμετώπιση και την καταπολέμηση του οργανωμένου εγκλήματος ιδιαίτερα δύσκολη.

Ένας από τους βασικούς παράγοντες που περιπλέκουν τον ορισμό είναι η ποικιλία των δραστηριοτήτων που εμπίπτουν στην κατηγορία του οργανωμένου εγκλήματος. Αυτές περιλαμβάνουν το εμπόριο ναρκωτικών, τη διακίνηση ανθρώπων, το ξέπλυμα χρήματος, την παράνομη διακίνηση όπλων και πολλά άλλα. Κάθε μία από αυτές τις δραστηριότητες έχει τις δικές της ιδιαιτερότητες και μηχανισμούς, που καθιστούν την αναγνώριση και την ταξινόμηση των εγκληματικών ομάδων ακόμα πιο περίπλοκη². Επιπλέον, η διακρατική φύση του οργανωμένου εγκλήματος προσθέτει ένα επιπλέον επίπεδο δυσκολίας. Οι εγκληματικές οργανώσεις λειτουργούν συχνά πέρα από τα εθνικά σύνορα, εκμεταλλευόμενες τις διαφορές στα νομικά και δικαστικά συστήματα για να αποφύγουν τη σύλληψη και τη δίωξη. Αυτό απαιτεί διεθνή συνεργασία και συντονισμό, κάτι που δεν είναι πάντα εφικτό λόγω των πολιτικών και οικονομικών διαφορών μεταξύ των χωρών³. Επιπρόσθετα, το οργανωμένο

---

¹X., Μυλωνόπουλος, Οργανωμένο έγκλημα και διεθνές ποινικό δίκαιο, σε :Το Οργανωμένο Έγκλημα από τη Σκοπιά του Ποινικού Δικαίου, Πρακτικά του Ζ' Πανελληνίου Συνεδρίου, (Αθήνα: Π. Ν. Σάκουλας, 2000), 106 επ.

²UNODC, The globalization of crime: A transnational organized crime threat assessment. United Nations Office on Drugs and Crime, 2010, 5-7. [Διαδίκτυο], Διαθέσιμοσε: <https://www.unodc.org/unodc/en/data-and-analysis/tocta-2010.html>

³Europol, SOCTA 2017: European Union serious and organised crime threat assessment. Publications Office of the European Union, 2017, 15-17. [Διαδίκτυο], Διαθέσιμοσε: <https://www.europol.europa.eu/publications-events/main-reports/european-union-serious-and-organised-crime-threat-assessment-2017>

έγκλημα έχει τη δυνατότητα να διαφθείρει δημόσιους λειτουργούς και να διεισδύει στις νομικές επιχειρήσεις, γεγονός που καθιστά ακόμα πιο δύσκολη την καταπολέμησή του. Οι εγκληματικές ομάδες χρησιμοποιούν τη διαφθορά για να αποκτήσουν πληροφορίες, να επηρεάσουν δικαστικές αποφάσεις και να εξασφαλίσουν προστασία από την αστυνομία και άλλες αρχές επιβολής του νόμου ⁴.

Συνοψίζοντας, το πρόβλημα του ορισμού για το οργανωμένο έγκλημα παραμένει σημαντικό τροχοπέδη για τη διαχείριση και την αντιμετώπισή του. Οι πολυπλοκότητες που παρουσιάζει αυτό το φαινόμενο απαιτούν μια ολοκληρωμένη και πολυδιάστατη προσέγγιση, η οποία να λαμβάνει υπόψη της τις πολιτισμικές, νομικές και κοινωνικές διαφορές, καθώς και τη διακρατική διάσταση του οργανωμένου εγκλήματος.

1.2 Άρθρο 187 Π.Κ. -Οι κυριότερες νομοθετικές του μεταβολές από το έτος 2001 έως σήμερα

Η νομοθετική προσπάθεια για την αντιμετώπιση της οργανωμένης εγκληματικότητας στην Ελλάδα έλαβε σημαντική ώθηση με τον Ν. 2928/2001. Προηγουμένως, δεν υπήρχαν ειδικές διατάξεις που να ασχολούνται αποτελεσματικά με το πρόβλημα της οργανωμένης εγκληματικότητας, με τους νόμους που ίσχυαν να εστιάζουν κυρίως σε μεμονωμένα θέματα, όπως οι Ν. 2145/1993 και 2331/1995, που αφορούσαν κυρίως τη δήμευση και τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες. Με τη θέσπιση του Ν. 2928/2001, ο νομοθέτης προσπάθησε να κλείσει αυτό το κενό και να αντιμετωπίσει αποτελεσματικά την οργανωμένη εγκληματικότητα, εισάγοντας μέτρα που περιλαμβάνονται στη Διεθνή Σύμβαση του Παλέρμο για την καταπολέμηση του υπερεθνικού οργανωμένου εγκλήματος⁵. Παρακάτω παρατίθενται-αναλύονται οι πιο σημαντικοί νόμοι που συνέβαλαν θετικά στην νομοθετική πορεία για την αντιμετώπιση της υπόψη μορφής εγκληματικότητας στην Ελλάδα.

---

⁴ Li, Shelley, Transnational organized crime: An imminent threat to the nation-state? *Journal of International Affairs*, 48(2), 1995, 464

⁵ Γ., Χλούπης, Το άρθρο 187 Π.Κ.- Οι περιπέτειες μιας εγκληματικής οργάνωσης, *Ποιν.Δικ.*, 6/ 2020, 536-540

➤ **Νόμος 2928/2001**

Με το άρθρο 1 του Ν. 2928/2001, τροποποιήθηκε το άρθρο 187 του Π.Κ., ενώ άλλαξε ο τίτλος από «σύσταση και συμμορία» σε «εγκληματική οργάνωση». Με τις νέες νομοθετικές προβλέψεις, εξαντλούνται παντός είδους εγκληματικές οργανώσεις και όχι μόνο οι κλασικές «συμμορίες». Σύμφωνα με την εισηγητική έκθεση του εν λόγω νόμου, στην παρ.1 του άρθρου 187 καθορίζεται ως κύριο αδίκημα η ίδρυση και η συμμετοχή σε οργάνωση με σκοπό τη συστηματική διάπραξη συγκεκριμένων ποινικών πράξεων, οι οποίες προβλέπονται σε διάφορα άρθρα των ειδικών ποινικών νόμων και του ποινικού κώδικα και παρουσιάζουν μεγάλη απαξία⁶. Παρατηρείται ότι μολονότι ο κατάλογος αυτών των εγκληματικών πράξεων που παρουσιάζει ο νομοθέτης επιφέρει περιορισμό στο πεδίο εφαρμογής της διάταξης, είναι σημαντικά εκτεταμένος.

Επιπλέον, ο εθνικός νομοθέτης, με σκοπό τη διάκριση ανάμεσα στην εγκληματική οργάνωση και στην απλή ένωση ατόμων, που τιμωρείται βάσει της παρ. 3 ως πλημμέλημα, εισήγαγε συγκεκριμένα κριτήρια που αντικατοπτρίζονται και στη Σύμβαση του Παλέρμο. Συγκεκριμένα, η οργάνωση είναι απαραίτητο να απαρτίζεται από τουλάχιστον τρία άτομα (ποσοτικό κριτήριο), να διαθέτει δομή (ποιοτικό κριτήριο) και να ενεργεί συνεχώς (χρονικό κριτήριο). Αναφορικά με την ποιοτική πλευρά, μια οργανωμένη ομάδα είναι εκείνη που έχει εσωτερική δομή και πειθαρχεί, ανεξάρτητα από το πώς λαμβάνονται οι αποφάσεις, είτε ιεραρχικά είτε μέσω δικτύωσης. Αναφορικά με τη συνεχή δράση, αυτή αφορά την παρουσία της ομάδας στο χρόνο, σημαίνοντας μη ευκαιριακή συγκέντρωση και την πρόθεση να διαπράξει περισσότερες αξιόποινες πράξεις από αυτές που αναφέρονται στον περιοριστικό κατάλογο του άρθρου. Έτσι, η σύσταση οργάνωσης για την εκτέλεση μιας αξιόποινης πράξης δεν χαρακτηρίζεται ως εγκληματική, ακόμα και αν αυτή η πράξη είναι κακουργηματική⁷.

Περαιτέρω, το κύριο έγκλημα της παρ. 1 αναβαθμίστηκε σε βαθμό κακουργήματος και η συγκρότηση ή η συμμετοχική δράση σε εγκληματική οργάνωση ή σε συμμορία ποινικοποιήθηκε, χωρίς να προϋποθέτει τη διάπραξη ουδεμίας παράνομης ενέργειας από αυτές που περιγράφονται στο υπόψη άρθρο. Με τον νόμο 2928/2001, θεσμοθετήθηκαν επιπλέον μέτρα επιείκειας για εκείνους που συνεργάζονται με τις ανακριτικές αρχές για την

---

⁶Αιτιολογική Εισήγηση του Ν.2928/2001, 2, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ

⁷Ε., Συμεωνίδου-Καστανίδου, Για ένα νέο ορισμό του οργανωμένου εγκλήματος στην Ευρωπαϊκή Ένωση:Τιμητικός Τόμος Κωνσταντίνου Κεραμέως, Ποιν.Δικ., (Αντ. Ν. Σάκκουλας, 2010), 1417 επ.

πρόληψη πραγμάτωσης σχεδιαζόμενων εγκλημάτων ή συμβάλουν καθοριστικά ώστε να εξαρθρωθούν εγκληματικές οργανώσεις ή συμμορίες.

Σε αυτό το σημείο, είναι σημαντικό να τονίσουμε πως ο εθνικός νομοθέτης, με στόχο την ενίσχυση του νομικού πλαισίου εναντίον της τρομοκρατίας και προετοιμαζόμενος για τους Ολυμπιακούς Αγώνες (Αθήνα 2004), πραγματοποίησε τροποποίηση του Ν.2928/2001 με τον Ν.3251/2004, σχετικά με τις εγκληματικές πράξεις και έκανε εισαγωγή του άρθρου 187Α του Π.Κ., με τίτλο "Τρομοκρατικές Πράξεις"⁸.

➤ **Νόμος 3875/2010**

Η Ελλάδα, με τον Ν. 3875/2010, επικύρωσε τη Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών κατά του Διεθνούς Οργανωμένου Εγκλήματος και τα τρία Πρωτόκολλα αυτής (Σύμβαση του Παλέρμο), προσφέροντας νομική βάση για την προώθηση της διασυνοριακής συνεργασίας για την αποτελεσματικότερη πρόληψη - καταπολέμηση του διεθνούς οργανωμένου εγκλήματος. Ο εθνικός νομοθέτης, μέσω προηγούμενων νομοθετικών πρωτοβουλιών, είχε καλύψει σε μεγάλο βαθμό τα περισσότερα ζητήματα που προκύπτουν από τη Σύμβαση. Συγκεκριμένα, είχε θεσπίσει ποινικές κυρώσεις και είχε λάβει ενδεδειγμένα μέτρα για την καταπολέμηση της συμμετοχής σε οργανωμένες εγκληματικές ομάδες, για τη νομιμοποίηση εσόδων από εγκληματικές δραστηριότητες, τη διαφθορά και την παρακώλυση της δικαιοσύνης σε σχέση με το οργανωμένο έγκλημα.

Στο άρθρο 2 της εν λόγω Σύμβασης ορίζεται τί είναι οργανωμένη εγκληματική ομάδα και περιγράφονται ορισμένες χαρακτηριστικές πτυχές (ποιοτικές, ποσοτικές, χρονικές), ενώ η απόκτηση έμμεσου ή άμεσου οικονομικού ή άλλου οφέλους θεωρείται ουσιαστικό στοιχείο του ορισμού. Στην εθνική νομοθεσία, το να επιδιώκεται οικονομικό ή άλλο υλικό όφελος θεωρείται περίπτωση επιβαρύνουσα. Ωστόσο, κατά τη θέσπιση του Ν. 2928/2001, ο νομοθέτης δεν περιέλαβε αυτό το στοιχείο στο νομοθετικό κείμενο, επειδή η κοινωνία κατακρίνει τις εγκληματικές πράξεις των οργανώσεων και όχι τους στόχους τους⁹.

---

⁸Μ. Καϊάφα-Γκμπάντι, Η οριοθέτηση του αξιοποίνου της τρομοκρατίας και οι προκλήσεις για ένα δικαιοκρατούμενο ποινικό δίκαιο, Ποινικά Χρονικά, 2005, 865-873

⁹Αιτιολογική έκθεση του Ν. 3875/2010, 1, ΤΜΠ ΝΟΜΟΣ

➤ **Νόμος 4619/2019**

Με το Ν. 4619/2019, έλαβε χώρα αναθεώρηση του Π.Κ. με σημαντικές αλλαγές στις διατάξεις του άρθρου 187 παρ.1, που ρυθμίζει τη βαριά μορφή της οργάνωσης. Οι αλλαγές που πραγματοποιήθηκαν συγκριτικά με την προηγούμενη ρύθμιση είναι οι ακόλουθες:

α) Για την στοιχειοθέτηση του εν λόγω εγκλήματος, επαρκεί η επιδίωξη τέλεσης οποιδήποτε κακουργήματος, αντί για των καθορισμένων εγκληματικών πράξεων που απαριθμούνταν περιοριστικά σε συγκεκριμένο κατάλογο.

β) Απαιτείται η ύπαρξη "επιχειρησιακά" δομημένης οργάνωσης για την επιβολή του εγκλήματος (εσωτερική διάρθρωση-πειθαρχία).

γ) Η οργάνωση δε θα πρέπει να έχει γενική διαρκή δράση, αλλά να χαρακτηρίζεται για τη διαρκή εγκληματική της δράση.

Στη δεύτερη παράγραφο του υπόψη άρθρου, αναφέρεται ο διευθύνων της εγκληματικής οργάνωσης, για τον οποίο η νομοθεσία προβλέπει μεγαλύτερη ποινή (κάθειρξη), ενώ στην τρίτη παράγραφο τυποποιείται το έγκλημα της συμμορίας. Αυτή η ελαφριά μορφή οργάνωσης έχει περιορισμένη επικινδυνότητα και πεδίο δράσης των ατόμων-ομάδων της. Για να χαρακτηριστεί συμμορία, είναι απαραίτητη η ύπαρξη απλής σύστασης οργάνωσης, ακόμη και με βασική δομή και συμφωνία για την από κοινού πραγμάτωση αξιόποινων πράξεων¹⁰.

Σε αυτό το σημείο είναι σημαντικό να επισημανθεί ότι με την επικύρωση του νέου Ποινικού Κώδικα, ο εθνικός νομοθέτης, δεν ενέταξε τον προσπορισμό οικονομικού ή άλλου οφέλους ως κριτήριο στο άρθρο 187 παρ.1. Πιθανώς, αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι η ύπαρξη οικονομικού κίνητρου δεν θεωρείται ουσιαστικό κριτήριο για την κατάταξη μιας ομάδας ατόμων ως εγκληματική οργάνωση. Εντούτοις, η εισχώρηση του οικονομικού οφέλους αντιμετωπίζεται στο άρθρο 187 παρ. 3 του Ποινικού Κώδικα.

---

¹⁰ Αιτιολογική έκθεση του Ν. 4619/2019, 42, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ

➤ **Νόμος 4908/2022**

Με το Ν.4908/2022, στην παράγραφο 3, εδ.β' του άρθρου 187 Π.Κ., προστέθηκαν επιπλέον η προσβολή της προσωπικής ελευθερίας, της ιδιοκτησίας και της περιουσίας, ως σκοπός διάπραξης του εν λόγω αδικήματος από το δράστη.

Επιπρόσθετα, έγινε προσθήκη στο άρθρο 187 του Π.Κ. έκτης παραγράφου. Σύμφωνα με αυτήν, στην περίπτωση καταδίκης για αξιόποινες πράξεις που προβλέπονται από το εν λόγω άρθρο, δεν είναι δυνατό να ανασταλεί ή να μετατραπεί η ποινή. Επιπλέον, δεν προβλέπεται η αναστολή της ισχύς της απόφασης της πρώτης δίκης, σε περίπτωση ασκήσεως εφέσεως. Συνεπώς, οι καταδικασθέντες για τις εν λόγω εγκληματικές πράξεις δεν μπορούν να τιμωρηθούν με αναστολή της ποινής τους ή με μετατροπή της στερητικής της ελευθερίας ποινής σε χρηματική. Κατά τη γνώμη μου, θα ήταν πιο ενδεδειγμένο το περιεχόμενο της έκτης παραγράφου να εφαρμόζεται στην παράγραφο 1 του άρθρου 187 του ποινικού κώδικα, παρά στην παράγραφο 3 του ίδιου άρθρου.

1.3 Εγκληματική Οργάνωση

Σε παγκόσμια κλίμακα σήμερα, το οργανωμένο έγκλημα ορίζεται αξιολογικά από τη Σύμβαση του Παλέρμο του Ο.Η.Ε. κατά του διεθνικού οργανωμένου εγκλήματος. Η Σύμβαση αυτή υπογράφηκε το Δεκέμβριο του 2000 και επικυρώθηκε στη Χώρα μας με τον Ν. 3875/2010, μαζί με τα τρία εξαιρετικά σημαντικά συμπληρωματικά Πρωτόκολλά της: «Κύρωση και εφαρμογή της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών κατά του Διεθνικού Οργανωμένου Εγκλήματος και των τριών Πρωτοκόλλων αυτής και συναφείς διατάξεις». Στο νομικό σύστημα της Ελλάδος, η Σύμβαση αυτή ενσωματώθηκε μέσω του άρθρου 187 και επόμενα του ποινικού κώδικα, όπως αυτός κυρώθηκε με τον Ν. 4619/19 «Κύρωση του Ποινικού Κώδικα», τροποποιήθηκε με τον Ν. 4637/2019 «Τροποποιήσεις Ποινικού Κώδικα, Κώδικα Ποινικής Δικονομίας και συναφείς διατάξεις» και τον Ν. 4908/2022. Αξίζει να σημειωθεί ότι το έννομο αγαθό, η προστασία του οποίου διασφαλίζεται από τις διατάξεις του παραπάνω άρθρου, είναι τόσο υπερατομικό, πιο συγκεκριμένα η δημόσια τάξη-ειρήνη, όσο και ατομικό, αφού έμμεσα προστατεύονται και διάφορα έννομα αγαθά του πολίτη που επιδέχονται τις επιπτώσεις των δράσεων των εγκληματικών οργανώσεων. Πρόκειται για έγκλημα που ενέχει δυνητική διακινδύνευση του εννόμου αγαθού της δημόσιας τάξης-

ειρήνης, καθώς και αφηρημένη διακινδύνευση αόριστου αριθμού έννομων αγαθών, όπως της προσωπικής ελευθερίας και άλλων έννομων αγαθών¹¹.

Πιο αναλυτικά, σύμφωνα με τις διατυπώσεις της παρ. 1 του άρθρου 187 του Π.Κ., «Όποιος συγκροτεί ή εντάσσεται ως μέλος σε επιχειρησιακά δομημένη και με διαρκή εγκληματική δράση οργάνωση τριών ή περισσότερων προσώπων, που επιδιώκει την τέλεση περισσότερων κακουργημάτων, τιμωρείται με κάθειρξη έως δέκα έτη και χρηματική ποινή». Όπως συμβαίνει με κάθε νομικό αδίκημα, έτσι και σε αυτό, για να στοιχειοθετηθεί το αδίκημα της συγκρότησης ή ένταξης σε μια ήδη συγκροτηθείσα και λειτουργούσα εγκληματική οργάνωση, πρέπει να πληρούνται τόσο η αντικειμενική όσο και η υποκειμενική υπόσταση του αδικήματος. Όσον αφορά την πρώτη, υπάρχουν δύο τρόποι τέλεσης του εγκλήματος: η πράξη της συγκρότησης εγκληματικής οργάνωσης και η πράξη της ένταξης σε μια ήδη συγκροτηθείσα οργάνωση. Όσον αφορά την δεύτερη, απαιτείται δόλος πρώτου βαθμού ή άλλως δόλος σκοπού για την τέλεση των υπόψη εγκλημάτων. Περαιτέρω, πρόκειται για έγκλημα με υπερχειλή υποκειμενική υπόσταση, το οποίο μπορεί να τελεστεί με δύο διαφορετικούς τρόπους, είτε διαζευκτικά είτε υπαλλακτικά. Αν πληρούνται αμφότεροι οι τρόποι εκτέλεσής του, υπάρχει πραγματική φαινομενική συρροή, η οποία καταργείται βάσει της αρχής της διαζεύξεως. Συνεπώς, αναγνωρίζεται ότι υφίσταται μόνο ένα έγκλημα για το άτομο που συγκροτεί την ομάδα και παραμένει μέλος αυτής¹².

Με βάση την ανωτέρω διάταξη, όπου καθορίζεται η σοβαρή μορφή της οργάνωσης, συνάγεται ότι τρία είναι τα βασικά κριτήριά της. Ένα (01) ποιοτικό, το οποίο αναφέρεται στην ύπαρξη « επιχειρησιακά » δομημένης οργάνωσης, ένα (01) χρονικό, το οποίο έγκειται στη διάρκεια της εγκληματικής της δράσης και ένα (01) ποσοτικό – αριθμητικό, που αφορά την συμμετοχή τριών ή περισσότερων ατόμων. Πιο αναλυτικά, επιχειρησιακά δομημένη ομάδα υφίσταται όταν τα μέλη της αναλαμβάνουν διακριτούς και αλληλοϋποστηριζόμενους ή αυτοτελείς ρόλους, με απώτερο στόχο να γίνουν πιο αποτελεσματικοί, τόσο σε ατομικό, όσο και σε συλλογικό επίπεδο δράσης. Η εν λόγω ομάδα θα πρέπει να έχει ιεραρχική οργάνωση και εσωτερική διάρθρωση με την έννοια ότι τα κατώτερα ή νεότερα μέλη υποτάσσουν την βούλησή τους στα ανώτερα ή στα αρχαιότερα και όλοι μαζί, ανεξαρτήτως εάν αυτό επιτυγχάνεται ελεύθερα ή με την καλλιέργεια σχέσεων υποταγής, σχηματίζουν μια κοινή βούληση, που κινείται στην επίτευξη του επιδιωκόμενου σκοπού. Ο κοινός σκοπός

¹¹Σ., Ορφανός, Οργανωμένο Έγκλημα, Άρθρο 187ΠΚ. Δογματική και νομολογιακή προσέγγιση, (Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, 2021),93

¹²Κ., Φράγκος, Ποινικός Κώδικας (Ν. 4619/2019 και Ν. 4637/2019), (Αθήνα: Σακούλας,2019), 854

εδράζεται στην επιδίωξη οποιουδήποτε κινήτρου, είτε αυτό είναι οικονομικό, ιδεολογικό ή άλλου είδους, που στοχεύει στη διάπραξη κακουργημάτων από μέρους μιας οργάνωσης. Αυτά τα κακουργήματα δεν χρειάζεται να είναι καθορισμένα εκ των προτέρων ως προς το είδος ή τις λεπτομέρειες και κυρίως, όσον αφορά το αντικείμενο κάθε ενέργειας. Τα κακουργήματα αυτά προβλέπονται με τρόπο που η αφηρημένη επιδίωξή τους χαρακτηρίζει τη συγκρότηση ή τη λειτουργία της ομάδας, ενώ ταυτόχρονα εμπίπτει στη γνώση και στη θέληση κάθε μέλους που συμμετέχει σε αυτήν για τη διαρκή της δράση¹³.

Όσον αφορά το χρονικό κριτήριο, η οργάνωση πρέπει να ξεχωρίζει όχι μόνο για τη συνεχή της δράση, αλλά και για την «εγκληματική» της, τονίζοντας τον χαρακτήρα της συνεχούς σειράς εγκληματικών πράξεων που διαπράττει. Η ομάδα οφείλει να δραστηριοποιείται σε εγκληματικές δραστηριότητες με σταθερότητα και συνεχή παρουσία στο χρόνο, αντίθετα προς ενδεχόμενες επιφανειακές ή παροδικές προσπάθειες. Για να γίνει ή να παραμείνει κάποιος μέλος της ομάδας, απαιτείται και αρκεί η αποδοχή του σκοπού της, χωρίς να απαιτείται η προσωπική του συμμετοχή σε επιμέρους πράξεις που συντελούν στην επίτευξη του σκοπού. Επιπλέον, για να αποχωρήσει κάποιος από την ομάδα, απαιτείται η εξωτερίκευση μιας βούλησης που είναι αντίθετη με αυτήν που εκφράστηκε κατά τη στιγμή της ένταξής του ή της συγκρότησής της¹⁴. Στα παραπάνω, προστίθεται επίσης ένα υποκειμενικό στοιχείο που αφορά την επιδίωξη της οργάνωσης να διαπράξει περισσότερα κακουργήματα, γενικά και όχι από αυτά που περιοριζόντουσαν αρχικά στον νόμο¹⁵.

Η βαριά μορφή της οργάνωσης (άρθρο 187 παρ. 1 του Π.Κ.) είναι ένα εγκληματικό φαινόμενο που διατηρείται συνεχώς και λήγει μόνο όταν η οργάνωση αυτή τερματίσει τη λειτουργία της με συλλογική απόφαση των μελών της ή αν διαλυθεί πλήρως από τις διωκτικές αρχές, συμπεριλαμβανομένης της σύλληψης και της φυλάκισης των μελών της. Αν κάποια μέλη συλληφθούν, αλλά η οργάνωση δεν διαλυθεί, τότε εξακολουθεί να υπάρχει ως εγκληματική οντότητα για τα υπόλοιπα μέλη που δεν έχουν συλληφθεί. Επιπλέον, μπορεί να υπάρξει καινούργια εισαγωγή μελών, ακόμα και αν η δραστηριότητα προσωρινά διακοπεί

¹³Κ., Φράγκος, Ποινικός Κώδικας (Ν. 4619/2019 και Ν. 4637/2019), (Αθήνα: Σακούλας, 2019), 856

¹⁴Ε., Σταμούλη, Ποινική Δικαιοσύνη και εξουσίες: το παράδειγμα του οργανωμένου εγκλήματος. Στο: Β. Αρτινοπούλου, Σ. Βιδάλη, Σ. Γεωργούλας, Ο. Θεμελή, Ν. Κουλούρης, & Γ. Παπανικολάου, (Επιμ). Εξουσίες, επιστημονική ουδετερότητα και εγκληματολογικός λόγος: 50 χρόνια Howard Becker “Whose side are we on?”, Συμβολές στο 1ο Συνέδριο της ΕΕΜΕΚΕ, Αθήνα, 2018, 276 – 294.

¹⁵Σ., Ορφανός, Οργανωμένο Έγκλημα, Άρθρο 187 ΠΚ. Δογματική και νομολογιακή προσέγγιση, (Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, 2021), 104

λόγω φόβου για σύλληψη, καθώς η οργάνωση μπορεί οποιαδήποτε στιγμή να επανέλθει στη δράση και στη διάπραξη εγκλήματος¹⁶.

Ταυτόχρονα, στην παρ. 2 του άρθρου 187 του Ποινικού Κώδικα, γίνεται τυποποίηση του αδικήματος της διεύθυνσης εγκληματικής οργάνωσης ως επιβαρυντική περίπτωση και τρίτος τρόπος τέλεσης του εγκλήματος. Αυτό σημαίνει ότι ο ηγέτης μιας εγκληματικής οργάνωσης, διαμορφώνει το πλαίσιο των εγκληματικών δράσεων αυτής και την καθοδηγεί κατάλληλα, ώστε να πραγματοποιήσει τους στόχους της. Ο διευθύνων την εγκληματική οργάνωση τιμωρείται με κάθειρξη ¹⁷. Επιπρόσθετα, σύμφωνα με την παράγραφο 4 του άρθρου 187 του Ποινικού Κώδικα, υπόκειται σε ποινή και εκείνος που προσφέρει σε άλλον οποιουδήποτε είδους περιουσιακά στοιχεία κ.λπ., για να διευκολύνει ή να υποβοηθήσει την πραγματοποίηση των εγκληματικών δραστηριοτήτων της εγκληματικής οργάνωσης που περιγράφεται στην παράγραφο 1, του υπόψη άρθρου.

1.4 Εγκληματική ομάδα (Συμμορία)

Σε συνέχεια των όσων αναφέρθηκαν προηγουμένως, στην παρ. 3 του άρθρου 187 του Π.Κ., καθορίζεται το αδίκημα της εγκληματικής ομάδας (συμμορίας), όπως αυτό έχει τελικά διαμορφωθεί και ισχύει και συγκεκριμένα, αναφέρεται ότι: «Οποιος, εκτός από την περίπτωση της πρώτης παραγράφου, οργανώνεται με άλλον ή άλλους για να διαπράξουν κακούργημα τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον έξι μηνών. Με φυλάκιση έως τρία έτη τιμωρείται ο υπαίτιος αν κατά το προηγούμενο εδάφιο ένωση έγινε για τη διάπραξη πλημμελήματος με το οποίο επιδιώκεται οικονομικό ή άλλο υλικό όφελος ή η προσβολή της ζωής, της σωματικής ακεραιότητας, της ανηλικότητας, της προσωπικής ελευθερίας, της ιδιοκτησίας ή της περιουσίας». Για τη συγκρότηση της υπόψη εγκληματικής ομάδας, απαιτείται μια στοιχειώδης, έστω, δομή και οργάνωση και τα άτομα που συμμετέχουν πρέπει να συμφωνούν για την από κοινού τέλεση των επιδιωκόμενων εγκληματικών πράξεων, σύμφωνα και με την αιτιολογική έκθεση του νόμου 4619/2019.

---

¹⁶Κ., Φράγκος, Ποινικός Κώδικας (Ν. 4619/2019 και Ν. 4637/2019), (Αθήνα: Σακούλας, 2019), 854

¹⁷Σ., Ορφανός, Οργανωμένο Έγκλημα, Άρθρο 187ΠΚ. Δογματική και νομολογική προσέγγιση, (Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, 2021), 145

Βασικά στοιχεία που διαφοροποιούν την εγκληματική συμμορία από την εγκληματική οργάνωση είναι τα εξής:

- i. η προσωποπαγής φύση της συμμορίας έναντι της πραγματοπαγούς φύσεως της οργάνωσης. Στην εγκληματική συμμορία ο δεσμός που συνδέει μεταξύ τους τα περισσότερα πρόσωπα έχει προσωποπαγή χαρακτήρα, δηλαδή η επιλογή των εγκληματικών συνεργατών για τη συγκρότηση της συμμορίας πραγματοποιείται με κριτήρια που δίδουν σημασία στο πρόσωπο του συγκεκριμένου ατόμου, ο οποίος θα ενταχθεί μέσα στην εν λόγω ομάδα. Τα κριτήρια βέβαια αυτά μπορεί να είναι πολλά, διατηρούν όμως, σε κάθε περίπτωση, την προσωποπαγή τους μορφή. Έτσι ο Α αποφασίζει να συμπράξει με τον Β, διότι ο Β είναι φίλος του ή είναι μπεσαλής ή ακόμη διότι "είναι το πιο γρήγορο πιστόλι" και άλλα παρόμοια. Από την άλλη πλευρά, στο οργανωμένο έγκλημα η σχέση που συνδέει τα περισσότερα πρόσωπα μέσα στην οργάνωση είναι πραγματοπαγής, δηλαδή δεν έχει σημασία, κατά κανόνα, το πρόσωπο που εκτελεί, αλλά το εκτελούμενο σχέδιο, η εφαρμογή του οποίου θα μπορούσε να είχε ανατεθεί και σε άλλα άτομα εκτελεστές¹⁸.
- ii. η ευκαιριακή συνέργεια-συναυτουργία των μελών της ομάδας, χωρίς απαραίτητα να υπάρχει μια διαρκής δράση της
- iii. η σύμπραξη ακόμη και μεταξύ δύο μόνο προσώπων
- iv. η διαμόρφωση-σύσταση μιας απλής και στοιχειώδους δομής οργάνωσης και όχι μια επιχειρησιακή δομή όπως στην περίπτωση της εγκληματικής οργάνωσης. Η δομή της τελευταίας διαμορφώνεται έτσι ώστε να μην επηρεάζεται από την φυσική υπόσταση των μελών της. Επιπλέον, η επιρροή, η διαφθορά και η διαπλοκή που διαθέτει η εγκληματική οργάνωση στη νόμιμη οικονομία αποτελούν κρίσιμες πτυχές της¹⁹.
- v. όταν επιδιώκεται η διάπραξη ακόμη και ενός μόνο κακούργηματος ή πλημμελήματος, οποιοδήποτε κι αν είναι αυτό.

Με βάση τα ανωτέρω, στο σημείο αυτό δύναται να υποστηριχθεί ότι η δικαιολογημένη αυξημένη αξία της εγκληματικής οργάνωσης, σε σύγκριση με την εγκληματική συμμορία, ουσιαστικά οφείλεται στο γεγονός ότι η πρώτη περιλαμβάνει τα βασικά στοιχεία μιας

¹⁸A., Κωστάρας, Έννοια, τυποποίηση και προβληματική των κυρώσεων του οργανωμένου εγκλήματος, σε :Το Οργανωμένο Έγκλημα από τη Σκοπιά του Ποινικού Δικαίου, Πρακτικά του Ζ' Πανελληνίου Συνεδρίου, (Αθήνα: Π. Ν. Σάκκουλας, 2000), 79-80

¹⁹E., Συμεωνίδου-Καστανίδου, Για ένα νέο ορισμό του οργανωμένου εγκλήματος στην Ευρωπαϊκή Ένωση, Ποινικά Χρονικά, ΝΣΤ/2006, 872

συμμορίας και κάποια επιπλέον, πρόσθετα στοιχεία. Επίσης, στην εγκληματική συμμορία υπάρχει ένα στενό και καθορισμένο αντικείμενο δράσης, που συνήθως επικεντρώνεται σε συγκεκριμένες εγκληματικές δραστηριότητες, εν αντιθέσει με το οργανωμένο έγκλημα που είναι πιο διασπαρμένο και δραστηριοποιείται σε πολλούς τομείς-επίπεδα της οικονομικής ζωής. Τέλος, όσον αφορά το αδίκημα της συμμορίας, παρότι ουσιαστικά θεωρείται λιγότερο σοβαρό από την εγκληματική οργάνωση της πρώτης παραγράφου, με βάση σύγκρισης το ύψος της προβλεπόμενης ποινικής κύρωσης και αυτή η μορφή εγκλήματος απειλεί σημαντικά τη δημόσια ασφάλεια και τη νομιμότητα.

1.5 Σύγχρονη Εικόνα του ΟΕ στην Ελλάδα: Ανάλυση μέσω των Εκθέσεων της Ελληνικής Αστυνομίας (2019-2021)

1.5.1 Νομικό – κανονιστικό πλαίσιο σύνταξης των εκθέσεων για το ΟΕ

Η Ελληνική Αστυνομία, συγκεκριμένα η Διεύθυνση Δημόσιας Ασφάλειας του Αρχηγείου της ΕΛ.ΑΣ., συνέταξε, σύμφωνα με το άρθρο 11 του Ν. 3875/2010 «Κύρωση και εφαρμογή της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών κατά του Διεθνικού Οργανωμένου Εγκλήματος και των τριών Πρωτοκόλλων αυτής και συναφείς διατάξεις», το άρθρο 6 του Π.Δ/τος 178/2014 «Οργάνωση Υπηρεσιών Ελληνικής Αστυνομίας» και το άρθρο 1 της Υπουργικής Απόφασης 4803/35/19-α'/2011 «Καθορισμός αρμόδιας Αστυνομικής Υπηρεσίας και άλλων λεπτομερειών για τη σύνταξη ετήσιας έκθεσης σχετικά με το οργανωμένο έγκλημα στην Ελλάδα», τις αναλυτικές εκθέσεις των ετών 2019, 2020 και 2021, σχετικά με την κατάσταση και τις τάσεις του οργανωμένου εγκλήματος στη Χώρα μας, σε συνεργασία με δύο ειδικούς επιστήμονες και τον υπεύθυνο εισαγγελέα για τη δίωξη του συγκεκριμένου εγκλήματος²⁰. Από τα παραπάνω προκύπτει ότι η χώρα μας, μέσω της σύνταξης των ετήσιων εθνικών εκθέσεων για το οργανωμένο έγκλημα, ανταποκρίθηκε στις διεθνείς υποχρεώσεις της, ώστε να αντιμετωπιστεί αποτελεσματικά, τόσο σε προληπτικό όσο και σε κατασταλτικό επίπεδο, το διεθνικό οργανωμένο έγκλημα.

---

²⁰ Αρχηγείο Ελληνικής Αστυνομίας, Έκθεση για το Σοβαρό & ΟΕ στην Ελλάδα έτους 2019, (Αθήνα: Ανοικτή Έκδοση, 2020), 7, Αρχηγείο Ελληνικής Αστυνομίας, Έκθεση για το Σοβαρό & ΟΕ στην Ελλάδα έτους 2020, (Αθήνα: Ανοικτή Έκδοση, 2022), 8, Αρχηγείο Ελληνικής Αστυνομίας, Έκθεση για το Σοβαρό & ΟΕ στην Ελλάδα έτους 2021, (Αθήνα: Ανοικτή Έκδοση, 2022), 8,

1.5.2 Πεδίο μελέτης

Το πεδίο μελέτης των εκθέσεων αυτών είναι το Σοβαρό και Οργανωμένο Έγκλημα, όπως ορίζεται στην εγχώρια και διεθνή νομοθεσία. Όσον αφορά τα ειδικά χαρακτηριστικά της έννοιας του Οργανωμένου και του Σοβαρού Εγκλήματος, αυτά καθορίζονται σε διεθνές - εθνικό επίπεδο και συγκεκριμένα:

- Η συγκρότηση ή ένταξη σε δομημένη ομάδα.
- Η συμμετοχή στην ομάδα δύο ή περισσότερων προσώπων.
- Η ομάδα να έχει διάρκεια δράσης.
- Επιδίωξη της ομάδας να αποτελεί η τέλεση περισσότερων του ενός αδικημάτων, για τα οποία προβλέπεται ποινή στερητική της ελευθερίας τουλάχιστον τεσσάρων (4) ετών ή μεγαλύτερη.
- Η ομάδα να επιδιώκει τον προσπορισμό κέρδους ή άλλου υλικού οφέλους (άμεσου ή έμμεσου) από την εγκληματική δραστηριότητα.

Με βάση τα παραπάνω, οι εν λόγω εκθέσεις καλύπτουν τις ακόλουθες εγκληματικές δραστηριότητες που έλαβαν χώρα τα έτη 2019-2021 στην Ελλάδα: Διακίνηση Ναρκωτικών Ουσιών, Διακίνηση Μεταναστών, Εγκλήματα κατά της Ιδιοκτησίας, Απάτες, Πλαστογραφία, Λαθρεμπόριο, Διακίνηση απομιμητικών προϊόντων, Εμπόριο Ανθρώπων, Εκβιάσεις, Παράνομη Διακίνηση Όπλων & Πυρομαχικών, Παράνομο Εμπόριο Πολιτιστικών Αγαθών, Παραχάραξη²¹.

1.5.3 Εμπειρικό υλικό

Το εμπειρικό υλικό που χρησιμοποιήθηκε για τη σύνταξη των υπόψη εκθέσεων στηρίχθηκε στις εξής πηγές:

- Κρίσιμες αναφορές και υποβλητικές εκθέσεις των Αρχών Επιβολής του Νόμου (Ελληνική Αστυνομία, Λιμενικό Σώμα - Ελληνική Ακτοφυλακή) προς τον εισαγγελέα, που αφορούν υποθέσεις Σοβαρού και Οργανωμένου Εγκλήματος εξιχνιασμένες των εξεταζόμενων ετών.
- Στατιστικά στοιχεία εγκληματικότητας, ενημερωτικά δελτία και δελτία τύπου σχετικά με υποθέσεις Σοβαρού και Οργανωμένου Εγκλήματος των ίδιων ετών.

---

²¹Αρχηγείο Ελληνικής Αστυνομίας, ό.π., σελ. 9

- Πληροφοριακά δελτία και ενημερωτικά σημειώματα από Αστυνομικές Υπηρεσίες, Έλληνες Αξιωματικούς Συνδέσμους σε πρεσβείες της χώρας μας και σε Διεθνείς Οργανισμούς στο εξωτερικό, καθώς και από αλλοδαπές Αρχές στο πλαίσιο ανταλλαγής πληροφοριών.
- Ενημερωτικά σημειώματα από Αστυνομικές Υπηρεσίες (Υπηρεσίες Ασφάλειας, Διευθύνσεις Αρχηγείου και λοιπές αυτοτελείς Υπηρεσίες) και άλλες Διοικητικές Αρχές.
- Εκθέσεις Διεθνών και Ελληνικών Οργανισμών και Αρχών επιβολής του Νόμου από άλλες χώρες, με θέμα το Σοβαρό και Οργανωμένο Έγκλημα.
- Αναλυτικές εκθέσεις (Επιχειρησιακές και Στρατηγικές) από Αστυνομικές Υπηρεσίες.
- Ανοιχτές πηγές πληροφοριών, όπως δημοσιεύματα ηλεκτρονικού και έντυπου τύπου, ακαδημαϊκά άρθρα και εκθέσεις, κ.ά.

Σημειώνεται ότι στις εκθέσεις των ετών 2019, 2020 και 2021 αναλύθηκαν τόσο γενικά στοιχεία για τις σοβαρές - οργανωμένες εγκληματικές δραστηριότητες όσο και πιο συγκεκριμένα πληροφοριακά στοιχεία που αφορούσαν τη δράση των εγκληματικών ομάδων στον ελλαδικό χώρο. Επιπρόσθετα, αναλύθηκαν και υποθέσεις που διεξήχθησαν σε διεθνές περιβάλλον, στις οποίες συμμετείχαν επιχειρησιακά οι αρμόδιες ελληνικές Αρχές επιβολής του Νόμου²².

1.5.4 Αποτύπωση – ανάλυση πληροφοριακών δεδομένων που παρέχονται στις εν λόγω εκθέσεις – Διεξαγωγή συμπερασμάτων

Η ένταση και η οργάνωση του σοβαρού και του εγκλήματος διαμορφώνονται από διάφορους παράγοντες που επηρεάζουν την κοινωνία και το περιβάλλον της. Αυτοί οι παράγοντες περιλαμβάνουν τις οικονομικές συνθήκες, τη γεωπολιτική κατάσταση, την τεχνολογική ανάπτυξη, την υφιστάμενη νομοθεσία, την επίδραση των αρχών επιβολής του νόμου και την κοινωνική αντίληψη έναντι του εγκλήματος. Επιπρόσθετα κατά τα εξεταζόμενα έτη, η πανδημία και τα μέτρα που λήφθηκαν για την αντιμετώπισή της είχαν σημαντική επίδραση, προσαρμόζοντας τις εγκληματικές δραστηριότητες και τη συμπεριφορά των ατόμων στο κοινωνικό περιβάλλον. Αυτοί οι παράγοντες συνδυαστικά διαμορφώνουν τη φύση και τα

---

²²Αρχηγείο Ελληνικής Αστυνομίας, ό.π., σελ. 10-11

χαρακτηριστικά του οργανωμένου εγκλήματος, καθώς και την συμπεριφορά των δραστών και των θυμάτων εντός της κοινωνίας²³.

Σύμφωνα με τις εν λόγω εκθέσεις της Ελληνικής Αστυνομίας, δραστηριοποιήθηκαν συνολικά στη Χώρα μας, το έτος 2019 τριακόσιες εβδομήντα πέντε (375) εγκληματικές ομάδες, το έτος 2020 τριακόσιες σαράντα τέσσερις (344) και το έτος 2021 τριακόσιες πενήντα οκτώ (358). Η πλειοψηφία αυτών είναι εγχώριες²⁴, ενώ αξιοσημείωτη είναι και η παρουσία αλλοδαπών εγκληματικών ομάδων. Οι πιο ανεπτυγμένες εγκληματικές δραστηριότητες στη Χώρα μας είναι η παράνομη διακίνηση μεταναστών (μεγαλύτερη παράνομη αγορά) και ναρκωτικών ουσιών, ενώ σοβαρή κρίνεται η απειλή και από εγκληματικές ομάδες που δραστηριοποιούνται στις απάτες και το λαθρεμπόριο προϊόντων. Οι εν λόγω εγκληματικές ομάδες επιδεικνύουν αυξανόμενη χρήση του διαδικτύου και των νέων τεχνολογιών, με σκοπό τη διευκόλυνση των εγκληματικών τους δραστηριοτήτων και την προσέλκυση πελατών ή υποψηφίων θυμάτων. Οι εγκληματικές οργανώσεις που εμπλέκονται στη διακίνηση μεταναστών παρουσιάζουν διεθνή ή έστω διασυνοριακή διάσταση. Τα μέλη τους συνεργάζονται με μέλη άλλων εγκληματικών ομάδων που δραστηριοποιούνται κυρίως σε όμορες χώρες ή και χώρες καταγωγής των αλλοδαπών, καθώς και σε λοιπές χώρες της Ε.Ε.²⁵. Αναφορικά με τα εγκληματικά δίκτυα των ναρκωτικών, αυτά παρουσιάζουν υψηλή προσαρμοστικότητα στην αντιμετώπιση των ενεργειών που καταβάλουν οι αρχές επιβολής του νόμου για την εξάρθρωσή τους, ενώ επιστρατεύουν νέες μεθόδους επιχειρησιακής δράσης για την διάπραξη των παράνομων δραστηριοτήτων τους²⁶.

Στις αναλύσεις που διεξάγονται στις εξεταζόμενες εκθέσεις σχετικά με την κοινωνική δομή των εγκληματικών οργανώσεων παρατηρούμε ότι οι οργανώσεις αυτές, όπως οι εγκληματικές ομάδες που εμπλέκονται σε παράνομες δραστηριότητες όπως η εμπορία μεταναστών και ναρκωτικών, συνήθως λειτουργούν με ιεραρχική δομή. Υπάρχει ένας ηγετικός πυρήνας ή μια εγκριτική φιγούρα που λαμβάνει τις αποφάσεις και οργανώνει τις

---

²³Αρχηγείο Ελληνικής Αστυνομίας, Έκθεση για το Σοβαρό & ΟΕ στην Ελλάδα έτους 2019, (Αθήνα: Ανοικτή Έκδοση, 2020), 9-16

²⁴Αρχηγείο Ελληνικής Αστυνομίας, Έκθεση για το Σοβαρό & ΟΕ στην Ελλάδα έτους 2020, (Αθήνα: Ανοικτή Έκδοση, 2022), 5, Εγχώρια εγκληματική ομάδα είναι εκείνη που η συντριπτική πλειοψηφία των μελών της έχει ελληνική υπηκοότητα

²⁵Αρχηγείο Ελληνικής Αστυνομίας, Έκθεση για το Σοβαρό & ΟΕ στην Ελλάδα έτους 2019, (Αθήνα: Ανοικτή Έκδοση, 2020), 27 επ.

²⁶Αρχηγείο Ελληνικής Αστυνομίας, Έκθεση για το Σοβαρό & ΟΕ στην Ελλάδα έτους 2021, (Αθήνα: Ανοικτή Έκδοση, 2022), 55 επ.

ενέργειες των υπολοίπων μελών. Οι ρόλοι των μελών είναι καθορισμένοι και διαχωρισμένοι, με τα κατώτερα μέλη να πραγματοποιούν εκτελεστικούς ρόλους και να ανανεώνονται συχνά, ενώ η ενδεχόμενη εμπλοκή τους σε παράνομες δραστηριότητες περιορίζει τον κίνδυνο αποκάλυψης από τις διωκτικές αρχές. Τα άτομα που στρατολογούνται για τη μεταφορά ναρκωτικών και τη διακίνηση μεταναστών είναι συνήθως άνθρωποι χωρίς ποινικό παρελθόν ή άτομα με πλαστά έγγραφα. Συχνά είναι ανειδίκευτα άτομα που συμμετέχουν για οικονομικό κέρδος. Επιπλέον, οι εγκληματικές ομάδες συνεργάζονται τόσο μεταξύ τους όσο και με άλλες ομάδες σε διαφορετικά στάδια των εγκληματικών δραστηριοτήτων τους, είτε για να επιτύχουν τους στόχους τους, είτε για να αποκτήσουν τους απαραίτητους πόρους για τη συνέχιση της δράσης τους. Παρόλα αυτά, συχνά προκύπτουν συγκρούσεις διαφορετικών εγκληματικών ομάδων με σκοπό την προστασία των παρανόμων δραστηριοτήτων τους²⁷.

Οι οργανωμένες εγκληματικές ομάδες εκμεταλλεύονται τις νομότυπες δομές της κοινωνίας για να αποκρύψουν τις παράνομες δραστηριότητές τους και να νομιμοποιήσουν τα έσοδά τους. Σε πολλές περιπτώσεις, χρησιμοποιούν βία είτε για να αποφύγουν τη σύλληψη, είτε για να διευθετήσουν εσωτερικές διαφορές και να διατηρηθεί η εσωτερική ισορροπία. Επιπλέον, προσαρμόζονται στις τακτικές ερευνών που χρησιμοποιούν οι διωκτικές αρχές, χρησιμοποιώντας ποικίλα μέσα για να αποφύγουν την αντίχρευση. Αναφορικά με τις κοινωνικές σχέσεις που αναπτύσσονται μεταξύ των μελών μιας ομάδας με έτερα πρόσωπα ή ομάδες, στις εξεταζόμενες εκθέσεις δεν γίνεται αναφορά, ενώ διαπιστώνουμε στην έκθεση του έτους 2019, ότι τα άτομα που εμπλέκονται στη διακίνηση ναρκωτικών δεν διστάζουν να αναπτύξουν συνεργασία με κρατικά στελέχη, αναζητώντας με αυτό τον τρόπο το στρατηγικό πλεονέκτημα. Ακόμη, στην ίδια έκθεση, παρατηρείται εμπλοκή κρατικών λειτουργών σε εγκληματικές οργανώσεις, είτε ως μέλη αυτών είτε ως δωροδοκούμενα υποκείμενα, με σκοπό να παρέχουν συνδρομή²⁸.

Με βάση τα προεκτεθέντα, η Ελληνική Αστυνομία (ΕΛ.ΑΣ.), μέσα από τις εκθέσεις των ετών 2019-2021, οι οποίες έχουν εκτιμητικό χαρακτήρα, μας γνωστοποιεί ότι η παράνομη μεταφορά μεταναστών και η διακίνηση ναρκωτικών ουσιών είναι οι κύριες και πιο ανεπτυγμένες μορφές οργανωμένου και σοβαρού εγκλήματος στην Ελλάδα, ενώ σοβαρή

---

²⁷Αρχηγείο Ελληνικής Αστυνομίας, Έκθεση για το Σοβαρό & ΟΕ στην Ελλάδα έτους 2019, (Αθήνα: Ανοικτή Έκδοση, 2020), 49 επ.

²⁸Αρχηγείο Ελληνικής Αστυνομίας, Έκθεση για το Σοβαρό & ΟΕ στην Ελλάδα έτους 2019, (Αθήνα: Ανοικτή Έκδοση, 2020), 87 επ.

κρίνεται η απειλή και από εγκληματικές ομάδες που δραστηριοποιούνται στις απάτες και το λαθρεμπόριο προϊόντων. Παρόλο που το οργανωμένο έγκλημα θεωρείται ένα εισαγόμενο φαινόμενο, οι εγχώριες ομάδες υπερτερούν. Παράγοντες που επηρέασαν την κοινωνία και το περιβάλλον της, καθώς και οι επιδημιολογικές συνθήκες που επικράτησαν στη χώρα κατά το εξεταζόμενο διάστημα συνέβαλαν στην ανάπτυξη αυτού του εγκληματικού φαινομένου. Τέλος, το εγχώριο οργανωμένο έγκλημα συνεργάζεται και ανταλλάσσει τεχνογνωσία με ξένες ομάδες, αξιοποιώντας νέες μεθόδους επιχειρησιακής δράσης για την πραγματοποίηση των εγκληματικών του δραστηριοτήτων.

Κεφάλαιο 2^ο Ειδικές Ανακριτικές Πράξεις

2.1 Εισαγωγή των ειδικών ανακριτικών πράξεων στην ελληνική έννομη τάξη

Η διεθνής και εγχώρια έννομη τάξη θορυβημένη από την έκταση, τις διαστάσεις και την ποιοτική μεταβολή που έχει λάβει τα τελευταία χρόνια το φαινόμενο της οργανωμένης εγκληματικότητας προσπαθεί να βελτιώσει και να εκσυγχρονίσει το νομοθετικός της οπλοστάσιο, προκειμένου να ενδυναμώσει το αίσθημα ασφαλείας των πολιτών, το οποίο κλονίζεται από τη δράση των κάθε λογής εγκληματικών ομάδων και να προστατεύσει το κοινωνικό σύνολο. Η Χώρα μας, εκπληρώνοντας διεθνή υποχρέωση που απέρρεε από το άρθρο 20 παρ.1 της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για το οργανωμένο έγκλημα²⁹, ενέταξε στην εσωτερική της έννομη τάξη τα μέτρα που προβλέπονταν σε αυτή, έτσι ώστε να καταστεί εφικτή η διενέργεια των ελεγχόμενων μεταφορών αλλά και η εφαρμογή ειδικών ανακριτικών τεχνικών, καθώς και η κεκαλυμμένη ανακριτική δραστηριότητα από μέρους των αρμόδιων ανακριτικών – διωκτικών αρχών³⁰. Στο σημείο αυτό αξίζει να σημειώσουμε ότι, αν και δεν αναφερόταν στην Σύμβαση η υποχρέωση από την πλευρά των Κρατών – Μελών να προβλέψουν στην εσωτερική τους νομοθεσία, την εφαρμογή όλων των ειδικών ανακριτικών τεχνικών που αναφέρονταν σε αυτή, ο Έλληνας νομοθέτης περιέλαβε πέραν από τις παραπάνω ανακριτικές τεχνικές και άλλες που θεώρησε απαραίτητες, όπως η συσχέτιση ή ο συνδυασμός δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και η άρση του απορρήτου των επικοινωνιών³¹.

Υπό το πρίσμα των ανωτέρω, ο εθνικός νομοθέτης, στο άρθρο 6 του Ν. 2928/2001, δεν εισήγαγε νέες ειδικές ανακριτικές πράξεις για την αντιμετώπιση του οργανωμένου εγκλήματος, αλλά περιορίστηκε στην ενοποίηση-συστηματοποίηση των ήδη υφιστάμενων, που προβλεπόταν σε ειδικά ποινικά νομοθετήματα, καθώς και σε ανακριτικές πράξεις που είχαν κυρωθεί από τη Χώρα μας με διεθνείς συμβάσεις και τις ενέταξε στο άρθρο 253^A του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας (Κ.Π.Δ.). Έτσι, πιο συγκεκριμένα, στο άρθρο 253^A του Κ.Π.Δ.

---

²⁹Γ. Πλαγάκος, «Οι ειδικές ανακριτικές πράξεις του άρθρου 254ΚΠΔ», σε «Ο Ανακριτής, (Sakkoulas-Online, 2021), 253-257

³⁰Θ.Σάμιος, «Ανακριτικές πράξεις επί εγκληματικών οργανώσεων- Ζητήματα συρροής του (νέου) άρθρου 253ΑΚΠΔ με τις διατάξεις ειδικών ποινικών νόμων στις οποίες προβλέπεται η διεξαγωγή αντίστοιχων ανακριτικών πράξεων», Ποιν.Χρ, 2001, σελ. 1034

³¹Θ.Σάμιος, «Ανακριτικές πράξεις επί εγκληματικών οργανώσεων- Ζητήματα συρροής του (νέου) άρθρου 253ΑΚΠΔ με τις διατάξεις ειδικών ποινικών νόμων στις οποίες προβλέπεται η διεξαγωγή αντίστοιχων ανακριτικών πράξεων», Ποιν.Χρ, 2001, σελ. 1034

εντάχθηκαν οι αξιόποινες πράξεις του άρθρου 187 Π.Κ., που αφορούν την εγκληματική οργάνωση και έγινε συστηματοποίηση των ειδικών ανακριτικών πράξεων της ανακριτικής διείσδυσης, της άρσης του απορρήτου των επικοινωνιών ή των δεδομένων θέσης και κίνησης, σύμφωνα με τις προβλέψεις του Ν. 2225/1994, των ελεγχόμενων μεταφορών, της καταγραφής δραστηριότητας ή άλλων γεγονότων εκτός κατοικίας με συσκευές ήχου ή εικόνας ή με άλλα ειδικά τεχνικά μέσα και της συσχέτισης ή συνδυασμού δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα³². Στη συνέχεια, με το Ν. 4254/2014, προστέθηκε το άρθρο 253B Κ.Π.Δ., όπου προέβλεπε την εφαρμογή ειδικών ανακριτικών πράξεων για την εξιχνίαση εγκλημάτων διαφθοράς. Το εν λόγω άρθρο τελούσε σε σχέση επικουρικότητας με το άρθρο 253^A ΚΠΔ και για τις αξιόποινες πράξεις των άρθρων 159,159^A,235,236,237 και 237^A του Π.Κ., η εφαρμογή των ειδικών ανακριτικών πράξεων ήταν επιτρεπτή μόνο εφόσον αυτές δεν ελάμβαναν χώρα στο πλαίσιο εγκληματικής ή τρομοκρατικής οργάνωσης³³.

Με το Ν. 4620/2019 πραγματοποιήθηκε αναθεώρηση του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας και επήλθαν σημαντικές τροποποιήσεις στις διατάξεις του. Ειδικότερα, στις διατάξεις των άρθρων 254 και 255 του νέου Κ.Π.Δ. εντάχθηκαν, κατά αντιστοιχία, οι ειδικές ανακριτικές πράξεις του άρθρου 253A του παλαιού Κ.Π.Δ. και οι ειδικές ανακριτικές πράξεις για την εξιχνίαση εγκλημάτων διαφθοράς του άρθρου 253B του παλαιού Κ.Π.Δ. Οι εν λόγω διατάξεις, που αφορούν εγκλήματα ιδιαίτερης απαξίας και σοβαρότητας, αναμορφώθηκαν μερικώς και συμπληρώθηκαν προκειμένου να ανταποκρίνονται με πιο πλήρη τρόπο στις αξιώσεις δικαιοσύνης και δημοκρατικότητας³⁴. Στις διατάξεις του άρθρου 254 παρ.1 του νέου Κ.Π.Δ., τυποποιείται η διενέργεια ειδικών ανακριτικών πράξεων για τις αξιόποινες πράξεις που προβλέπονται σε αυτό και συγκεκριμένα η ανακριτική διείσδυση, η συγκαλυμμένη έρευνα, οι ελεγχόμενες μεταφορές, η άρση του απορρήτου του περιεχομένου των επικοινωνιών ή των δεδομένων θέσης και κίνησης αυτών, η καταγραφή της δραστηριότητας ή άλλων γεγονότων εκτός κατοικίας με συσκευές ήχου ή εικόνας ή με άλλα ειδικά τεχνικά μέσα και η συσχέτιση ή συνδυασμός δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Στη διάταξη του άρθρου 255 του νέου Κ.Π.Δ., προβλέπεται ότι κάποιες από τις παραπάνω μνημονευόμενες ειδικές ανακριτικές πράξεις μπορούν να χρησιμοποιηθούν από τον

³²Αιτιολογική Εισήγηση του Ν. 2928/2001, 5, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ

³³Αιτιολογική Εισήγηση του Ν. 4254/2014,188επ, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ

³⁴Αιτιολογική Έκθεση του Ν. 4620/2019, 76, ΤΝΠ ΝΟΜΟΣ

ανακριτή για την εξιχνίαση εγκλημάτων διαφθοράς, εφόσον αυτά δεν λαμβάνουν χώρα στο πλαίσιο εγκληματικής ή τρομοκρατικής οργάνωσης³⁵.

Από τα προεκτεθέντα και από τη διατύπωση του άρθρου 254 Κ.Π.Δ., όπως τροποποιήθηκε και ισχύει σήμερα, συνάγεται ευχερώς ότι ο εθνικός νομοθέτης για να αντιμετωπίσει αποτελεσματικά τους δράστες που διαπράττουν εγκλήματα ιδιαίτερης σοβαρότητας και απαξίας, χρησιμοποιώντας μάλιστα για την επίτευξή τους, ιδιαίτερη μεθοδολογία και εξελιγμένα συστήματα της νέας τεχνολογίας, έδωσε την δυνατότητα στις αρμόδιες ανακριτικές αρχές να διενεργούν ειδικές ανακριτικές πράξεις επί των εν λόγω εγκλημάτων και να κάνουν χρήση ειδικών ερευνητικών εργαλείων. Οι υπόψη ανακριτικές πράξεις που προβλέπονται στις ως άνω διατάξεις του Κ.Π.Δ. εξακολουθούν να ισχύουν παράλληλα με τις διατάξεις που προβλέπονται στους ειδικούς ποινικούς νόμους, εφόσον οι τελευταίες δεν έρχονται σε αντίθεση με αυτές³⁶. Οι ειδικές ανακριτικές πράξεις πραγματοποιούνται σε διαδικαστικά στάδια πριν από την κύρια ανάκριση, ενώ για τη νόμιμη διεξαγωγή τους, όσον αφορά το δικονομικό μέρος, επιμελείται ο ανακριτής, ενώ αναφορικά με το ουσιαστικό-επιχειρησιακό σκέλος, αυτό ανατίθεται στους αρμόδιους ανακριτικούς υπαλλήλους³⁷. Ωστόσο, όλες αυτές οι ανακριτικές μέθοδοι προσβάλλουν αναπόφευκτα θεμελιώδεις συνταγματικές ελευθερίες, όχι μόνο των άμεσα θιγόμενων προσώπων, αλλά και τρίτων προσώπων, άσχετων με το οργανωμένο έγκλημα³⁸. Για το λόγο αυτό, ο εθνικός νομοθέτης με την τελευταία αναθεώρηση του Κ.Π.Δ., βελτίωσε το κανονιστικό πλαίσιο που διέπει τις ειδικές ανακριτικές πράξεις, θέτοντας δικονομικές και ουσιαστικές εγγυήσεις κατά την εφαρμογή τους.

³⁵Λ. Μαργαρίτης, Κώδικας Ποινικής Δικονομίας, 17 Έκδοση, (Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, 2022), 161-165

³⁶Γ. Καραγιάννης, Κύρια Ανάκριση, (Αθήνα-Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Σάκκουλα, 2021), 132

³⁷Γ. Πλαγάκος, «Οι ειδικές ανακριτικές πράξεις του άρθρου 254ΚΠΔ», σε «Ο Ανακριτής, (Sakkoulas-Online, 2021), 253-257

³⁸Ν., Λίβος, Οργανωμένο έγκλημα: Έννοια και δικονομικοί τρόποι αντιμετώπισής του, σε: Το Οργανωμένο Έγκλημα από τη Σκοπιά του Ποινικού Δικαίου, Πρακτικά του Ζ' Πανελληνίου Συνεδρίου, (Αθήνα: Π. Ν. Σάκκουλας, 2000), 56

2.2 Έννοια και ιδεοτυπικά χαρακτηριστικά των ειδικών ανακριτικών πράξεων

Ειδικές ανακριτικές πράξεις είναι οι περιοριστικά απαριθμούμενες δικονομικές πράξεις που διεξάγονται κάτω από απόλυτη μυστικότητα, επί συγκεκριμένων μόνο εγκλημάτων και αποσκοπούν όχι μόνο στην καταστολή του οργανωμένου εγκλήματος και των σοβαρών εγκλημάτων, αλλά και στην πρόληψή τους. Οι εν λόγω δικονομικές πράξεις προσδιορίζονται διεθνώς με τον όρο «ειδικές», καθώς έχουν κάποια ιδιαίτερα χαρακτηριστικά γνωρίσματα, τα οποία τις διακρίνουν από τις υπόλοιπες γενικές ανακριτικές πράξεις³⁹. Οι ειδικές ανακριτικές πράξεις θεσπίστηκαν για να διενεργούνται σε περιορισμένο εύρος εγκλημάτων, ως αυτά αναφέρονται στο νόμο και να λαμβάνουν χώρα όταν είναι ιδιαιτέρως δυσχερές ή αδύνατη η εξιχνιάσή τους. Οι υπόψη ανακριτικές μέθοδοι χρησιμοποιούνται από τις αρμόδιες ανακριτικές αρχές για να πλήξουν στοιχεία, όπως είναι η «στεγανότητα» και η «μυστικότητα» μιας εγκληματικής οργάνωσης και να οδηγηθούν στην εξάρθρωση του οργανωτικού της ιστού και της επιχειρησιακής της δομής. Σε κάθε περίπτωση, η έννοια των ειδικών ανακριτικών πράξεων περιλαμβάνεται στο “πλάτος” της έννοιας των ανακριτικών πράξεων, είναι δηλαδή υπάλληλη σε αυτή⁴⁰.

Το άρθρο 254 του Κ.Π.Δ., όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα, περιλαμβάνει ένα κατάλογο περιοριστικά αναφερόμενων αξιοποιώνων πράξεων, που μπορούν να διεξαχθούν για αυτές οι προαναφερόμενες ειδικές ανακριτικές πράξεις και ειδικότερα : των άρθρων 187 παρ. 1 και 2 (εγκληματική οργάνωση), 187Α (τρομοκρατικές πράξεις-τρομοκρατική οργάνωση), 207 παρ. 1 και 2 (παραχάραξη νομίσματος και άλλων μέσων πληρωμής), 208 παρ. 1 εδ. α' (κυκλοφορία πλαστών νομισμάτων και άλλων μέσων πληρωμής), 208Α (καθ' υπέρβαση κατασκευή νομίσματος) εκτός από τις ιδιαίτερα ελαφρές περιπτώσεις, 209 παρ. 1 (παραποίηση και νόθευση άυλων μέσων πληρωμής), 211 (προπαρασκευαστικές πράξεις), 323Α (εμπορία ανθρώπων), 336 (βιασμός) σε βάρος ανηλίκου, 338 (κατάχρηση σε γενετήσια πράξη) σε βάρος ανηλίκου, 339 παρ. 1 και 3 (γενετήσιες πράξεις με ανηλίκους ή ενώπιόν τους), 342 παρ. 1 (κατάχρηση ανηλίκων), των 348Α (πορνογραφία ανηλίκων), 348Β (προσέλκυση παιδιών για γενετήσιους λόγους), 348Γ (πορνογραφικές παραστάσεις

³⁹Ν., Λίβος, Οργανωμένο έγκλημα: Έννοια και δικονομικοί τρόποι αντιμετώπισής του, σε: Το Οργανωμένο Έγκλημα από τη Σκοπιά του Ποινικού Δικαίου, Πρακτικά του Ζ' Πανελληνίου Συνεδρίου, (Αθήνα: Π. Ν. Σάκκουλας, 2000), 58

⁴⁰Χ., Νάϊντος, «Ειδικές Ανακριτικές Πράξεις: επίκαιρα ζητήματα», Ποιν.Χρ 2017, 491

ανηλίκων) και 351Α ΠΚ (γενετήσια πράξη με ανήλικο έναντι αμοιβής)⁴¹. Στο σημείο αυτό, γίνεται μνεία ότι, σε περίπτωση διενέργειας από τις ανακριτικές αρχές ειδικών ανακριτικών πράξεων σε αξιόποινες πράξεις πέραν του καταλόγου, αυτές καθίστανται άκυρες, μιας και δεν πληρούν τις προϋποθέσεις που θέτει ο νόμος⁴².

Αναφορικά με τα ιδεοτυπικά χαρακτηριστικά των ειδικών ανακριτικών πράξεων, ένα από αυτά είναι ο μυστικός τους χαρακτήρας. Διενεργούνται δηλαδή με συγκαλυμμένο τρόπο, χωρίς τη γνώση του θιγόμενου προσώπου και μάλιστα είναι πιθανό ο καθ' ου να μην πληροφορηθεί ποτέ τη διαδικασία μέσα από την οποία σχηματίστηκε η σε βάρος του κατηγορία και κατ' επέκταση να μην μπορεί να ελέγξει τη νομιμότητα αποκτήσεως του αποδεικτικού υλικού που έχει συγκεντρωθεί. Έτσι, το θιγόμενο πρόσωπο δεν γνωρίζει ότι παρακολουθείται το τηλέφωνό του, ότι εικονοσκοπείται η είσοδος της οικίας που διαμένει, ότι παρακολουθείται το παράνομο εμπόρευμα που μεταφέρει, καθώς και το γεγονός ότι οι αστυνομικές αρχές έχουν στην διάθεσή τους το ηλεκτρονικό του πορτραίτο, το οποίο έχουν συντάξει με παρεχόμενα στοιχεία διάφορων δημόσιων και ιδιωτικών φορέων⁴³.

Ωστόσο, ο μυστικός χαρακτήρας των ειδικών ανακριτικών πράξεων αποτελεί απόκλιση από δύο βασικές αρχές της προδικασίας. Η μία είναι η ονομαζόμενη αρχή της εξωτερικής μυστικότητας ή της εσωτερικής δημοσιότητας⁴⁴ και η άλλη η αρχή της έγγραφης διαδικασίας⁴⁵. Σύμφωνα με την πρώτη αρχή, η μυστικότητα κατά τη διάρκεια της ανάκρισης περιορίζεται έναντι οποιουδήποτε τρίτου προσώπου και όχι έναντι των διαδίκων, με αποτέλεσμα να προωθείται η άσκηση των διαδικών, ενώ σύμφωνα με τη δεύτερη αρχή, η οποία τυποποιείται στο άρθρο 241 Κ.Π.Δ. προωθείται η ελεγχσιμότητα της όλης διαδικασίας και η εμπιστοσύνη σε αυτή⁴⁶. Όσον αφορά την έγγραφη διαδικασία αξίζει να σημειωθεί ότι, στο άρθρο 235^Α του παλαιού Κ.Π.Δ. δεν υπήρχε καμία πρόβλεψη για τήρησή της, συνεπεία του μυστικού χαρακτήρα διενέργειας των ειδικών ανακριτικών πράξεων, ενώ στον νέο Κ.Π.Δ. παρατηρούμε ότι γίνεται μια προσπάθεια αποκατάστασης της έγγραφης διαδικασίας στις εν λόγω πράξεις και ειδικότερα στο άρθρο 254 παρ. 1 του Κ.Π.Δ. προβλέπεται ότι κατά

⁴¹Λ. Μαργαρίτης, Κώδικας Ποινικής Δικονομίας, 17 Έκδοση, (Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, 2022), 161

⁴²Μ., Μαργαρίτη - Α., Μαργαρίτη, Κώδικας Ποινικής Δικονομίας, Θεωρία-Νομολογία, (Αθήνα: Π. Ν. Σάκκουλας, 2020), 646

⁴³Ν., Λίβος, Οργανωμένο έγκλημα: Έννοια και δικονομικοί τρόποι αντιμετώπισής του, σε: Το Οργανωμένο Έγκλημα από τη Σκοπιά του Ποινικού Δικαίου, Πρακτικά του Ζ' Πανελληνίου Συνεδρίου, (Αθήνα: Π. Ν. Σάκκουλας, 2000), 58-59

⁴⁴Α., Καρράς, Ποινικό Δικονομικό Δίκαιο, 2^η έκδοση, (Αθήνα-Κομοτηνή: Αντ. Ν. Σάκκουλα, 1998), 367

⁴⁵Βλ. ό.π., ΚΑΡΡΑΣ, 367

⁴⁶Χ., Νάϊντος, «Ειδικές Ανακριτικές Πράξεις: επίκαιρα ζητήματα», Ποιν. Χρ 2017, 491

την διενέργεια ανακριτικής διείσδυσης απαιτείται από μέρους των αστυνομικών οργάνων η σύνταξη έκθεσης, σύμφωνα με τα άρθρα 148 έως 153 του Κ.Π.Δ., όπως και στην περίπτωση της συγκαλυμμένης έρευνας για τις ενέργειες του συγκαλυμμένα δρώντος ανακριτικού υπαλλήλου ή ιδιώτη.

Ένα άλλο ιδεοτυπικό χαρακτηριστικό των ειδικών ανακριτικών πράξεων είναι ο προληπτικός τους χαρακτήρας. Οι εν λόγω ανακριτικές μέθοδοι εφαρμόζονται χρονικά πριν από την τέλεση του εγκλήματος, οπότε πέραν από την εξιχνίαση των τελούμενων αξιοποιώνων πράξεων επιτυγχάνεται και η αποτροπή μελλοντικής διάπραξης από τα δρώντα υποκείμενα⁴⁷. Ωστόσο, ο διττός σκοπός που "επιτελούν" οι ειδικές ανακριτικές μέθοδοι, αυτός της πρόληψης και της καταστολής, δημιουργεί αφενός σύγχυση μεταξύ των συστηματικά τυποποιημένων ορίων αστυνομικού και ποινικού δικονομικού δικαίου και αφετέρου προβληματισμό όσον αφορά τη δικονομική δικαιολογητική βάση που στηρίζονται οι ανακριτικές αυτές πράξεις που εξυπηρετούν προληπτικούς σκοπούς εντός του πλαισίου του δικονομικού μας συστήματος, που έχει παραδοσιακά προσανατολισμό το τελεσθέν έγκλημα. Ο προληπτικός χαρακτήρας των ειδικών ανακριτικών πράξεων είναι στενά συνδεδεμένος με τη διεύρυνση του κύκλου των θιγόμενων υποκειμένων, πέραν εκείνων στους οποίους αργότερα θα απαγγελθούν κατηγορίες, γεγονός μη συμβατό με το δικονομικό μας σύστημα μιας και αντιτίθεται στην θεμελιώδη αρχή του τεκμηρίου της αθωότητας. Όριο του προληπτικού χαρακτήρα των ειδικών ανακριτικών μεθόδων αποτελεί η επονομαζόμενη αρχή του προσήκοντος βαθμού υπονοιών ή ισχύος των ενδείξεων τέλεσης του διερευνώμενου αδικήματος, δηλαδή για την διενέργειά τους είναι απαραίτητο να συντρέχουν σοβαρές ενδείξεις τέλεσης αξιόποινης πράξης και η αρχή της αναγκαιότητας, η οποία αναγνωρίζεται ρητώς από το ελληνικό ποινικό δικονομικό δίκαιο⁴⁸, υπό την έννοια ότι χωρίς την πραγματοποίησή τους η εξιχνίαση των σχετικών αδικημάτων είναι αδύνατη ή ιδιαίτερος δυσχερής, καθώς και ότι θα πρέπει να λαμβάνουν χώρα μόνο, εφόσον και καθόσο μέτρο είναι αναγκαία για την πραγμάτωση του επιδιωκόμενου σκοπού⁴⁹.

Οι υπόψη ειδικές ανακριτικές πράξεις, οι οποίες χρησιμοποιούνται για την εξεύρεση αποδεικτικών στοιχείων και για την εξάρθρωση εγκληματικών οργανώσεων, διακρίνονται

⁴⁷Θ., Δαλακούρας, «Οι ειδικές ανακριτικές πράξεις του άρθρου 6 του Ν.2928/2001, Ποιν.Χρ. 2001, 1022

⁴⁸Α., Καρράς, Ποινικό Δικονομικό Δίκαιο, 2^η έκδοση, (Αθήνα-Κομοτηνή: Αντ. Ν. Σάκκουλα, 1998), 368

⁴⁹Χ., Νάϊντος, «Ειδικές Ανακριτικές Πράξεις: επίκαιρα ζητήματα», Ποιν.Χρ 2017, 491

πραιτέρω για τον επαχθή τους χαρακτήρα⁵⁰. Η διενέργειά τους συνιστά σφοδρή επέμβαση στην ιδιωτική σφαίρα του προσώπου που λαμβάνει χώρα και του θίγει με ιδιαίτερα έντονο τρόπο βασικές συνταγματικές ελευθερίες και δικαιώματα, όπως είναι η ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητας και του δικαιώματος πληροφορικής αυτοδιάθεσης, το απόρρητο των τηλεπικοινωνιών, το άσυλο της οικίας, κ.α. Οι ειδικές ανακριτικές μέθοδοι, από την μία πλευρά προοικονομούν την κατηγορία, εξυπηρετώντας με αυτό τον τρόπο το ουσιαστικό ποινικό δίκαιο και από την άλλη πλευρά θέτουν σε κίνδυνο ατομικές ελευθερίες ευρύτατου κύκλου θιγόμενων προσώπων. Με τις νέες τροποποιήσεις που επήλθαν στο Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, όπου υιοθετήθηκαν και νομοθετικές προτάσεις που απηχούν σε θεμελιωμένες αξιακές αναφορές του Ε.Δ.Δ.Α., βελτιώθηκε το κανονιστικό πλαίσιο των ειδικών ανακριτικών πράξεων⁵¹ και έγινε μια προσπάθεια οριοθέτησης της διενέργειάς τους, με γνώμονα την προστασία των ατομικών ελευθεριών και δικαιωμάτων των θιγόμενων προσώπων. Ωστόσο, λαμβάνοντας υπόψη ότι οι ειδικές ανακριτικές ενέργειες δοκιμάζουν το Κράτος Δικαίου, ο εφαρμοστής του δικαίου και ο εθνικός νομοθέτης θα πρέπει να τελούν, αναφορικά με αυτές, σε αυξημένη επαγρύπνηση.

2.3 Τα είδη των ειδικών ανακριτικών πράξεων κατά το άρθρο 254 Κ.Π.Δ.

2.3.1 Η συγκαλυμμένη έρευνα

Η ειδική ανακριτική πράξη της συγκαλυμμένης έρευνας, η οποία είχε τυποποιηθεί υπό το προηγούμενο νομικό καθεστώς στο άρθρο 253B του Κ.Π.Δ για τις ανακριτικές πράξεις εγκλημάτων διαφθοράς, θεσπίστηκε πλέον αυτοτελώς, στο άρθρο 254 παρ.1 του νέου Κ.Π.Δ.. Σύμφωνα με την εν λόγω διάταξη, συγκαλυμμένη έρευνα υπάρχει όταν ο ανακριτικός υπάλληλος (γενικός ή ειδικός) ή ο ιδιώτης που ενεργεί υπό τις οδηγίες – κατευθύνσεις του τελευταίου, προσφέρεται να παρέχει διευκόλυνση στην τέλεση κάποιου από τα εγκλήματα της παρ.1 του άρθρου 254 Κ.Π.Δ., την οποία ο δράστης του υπόψη εγκλήματος είχε προαποφασίσει. Από την ερμηνευτική προσέγγιση της εν λόγω ανακριτικής πράξης προκύπτει η αίσθηση ότι συνιστά προπαρασκευαστική πτυχή της αστυνομικής

⁵⁰N., Λίβος, Οργανωμένο έγκλημα: Έννοια και δικονομικοί τρόποι αντιμετώπισής του, σε: Το Οργανωμένο Έγκλημα από τη Σκοπιά του Ποινικού Δικαίου, Πρακτικά του Ζ' Πανελληνίου Συνεδρίου, (Αθήνα: Π. Ν. Σάκκουλας, 2000), 58

⁵¹A., Παπαδαμάκης, Ουσιώδεις διαπιστώσεις, σε: Ποινική Δικονομία, 9^η έκδοση, (Sakkoulas-Online.gr, 2019), 218-219

διείσδυσης και από την άποψη αυτή δεν φαίνεται να υπάρχει ευδιάκριτη διαφορά από την τελευταία⁵².

Από τη χρήση του ρήματος «προαποφασίσει», καθίσταται πρόδηλο ότι για να είναι νόμιμη η διεξαγωγή της υπόψη ανακριτικής πράξης, η πρωτοβουλία για την διάπραξη της αξιόποινης πράξης πρέπει να ανήκει στον δράστη και όχι στον ανακριτικό υπάλληλο⁵³. Με την συγκαλυμμένη έρευνα πραγματώνεται η ανακάλυψη του εγκλήματος μέσω της εκ των έσω παρακολούθησης και σε καμία περίπτωση δεν λαμβάνει χώρα διευκόλυνση για την τέλεσή του ή πρόκληση απόφασης για την διάπραξή του. Ο δράστης έχει λάβει την πρωτοβουλία για την διάπραξη της αξιόποινης πράξης και έχει εκδηλώσει την ειλημμένη απόφασή του για την τέλεσή της. Έτσι, ανακριτικοί υπάλληλοι ή τρίτα έμπιστα πρόσωπα, που συνεργάζονται με τις διωκτικές αρχές, έρχονται σε επικοινωνία – επαφή με τα ύποπτα υποκείμενα, αποκρύπτοντας την πραγματική τους ιδιότητα και προσπαθούν να αποσπάσουν εμπιστευτικά πληροφοριακά στοιχεία, προκειμένου να φτάσουν στην εξιχνίαση του εγκλήματος. Η ανωτέρω παραδοχή, εναρμονίζεται με τη νομολογία του Ε.Δ.Δ.Α., που απαιτεί για τη νόμιμη διενέργεια της συγκαλυμμένης έρευνας ως ανακριτικής πράξης την πρωτοβουλία για τη διάπραξη του εγκλήματος να μην την έχει ο ανακριτικός υπάλληλος, αλλά ο δράστης⁵⁴.

Περαιτέρω, αναφορικά με τον χρονικό ορίζοντα διενέργειας της συγκαλυμμένης έρευνας και με βάση τις διατυπώσεις του άρθρου 255 Κ.Π.Δ., αυτή μπορεί να πραγματοποιηθεί για εύλογο κατά τις περιστάσεις χρονικό διάστημα, το οποίο δεν μπορεί να υπερβεί τους τρεις μήνες και δύναται να λάβει παράταση για ένα τρίμηνο ακόμη. Έτσι παρατηρούμε ότι τίθεται βραχύτερο χρονικό όριο διάρκειας του μέτρου της συγκαλυμμένης έρευνας, σε αντίθεση με την ανακριτική πράξη της ανακριτικής διείσδυσης που μπορούσε να έχει διάρκεια μέχρι ένα (1) έτος. Επίσης, σύμφωνα με το ανωτέρω άρθρο του Κ.Π.Δ., αυτός που διενεργεί τη συγκαλυμμένη έρευνα μπορεί να φέρει συγκαλυμμένα στοιχεία ταυτότητας, φορολογικά ή και άλλα στοιχεία και να τα χρησιμοποιεί κατά τις συναλλαγές του, στα πλαίσια των αναγκών της διεξαγόμενης έρευνας⁵⁵.

Σύμφωνα με τις νέες ρυθμίσεις του Κ.Π.Δ., για τις πράξεις των συγκεκριμένων δρώντων ανακριτικών υπαλλήλων προβλέφθηκε η υποχρέωση τήρησης αξιόπιστων πρακτικών,

⁵²Α., Παπαδαμάκης, Ουσιώδεις διαπιστώσεις, σε: Ποινική Δικονομία, 9^η έκδοση, (Sakkoulas-Online.gr,2019),218-219

⁵³Θ., Δαλακούρας,Ο Νέος Κώδικας Ποινικής Δικονομίας, 2^ηέκδ., (Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, 2020), 202

⁵⁴Λ., Μαργαρίτης, Ο Νέος Κώδικας Ποινικής Δικονομίας, Ερμηνεία κατ'άρθρο του Ν.4620/2019, 2^{ος} τ., (Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, 2020), 1435

⁵⁵Λ. Μαργαρίτης, Κώδικας Ποινικής Δικονομίας, 17 Έκδοση,(Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, 2022),166

προκειμένου να ελέγχεται ο τρόπος δράσης τους κατά τη διενέργεια της συγκεκριμένης ειδικής ανακριτικής πράξης και να περιορίζονται οι δυνατότητές τους σε φαινόμενα αυθαιρεσιών. Επίσης, πρόσθετη προϋπόθεση για τη διενέργεια νόμιμης συγκαλυμμένης έρευνας είναι η σύνταξη αναλυτικής έκθεσης, στη οποία αποτυπώνονται οι ενέργειες του συγκαλυμμένα δρώντος ανακριτικού υπαλλήλου ή ιδιώτη, σύμφωνα με τις προβλέψεις των άρθρων 148 έως και 153 του Κ.Π.Δ. Σε περίπτωση όπου αποδεικτικά στοιχεία συγκεντρώθηκαν με ενέργειες του συγκεκριμένου δρώντος υποκειμένου και δεν μνημονεύτηκαν αναλυτικά στην προβλεπόμενη έκθεση, αυτά δεν μπορούν να ληφθούν υπόψη για την καταδίκη του κατηγορουμένου⁵⁶. Περαιτέρω, απαγορεύεται ρητά η διεξαγωγή μυστικής εξέτασης του υπόπτου-κατηγορουμένου, καθώς και η κατάλληλη αξιοποίηση στοιχείων της, έτσι ώστε να αποτρέπεται η κατάλυση του δικαιώματος της σιωπής και της μη αυτοενοχοποίησής του. Τέλος, ο εθνικός νομοθέτης ανέθεσε την εποπτεία της υπόψη ανακριτικής διαδικασίας στον Εισαγγελέα Πλημμελειοδικών, ως εγγυητικό όρο νομιμοποίησής της⁵⁷.

2.3.2 Η ανακριτική διείσδυση και η διάκρισή της από την αστυνομική παγίδευση

Η ανακριτική διείσδυση, όπως και οι υπόλοιπες ειδικές ανακριτικές πράξεις, εισήχθησαν και ενσωματώθηκαν στην ελληνική ποινική νομοθεσία έτσι ώστε να καλύψουν τις αυξανόμενες ανάγκες καταστολής ορισμένων εγκλημάτων, τις οποίες δεν μπορούσαν να καλύψουν οι γενικές ανακριτικές πράξεις του άρθρου 251 Κ.Π.Δ. Η ανακριτική διείσδυση προβλέπεται σε ορισμένες διατάξεις της εθνικής μας νομοθεσίας και ειδικότερα στα άρθρα 28 του Ν. 4139/2013(περί ναρκωτικών), 5 του Ν.2713/1999 για την Υπηρεσία Εσωτερικών Υποθέσεων της Ελληνικής Αστυνομίας, 51 του Ν. 2935/2001 για το προσωπικό του Λιμενικού Σώματος , 68 του Ν.3028/2002 για την προστασία των αρχαιοτήτων και της εν γένει πολιτιστικής κληρονομιάς και φυσικά στη διάταξη του άρθρου 254 Κ.Π.Δ., για συγκεκριμένα όμως εγκλήματα⁵⁸.Τι είναι όμως ανακριτική διείσδυση;

Ανακριτική διείσδυση είναι η ειδική ανακριτική πράξη σύμφωνα με την οποία οι ίδιοι οι ανακριτικοί υπάλληλοι ή άλλα έμπιστα πρόσωπα σε αυτούς, ακόμα και ιδιώτες που

---

⁵⁶Α., Καρράς, Ποινικό Δικονομικό Δίκαιο, 6^η έκδοση, (Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, 2019), 495

⁵⁷Λ., Μαργαρίτης, Ο Νέος Κώδικας Ποινικής Δικονομίας, Ερμηνεία κατ'άρθρο του Ν.4620/2019, 2^{ος} τ., (Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, 2020), 1442

⁵⁸Α., Παπαδαμάκης, Οι πτυχές της ανακριτικής διείσδυσης, σε: Ποινική Δικονομία, 9^η έκδοση, (Sakkoulas-Online.gr, 2019), 221-222

συνεργάζονται με τις αρχές της ανάκρισης, χρησιμοποιούνται αφενός για να συλλέξουν ουσιαστικά αποδεικτικά στοιχεία που σχετίζονται με την πορεία της εξεταζόμενης υπόθεσης και αφετέρου για να καταλάβουν το δράστη τη στιγμή που διαπράττει την εγκληματική πράξη⁵⁹. Αφετηρία για τη νόμιμη διεξαγωγή της εν λόγω ανακριτικής μεθόδου σε βάρος συγκεκριμένου προσώπου, προκειμένου να αποκαλυφθεί η εμπλοκή του σε εγκληματική πράξη, πρέπει να είναι η ύπαρξη σοβαρών ενδείξεων ενοχής ότι έχει τελεσθεί ή ότι πρόκειται να τελεσθεί κάποια από τις αξιόποινες πράξεις της παρ.1 του άρθρου 254 Κ.Π.Δ., καθώς και το γεγονός ότι η λήψη τυχόν άλλων πρόσθετων μέτρων δεν θα έχει αποτέλεσμα. Σε καμία περίπτωση δεν επιτρέπεται η τυχαία αναζήτηση υπόπτων με την υποβολή αόριστου αριθμού προσώπων σε «τεστ νομιμότητας»⁶⁰.

Στην ανακριτική διείσδυση ο ανακριτικός υπάλληλος ή ο ιδιώτης δρα με συγκαλυμμένα στοιχεία ταυτότητας και αναλαμβάνει διεκπεραιωτικά καθήκοντα σε τρομοκρατική ή εγκληματική οργάνωση. Το εν λόγω πρόσωπο που αναλαμβάνει το ρόλο αυτό διεισδύει, γίνεται μέλος της εγκληματικής ομάδας, έτσι ώστε να κερδίσει την εμπιστοσύνη των μελών της ομάδας και να εισχωρήσει στην κλειστή-εσωτερική δομή της οργάνωσης, συλλέγοντας με αυτό τον τρόπο χρήσιμα πληροφοριακά στοιχεία, τα οποία σε διαφορετική περίπτωση θα παρέμεναν άγνωστα. Τα κεκαλυμμένα δρώντα πρόσωπα αποκρύπτοντας τα αληθινά πληροφοριακά στοιχεία της ταυτότητά τους και την ιδιότητά τους έρχονται σε απευθείας επαφή με τα ύποπτα άτομα, συλλέγοντας χρήσιμες πληροφορίες, οι οποίες στη συνέχεια αξιοποιούνται από τις αρμόδιες ανακριτικές αρχές προς επίτευξη του επιδιωκόμενου σκοπού. Όσον αφορά τις λεπτομέρειες και τη διαδικασία έκδοσης των υπόψη στοιχείων συγκάλυψης αυτές ορίζονται με κοινή απόφαση των Υπουργών Προστασίας του Πολίτη και Δικαιοσύνης⁶¹.

Αναφορικά με το προαναφερθέν έτερο χαρακτηριστικό της ανακριτικής διείσδυσης, αυτό δηλαδή της ανάληψης διεκπεραιωτικών καθηκόντων από τον μυστικά δρώντα ανακριτικό υπάλληλο ή ιδιώτη, κρίνεται σκόπιμο να επισημανθεί ότι η έννοια του "διεκπεραιώνω" περιλαμβάνει την πρόβλεψη ότι τα διωκτικά όργανα που διεισδύουν θα πρέπει να

⁵⁹N., Λίβος, Οργανωμένο έγκλημα: Έννοια και δικονομικοί τρόποι αντιμετώπισής του, σε: Το Οργανωμένο Έγκλημα από τη Σκοπιά του Ποινικού Δικαίου, Πρακτικά του Ζ' Πανελληνίου Συνεδρίου, (Αθήνα: Π. Ν. Σάκκουλας, 2000), 56

⁶⁰N., Λίβος, Οργανωμένο έγκλημα: Έννοια και δικονομικοί τρόποι αντιμετώπισής του, σε: Το Οργανωμένο Έγκλημα από τη Σκοπιά του Ποινικού Δικαίου, Πρακτικά του Ζ' Πανελληνίου Συνεδρίου, (Αθήνα: Π. Ν. Σάκκουλας, 2000), 63

⁶¹Λ. Μαργαρίτης, Κώδικας Ποινικής Δικονομίας, 17 Έκδοση, (Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, 2022), 162

περιορίζονται στις απολύτως αναγκαίες πράξεις για τη διακρίβωση των σχετικά προβλεπόμενων εγκλημάτων, την τέλεση των οποίων τα μέλη της οργάνωσης την είχαν προαποφασίσει και θα την πραγματοποιούσαν προς τρίτα πρόσωπα, χωρίς την εν λόγω πράξη. Τα διωκτικά όργανα δεν θα πρέπει να παροτρύνουν τα μέλη της εγκληματικής οργάνωσης να τελούν αξιόποινες πράξεις και γενικά ο ρόλος τους πρέπει να είναι ουσιωδώς παθητικής παρακολούθησης και καταγραφής πληροφοριών⁶². Επίσης, η δράση τους δεν επιτρέπεται να έχει χαρακτηριστικά πιεστικής – επιθετικής συμπεριφοράς, καθόσον με αυτό τον τρόπο μπορεί ο ανυποψίαστος πολίτης να αντιδράσει και να ωθηθεί στη λήψη απόφασης για τέλεση εγκληματικής πράξης. Ο σκοπός εξάλλου της δράσης των δρώντων διωκτικών οργάνων είναι η συλλογή των απαραίτητων πληροφοριών και η ανακάλυψη-σύλληψη των μελών της εγκληματικής ομάδας που παραβαίνουν τις σχετικές διατάξεις του νόμου και όχι η πρόκληση γένεσης απόφασης σε άτομα ανυποψίαστα να τελέσουν αξιόποινες πράξεις. Σε διαφορετική περίπτωση έχουμε παραβίαση της αρχής της δίκαιης δίκης και πιο συγκεκριμένα της τηρήσεως μιας δίκαιης διαδικασίας, που απαιτεί το άρθρο 6 της Ε.Σ.Δ.Α.. Η ανακριτική πράξη της ανακριτικής διεύθυνσης αν δεν έλαβε χώρα με τις προϋποθέσεις που προβλέπονται στον ισχύοντα νόμο, καθίστανται άκυρη και τα στοιχεία που έχουν συλλεχθεί δεν μπορούν να χρησιμοποιηθούν ενώπιον του δικαστηρίου⁶³.

Από την άλλη πλευρά, αστυνομική παγίδευση υπάρχει όταν υπάλληλοι της αστυνομικής αρχής ή οποιασδήποτε άλλης διωκτικής αρχής δεν περιορίζονται μόνο στην καταδίωξη του υπόπτου ατόμου και στην έρευνα αναφορικά με την πιθανή ενοχή του σε τελεσθείσα αξιόποινη πράξη, αλλά αντιθέτως προκαλούν στο εν λόγω άτομο την απόφαση να διαπράξει μια εγκληματική πράξη, την οποία δεν θα είχε τελέσει, χωρίς την άσκηση επιρροή τους. Στην προκειμένη περίπτωση ο κατηγορούμενος προβαίνει στην τέλεση αξιόποινης πράξης μετά από παρακίνηση υπαλλήλου της διωκτικής αρχής και όχι με τη θέλησή του, γεγονός που οδηγεί σε παραβίαση θεμελιωδών δικαιωμάτων του κατηγορουμένου, που απορρέουν από το Σύνταγμα, αλλά και από την Ε.Σ.Δ.Α.. Κρίσιμα κριτήρια προκειμένου διαπιστωθεί εάν ο κατηγορούμενος έχει υπάρξει θύμα αστυνομικής παγίδευσης αποτελούν (α) η ύπαρξη ενδείξεων ενοχής του υπόπτου σε εμπλεκόμενη εγκληματική δραστηριότητα, καθώς και η προδιάθεσή του για διάπραξη εγκλήματος, (β) η εξέταση του χρονικού σημείου εκκίνησης

⁶²Κ. Φράγκος, Onlineκατ'άρθρο ερμηνεία Κώδικα Ποινικής Δικονομίας/Άρθρο 254. Ειδικές ανακριτικές πράξεις επί ορισμένων εγκλημάτων,(Sakkoulas-Online.gr.)

⁶³Λ., Μαργαρίτης, Ο Νέος Κώδικας Ποινικής Δικονομίας, Ερμηνεία κατ'άρθρο του Ν.4620/2019, 2^{ος} τ., (Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, 2020), 1442-1443

της δράσης των αστυνομικών υπαλλήλων και (γ) το μέγεθος της επιρροής που άσκησαν τα αστυνομικά όργανα στον ύποπτο, προκειμένου ο τελευταίος τελέσει την εγκληματική πράξη. Αποδεικτικά στοιχεία που ελήφθησαν από αστυνομικούς με τη χρήση αστυνομικής παγίδευσης δεν δικαιολογούνται για την καταπολέμηση της οργανωμένης εγκληματικής δραστηριότητας και η αξιοποίησή τους τόσο στην προδικασία όσο και στην ακροαματική διαδικασία είναι απαγορευτική, διότι το πρόσωπο που κατηγορείται στερείται του δικαιώματος σε μια δίκαιη δίκη⁶⁴.

Όσον αφορά τη νομική φύση της ανακριτικής διείδυσης, παρατηρούμε ότι η μέθοδος αυτή είχε εμφανιστεί αρχικά ως λόγος άρσης του αδίκου σε διατάξεις των προρρηθέντων ειδικών ποινικών νόμων, ενώ μετά τη θέσπιση του άρθρου 253^A του παλαιού Κ.Π.Δ. και του άρθρου 254 του ισχύοντος Κ.Π.Δ., προβλέπεται πλέον ως ειδική ανακριτική πράξη. Ο εθνικός νομοθέτης δεν επέλεξε την εφαρμογή του υπόψη μέτρου σε κάθε περίπτωση και για κάθε είδους αδικήματος, αλλά αποσπασματικά – επιλεκτικά σε ορισμένα, γεγονόσ που συνηγορεί υπέρ της φύσης της ανακριτικής διείδυσης ως ανακριτικής πράξης. Επιπρόσθετα, σύμφωνα με την παρ. 6 του άρθρου 254 Κ.Π.Δ., οι διατάξεις του εν λόγω άρθρου μπορούν να εφαρμοστούν και κατά τη πραγματοποίηση ερευνών που προβλέπονται σε ειδικούς ποινικούς νόμους, οι ρυθμίσεις των οποίων δεν έχουν πάψει να ισχύουν και εφόσον δεν αντίκεινται με τις διατάξεις του παρόντος άρθρου⁶⁵.

Τέλος, σύμφωνα με τις διατάξεις του νέου Κ.Π.Δ., για τις ενέργειες του συγκαλυμμένα δρώντος ιδιώτη ή ανακριτικού υπαλλήλου προβλέφθηκε η σύνταξη αναλυτικής έκθεσης κατά τα άρθρα 148 έως και 153 του Κ.Π.Δ., έτσι ώστε να παρέχεται η δυνατότητα ελέγχου της τήρησης του επιτρεπτού ορίου της διενεργούμενης ανακριτικής δραστηριότητας, ενώ η εποπτεία κατά τη πραγμάτωση της υπόψη ανακριτικής πράξης ανατέθηκε στον Εισαγγελέα Πλημμελειοδικών. Οι ανωτέρω νομοθετικές ρυθμίσεις συντάσσονται με τις διατάξεις του Συντάγματος και με τις επιταγές του Ε.Δ.Δ.Α., όσον αφορά την πρόβλεψη ενός σαφούς και ελέγξιμου πλαισίου λειτουργίας της υπόψη ανακριτικής δραστηριότητας. Η τήρηση της αναλυτικής έκθεσης, στην οποία καταγράφονται οι ενέργειες των προσώπων που δρουν συγκαλυμμένα, περιορίζει φαινόμενα αυθαιρεσίας και αντισταθμίζει έως ένα βαθμό το έλλειμμα εσωτερικής δημοσιότητας⁶⁶ που λαμβάνει χώρα κατά την πραγματοποίηση της εν

⁶⁴Α.,Δασκαλάκης, Οι έννομες συνέπειες της δράσης του agentprovocateur στον κατηγορούμενο, Ποιν.Δικ. 10/2017,915

⁶⁵Λ. Μαργαρίτης, Κώδικας Ποινικής Δικονομίας, 17 Έκδοση, (Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, 2022),165

⁶⁶Θ., Δαλακούρας, Οι ειδικές ανακριτικές πράξεις του άρθρου 6 του Ν. 2928/2001, Ποιν. Χρ. 2001,1022 επ

λόγω ειδικής ανακριτικής πράξης, δίνοντας τη δυνατότητα στον κατηγορούμενο να ελέγξει τις πράξεις που διενεργήθηκαν εν αγνοία του. Περαιτέρω, σύμφωνα με τις διατάξεις της παρ.1, εδ. β' του άρθρου 254 Κ.Π.Δ., ο κατηγορούμενος προστατεύεται έτι περισσότερο, καθώς τα στοιχεία που έχουν συλλεγεί από τον συγκαλυμμένα δρώντα εάν δεν συμπεριληφθούν αναλυτικά στην έκθεση, δεν μπορούν να ληφθούν υπόψη για την καταδίκη του⁶⁷.

2.3.3 Οι ελεγχόμενες μεταφορές

Οι ελεγχόμενες μεταφορές προβλέφθηκαν στην ελληνική έννομη τάξη με το άρθρο 11 του Ν. 1990/1991 «Κύρωση της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για την παράνομη διακίνηση ναρκωτικών φαρμάκων και ψυχοτρόπων ουσιών», η οποία υπογράφηκε στις 20.12.1988, στη Βιέννη και αποτελεί μια σημαντική διακρατική συμφωνία για την καταπολέμηση της παράνομης διακίνησης ναρκωτικών, φαρμάκων και ψυχοτρόπων ουσιών. Σε εφαρμογή της ανωτέρω διατάξεως, το άρθρο 38 του Ν. 2145/1993, όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει, στο οποίο παραπέμπει ρητά η διάταξη της παρ.1, περ.γ' του άρθρου 254 Κ.Π.Δ., προέβλεψε τη νόμιμη διαδικασία διεξαγωγής της υπόψη ειδικής ανακριτικής πράξης⁶⁸. Ωστόσο, με την ένταξη της συγκεκριμένης ανακριτικής μεθόδου στον Κ.Π.Δ., παρατηρείται μια γενικότερη χρήση στην εφαρμογή της, πέραν της παράνομης διακίνησης ναρκωτικών, ψυχοτρόπων ουσιών - φαρμάκων και στη μεταφορά κάθε είδους μη νόμιμων ή ύποπτων εμπορευματικών αποστολών, φορτίων και αντικειμένων, διευρύνοντας με αυτό τον τρόπο την αναχαιτιστική της ικανότητα στη μεταφορά κάθε παράνομου αγαθού, που προέρχεται από οργανωμένη εγκληματική δραστηριότητα.

Οι ελεγχόμενες μεταφορές αποτελούν μια ειδική ανακριτική τεχνική, σύμφωνα με την οποία επιτρέπεται στα αρμόδια ανακριτικά όργανα, όταν διαπιστώσουν ότι λαμβάνει χώρα μεταφορά παράνομων ή ύποπτων αποστολών εμπορευμάτων (ναρκωτικών φαρμάκων, ψυχοτρόπων ουσιών, όπλων, κλπ) μέσα από την περιοχή ενός κράτους ή περισσότερων κρατών, να μην κινήσουν την ποινική δίωξη αμέσως, αλλά να επιτηρήσουν διακριτικά τις κινήσεις των μεταφορέων, προκειμένου να εξακριβωθεί η ταυτότητα και να γίνει σύλληψη όλων των προσώπων που εμπλέκονται σε τέτοιου είδους εγκληματικές συμπεριφορές και όχι

⁶⁷Λ. Μαργαρίτης, Κώδικας Ποινικής Δικονομίας, 17 Έκδοση, (Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, 2022), 162

⁶⁸Ν., Λίβος, Οργανωμένο έγκλημα: Έννοια και δικονομικοί τρόποι αντιμετώπισής του, σε: Το Οργανωμένο Έγκλημα από τη Σκοπιά του Ποινικού Δικαίου, Πρακτικά του Ζ' Πανελληνίου Συνεδρίου, (Αθήνα: Π. Ν. Σάκουλας, 2000), 65

αλλά των μεταφορέων⁶⁹. Στο σημείο αυτό αξίζει να αναφέρουμε οι διαλαμβανόμενες ανακριτικές πράξεις δεν καλύπτουν περιπτώσεις στις οποίες διακινούνται ή μεταφέρονται μαζί με τα παράνομα αγαθά και πρόσωπα που εισέρχονται μη νόμιμα στην Ελλάδα⁷⁰.

Με δεδομένο ότι η υπόψη ειδική ανακριτική πράξη ανατρέπει την αρχή της νομιμότητας, αναφορικά με την άσκηση της ποινικής δίωξης, μιας και δίνεται η δυνατότητα στις διωκτικές αρχές να αφήσουν την ελεγχόμενη μεταφορά να εξελιχθεί μέχρι όποιο σημείο χρονικό και τοπικό επιθυμούν, προσβάλλοντας με αυτό τον τρόπο θεμελιώδη δικαιώματα των εμπλεκόμενων υποκειμένων (προσωπικής ελευθερίας, ιδιωτικού βίου, κ.α.), καθίσταται επιτακτική η αντικειμενική και επισταμένη εξέταση των προϋποθέσεων έγκρισης της εν λόγω μεθόδου, υπό το πρίσμα της αρχής της αναλογικότητας, έτσι ώστε να μην καταλήγουμε σε κατάχρηση κατά την άσκησή της. Η ανωτέρω ειδική ανακριτική πράξη διεξάγεται με την τήρηση ορισμένων προϋποθέσεων και πιο συγκεκριμένα θα πρέπει να υπάρχει αιτιολογημένο βούλευμα (αναφορά αξιόποινης πράξης) από το αρμόδιο δικαστικό συμβούλιο, κατόπιν πρότασης του εισαγγελέα, να υπάρχουν σοβαρές ενδείξεις ενοχής του καθ' ου, να υπάρχει αδυναμία ή ιδιαίτερη δυσχέρεια διακρίβωσης του αδικήματος με άλλο τρόπο και τέλος η εν λόγω ανακριτική πράξη να λαμβάνει χώρα στο απολύτως αναγκαίο χρονικό διάστημα, έτσι ώστε να προστατεύονται τα θεμελιώδη δικαιώματα του ατόμου.

Η διαδικασία που περιγράφεται στο άρθρο 38 του Ν. 2145/1993, αναφορικά με το ζήτημα της λήψης απόφασης για τη διεξαγωγή μιας ελεγχόμενης μεταφοράς δεν έχει εφαρμογή σήμερα, καθώς με βάση τις προβλέψεις της παρ. 6 του άρθρου 254 Κ.Π.Δ., οι ρυθμίσεις του Ν. 2145/1993 αντιδιαστέλλονται με τις διατάξεις του ισχύοντος Κ.Π.Δ. Αυτό μάλιστα ισχύει ακόμη και όταν οι υπό εξακρίβωση αξιόποινες πράξεις δεν είναι οι διαλαμβανόμενες στην παρ. 1 του άρθρου 254 Κ.Π.Δ. Επομένως, με βάση και τα προεκτεθέντα, δεν αρκεί πλέον η απλή ειδοποίηση από τον Εισαγγελέα Εφετών Αθηνών προς τους Εισαγγελείς Πλημμελειοδικών των περιφερειών από τις οποίες θα πραγματοποιηθεί η μεταφορά, έτσι ώστε οι τελευταίοι να απέχουν από την άσκηση της ποινικής δίωξης και να παραλείψουν τις απαραίτητες πράξεις για την διακοπή της μεταφοράς, ούτε η εντός 48 ωρών από την έξοδο των ναρκωτικών (ή άλλων παράνομων αγαθών που αποτελούν αντικείμενο της ελεγχόμενης μεταφοράς) σύνταξη εκθέσεως από το Συντονιστικό Όργανο Δίωξης Ναρκωτικών και η

⁶⁹Κ. Φράγκος, Onlineκατ'άρθρο ερμηνεία Κώδικα Ποινικής Δικονομίας/Άρθρο 254. Ειδικές ανακριτικές πράξεις επί ορισμένων εγκλημάτων,(Sakkoulas-Online.gr.)

⁷⁰Λ., Μαργαρίτης, Ο Νέος Κώδικας Ποινικής Δικονομίας, Ερμηνεία κατ'άρθρο του Ν.4620/2019, 2^{ος} τ., (Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, 2020), 1446

υποβολή αντιγράφου της στον Εισαγγελέα Εφετών Αθηνών⁷¹. Έτσι, με το ισχύον νομοθετικό καθεστώς και σύμφωνα με τις προβλέψεις της παρ. 3 του άρθρου 254 Κ.Π.Δ. για τη διενέργεια της υπόψη ειδικής ανακριτικής πράξης απαιτείται να εκδοθεί ειδικό αιτιολογημένο βούλευμα από το δικαστικό συμβούλιο μετά από πρόταση του εισαγγελέα.

2.3.4 Η άρση του απορρήτου του περιεχομένου των επικοινωνιών ή των δεδομένων θέσης και κίνησης αυτών

Το απόρρητο των επιστολών και της ελεύθερης επικοινωνίας ή ανταπόκρισης καθοιονδύποτε τρόπο προστατεύεται στο άρθρο 19 παράγραφος 1 του Συντάγματος. Το άρθρο αυτό προστατεύει το απόρρητο κάθε μορφής επικοινωνίας, υπαρκτής ή μελλοντικής, υπό την προϋπόθεση ότι η επικοινωνία διεξάγεται σε καθεστώς εμπιστευτικότητας και όχι δημοσιότητας⁷². Αντικείμενο της συνταγματικής προστασίας δεν είναι το περιεχόμενο του μηνύματος (το οποίο προστατεύεται από το άρθρο 14 Σ., που κατοχυρώνει την ελευθερία έκφρασης και διάδοσης της γνώμης), αλλά το απόρρητο του μηνύματος. Αυτή η προστασία αφορά όχι μόνο τα γραπτά μηνύματα (επιστολές), αλλά και κάθε μορφή ιδιωτικής, μη δημόσιας επικοινωνίας, όπως τηλεγραφήματα, τηλεφωνικές κλήσεις και ηλεκτρονικά μηνύματα (e-mail), που αποτελούν τη σύγχρονη μορφή επιστολών.

Ως στοιχείο της ιδιωτικής ζωής, το απόρρητο της επικοινωνίας προστατεύεται στο άρθρο 8 παράγραφος 1 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ), στο άρθρο 7 του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στο άρθρο 17 παράγραφος 1 του Διεθνούς Συμφώνου για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα (ΔΣΑΠΔ), στο άρθρο 6 παράγραφος 2 της Διακήρυξης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και στο άρθρο 12 της Οικουμενικής Διακήρυξης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου.

Ωστόσο, το δικαίωμα στο απόρρητο της επικοινωνίας δεν είναι ανεπιφύλακτο στο Σύνταγμά μας. Μέσω της επιφύλαξης υπέρ του νόμου, το εδάφιο β' της παρ. 1 του άρθρου 19 του Συντάγματος επιτρέπει τη θέσπιση εξαιρέσεων. Συγκεκριμένα, το άρθρο αυτό προβλέπει ότι ένας νόμος ορίζει τις εγγυήσεις με βάση τις οποίες η δικαστική αρχή μπορεί να μην δεσμεύεται από το απόρρητο για λόγους εθνικής ασφάλειας ή για τη διακρίβωση ιδιαίτερα σοβαρών εγκλημάτων. Οι εγγυήσεις αυτές περιλαμβάνουν την ύπαρξη προηγούμενης

⁷¹Θ. Σάμιος, «Ανακριτικές πράξεις επί εγκληματικών οργανώσεων- Ζητήματα συρροής του (νέου) άρθρου 253ΑΚΠΔ με τις διατάξεις ειδικών ποινικών νόμων στις οποίες προβλέπεται η διεξαγωγή αντίστοιχων ανακριτικών πράξεων», Ποιν.Χρ, 2001, σελ. 1043

⁷²Κ., Χρυσόγονος, Ατομικά και κοινωνικά δικαιώματα, 3η έκδ., (Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, 2006), 256 επ.,

εντολής από αρμόδιο δικαστικό λειτουργό και τον προσδιορισμό σαφών και συγκεκριμένων κριτηρίων από τον οικείο νόμο, τα οποία πρέπει η διοίκηση να λάβει υπόψη κατά τη λήψη της σχετικής απόφασης, καθώς και τον καθορισμό της διάρκειας της άρσης. Έτσι, η άρση του απορρήτου των τηλεπικοινωνιών επιτρέπει την συνακρόαση συνδιαλέξεων, την εγγραφή και αποτύπωσή τους σε υλικό φορέα, καθώς και την παρεμβολή σε συσκευή για να καταστούν γνωστά τα αποθηκευμένα σε αυτήν μηνύματα. Σε εκτέλεση του γράμματος και του πνεύματος της ανωτέρω διάταξης ψηφίστηκε ο Ν. 2225/1994 «Για την προστασία της ελευθερίας της ανταπόκρισης και επικοινωνίας», στα άρθρα 4 και 5 του οποίου προβλεπόταν οι προϋποθέσεις και οι εγγυήσεις, καθώς και η διαδικασία άρσης του απορρήτου⁷³.

Με την ψήφιση του Ν. 5002/2022 και ειδικότερα με την παρ. 1 του άρθρου 50, καταργήθηκαν τα άρθρα 4 και 5 του Ν. 2225/1994. Έτσι, η αναφορά αυτών των άρθρων στο άρθρο 254 παρ. 1 περ. δ' του Κ.Π.Δ. νοείται πλέον ως αναφορά στις αντίστοιχες διατάξεις του Ν. 5002/2022, όπως ορίζει και η παράγραφος 2 του άρθρου 48 του Ν. 5002/2022. Συνεπώς, η διαδικασία και οι όροι άρσης του απορρήτου των επικοινωνιών, που καθιστούν νόμιμη την υποκλοπή του περιεχομένου των επικοινωνιών και την πρόσβαση σε δεδομένα θέσης - κίνησης για τους λόγους που ορίζει το Σύνταγμα, προβλέπονται πλέον ρητά στα άρθρα 6 έως 8 του Ν. 5002/2022.

Περαιτέρω, ανακύπτει το ζήτημα της σχέσης του άρθρου 254 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας (Κ.Π.Δ.) με τις διατάξεις του Ν. 5002/2022, καθώς ο νέος νόμος δεν αναφέρεται στη σχέση της νέας ρύθμισης με αυτήν του άρθρου 254 Κ.Π.Δ. Όπως αναφέρθηκε παραπάνω, το άρθρο 254 Κ.Π.Δ. παραπέμπει πλέον για τη διαδικασία και τις απαιτούμενες εγγυήσεις άρσης του απορρήτου στα άρθρα 6 έως 8 του Ν. 5002/2022, στο μέτρο που αφορούν στη διερεύνηση συγκεκριμένων αξιοποιώνων πράξεων που αναφέρονται περιοριστικά στην παράγραφο 1 του άρθρου 254 Κ.Π.Δ. Για τη σχέση του Ν. 5002/2022 και του άρθρου 254 Κ.Π.Δ. σχετική τυγχάνει η παρ. 6 του άρθρου 254 Κ.Π.Δ., με την οποία οι διατάξεις του άρθρου 254 Κ.Π.Δ. εφαρμόζονται και κατά τη διεξαγωγή των αντίστοιχων ερευνών που προβλέπονται σε ειδικούς ποινικούς νόμους, των οποίων οι ρυθμίσεις συνεχίζουν να έχουν ισχύ, εφόσον δεν αντιτίθενται στις διατάξεις του άρθρου 254 Κ.Π.Δ.⁷⁴.

⁷³Γ. Καραγιάννης, Κύρια Ανάκριση, (Αθήνα-Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Σάκκουλα, 2021), 125 επ.

⁷⁴Α., Διονυσοπούλου, Άρση απορρήτου τηλεφωνικής επικοινωνίας στον νέο Κώδικα Ποινικής Δικονομίας – Η σχέση των άρθρων 254-255 ΚΠΔ και του ν. 2225/1994, Ποιν. Χρ. 2022, 91 επ.

Καλό είναι να υπογραμμιστεί ότι ο νέος νόμος, στο άρθρο 6, περιλαμβάνει στον κατάλογο των αξιοποιώνων πράξεων για τα οποία επιτρέπεται η άρση του απορρήτου σωρεία κακουργημάτων και ακόμη περισσότερο, πλήθος πλημμελημάτων. Αυτή η αναφορά δε συμφωνεί με την διάταξη του άρθρου 19 παρ. 1 εδ. β' του Συντάγματος, όπου προβλέπεται ότι η άρση του απορρήτου των επικοινωνιών επιτρέπεται μόνο για τη διακρίβωση ιδιαίτερα σοβαρών εγκλημάτων⁷⁵. Αυτός είναι, κατά προσωπική εκτίμηση και ο λόγος που το άρθρο 254 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας (Κ.Π.Δ.), όπως τροποποιήθηκε πρόσφατα με τον Ν. 4947/2022, επιτρέπει να αίρεται το απόρρητο των επικοινωνιών ως ειδική ανακριτική πράξη, εστιάζοντας μόνο σε συγκεκριμένα κακουργήματα και παρέχοντας μια διαφορετική ερμηνεία του εθνικού νομοθέτη αναφορικά με τα όρια επιτρεπόμενης άρσης του απορρήτου για τη διακρίβωση εγκληματικών πράξεων.

Αναφορικά με την αρμοδιότητα άρσης του απορρήτου των τηλεπικοινωνιών, βάσει του άρθρου 6 του Ν. 5002/2022, το δικαστικό συμβούλιο μπορεί να αποφασίσει την άρση του απορρήτου εντός 48 ωρών από την υποβολή αιτήσεως από τον αρμόδιο εισαγγελέα. Το βούλευμα που εκδίδεται πρέπει να περιλαμβάνει τα εξής στοιχεία: το όργανο που αιτείται την άρση, τα πρόσωπα εναντίον των οποίων διενεργείται η άρση και τα στοιχεία που αναδεικνύουν την ενδεχόμενη ενοχή τους, την αιτιολογία της άρσης, τον σκοπό της, τα μέσα επικοινωνίας ή ανταπόκρισης που επηρεάζονται, το αντικείμενο της άρσης, την εδαφική έκταση και τη χρονική διάρκεια της. Η έκδοση αιτιολογημένου βουλεύματος είναι υποχρεωτική σύμφωνα με τον νόμο, ενώ προστέθηκε από τον Ν. 5002/2022 η απαίτηση για σοβαρές ενδείξεις ενοχής, που προηγουμένως δεν υπήρχε στον Ν. 2225/1994. Επίσης, η διαδικασία χορήγησης άδειας διενέργειας της άρσης σε εξαιρετικές περιπτώσεις προβλέπεται να γίνεται με απόφαση εισαγγελέα ή ανακριτή, με την απαίτηση των ίδιων στοιχείων και την αναφορά της ημερομηνίας έκδοσης της διάταξης.

Εν προκειμένω, προκύπτει ένα ζήτημα σχετικά με τον περίγυρο των ατόμων που μπορεί να επηρεαστούν από την αποκάλυψη των επικοινωνιών τους λόγω της άρσης του απορρήτου. Ενώ είναι φυσικό να υπάρχει άρση του απορρήτου για τους ύποπτους, αυτό δεν ισχύει αυτομάτως για τρίτους που ενδεχομένως θα επηρεαστούν από τη δημοσιοποίηση των επικοινωνιών τους λόγω των σχέσεών τους με τους ύποπτους. Σύμφωνα με το νομικό πλαίσιο (παρ.4 άρθρου 254 Κ.Π.Δ.), η άρση του απορρήτου μπορεί να εφαρμοστεί και σε

---

⁷⁵Ε., Συμεωνίδου –Καστανίδου, Ο νόμος 5002/2022 σχετικά με την άρση του απορρήτου των επικοινωνιών (ΦΕΚ Α' 228/9-12-2022): κρίσιμες για τις θεμελιώδεις ελευθερίες «αστοχίες», Ποιν.Δικ, 2023, 108 - 115

βάρος τρίτων αμέτοχων στην υπόθεση, μόνο με σκοπό να αποκαλυφθεί η ταυτότητα του κατηγορουμένου ή η τοποθεσία διαμονής του και μόνο εάν δεν είναι εφικτό να εξακριβωθούν αυτά τα στοιχεία με άλλο τρόπο⁷⁶. Συνεπώς, ο σκοπός της έρευνας καθορίζει την εφαρμογή της άρσης του απορρήτου στις επικοινωνίες τρίτων ατόμων⁷⁷. Αυτές οι αρχές επιβεβαιώνονται και στο νομοθετικό πλαίσιο με το Ν. 5002/2022, το οποίο αναφέρεται ρητά στο Κ.Π.Δ., αποκλείοντας κάθε αμφιβολία σχετικά με τα προσωπικά όρια για την άρση του απορρήτου που ισχύουν στη διεξαγωγή ερευνών, σε αντίθεση με το προηγούμενο νομικό πλαίσιο του Ν. 2225/1994, το οποίο απαιτούσε απλώς την ύπαρξη σχέσης μεταξύ των τρίτων και της ερευνώμενης υπόθεσης για την άρση του απορρήτου.

Σημαντική είναι επίσης η παρ. 8 του άρθρου 6 του Ν. 5002/2022, η οποία επιτρέπει την ενημέρωση των θιγόμενων προσώπων για την άρση του απορρήτου των επικοινωνιών τους από την Αρχή Διασφάλισης Απορρήτου των Επικοινωνιών (Α.Δ.Α.Ε.), πάντα με τη σύμφωνη γνώμη του Εισαγγελέα του Αρείου Πάγου και υπό την προϋπόθεση ότι δεν τίθεται σε κίνδυνο ο σκοπός για τον οποίο διατάχθηκε η άρση. Παρόλο που αυτή η κίνηση φαίνεται να αποτελεί, έστω και εκ των υστέρων, ένα είδος προστασίας και σεβασμού του δικαιώματος στο απόρρητο, καθώς το συλλεχθέν αποδεικτικό υλικό συνήθως παραδίδεται ή καταστρέφεται, είναι μάλλον "προσχηματική" καθώς το πρόσωπο που υπέστη την άρση είναι σχεδόν αδύνατο να καταλάβει ότι είχε αρθεί το απόρρητο των επικοινωνιών του, ώστε να υποβάλει σχετικό αίτημα, δεδομένου ότι η παρακολούθηση γίνεται μυστικά.

2.3.5 Η καταγραφή δραστηριότητας ή άλλων γεγονότων εκτός κατοικίας με συσκευές ήχου ή εικόνας ή με άλλα τεχνικά μέσα

Σύμφωνα με τις διατάξεις της παρ. 4 του άρθρου 6 του Ν. 2713/1999, επιτρέπεται η καταγραφή δραστηριότητας ή άλλων γεγονότων εκτός κατοικίας με συσκευές ήχου ή εικόνας ή με άλλα τεχνικά μέσα και η χρήση του συλλέγοντος υλικού ως αποδεικτικών στοιχείων ενώπιον οποιασδήποτε ανακριτικής αρχής - δικαστηρίου⁷⁸. Ωστόσο, από τη διατύπωση του νόμου δεν συνάγεται ευθέως το αντικείμενο καταγραφής των εν λόγω σχετικών πράξεων. Υπό μία διατύπωση θα μπορούσαμε να αναφέρουμε ότι ως τέτοια νοείται η παρακολούθηση δραστηριότητας ή άλλων γεγονότων με κρυφές συσκευές μετάδοσης ή καταγραφής ήχου-

⁷⁶Παύλου Σ. - ΣάμιοςΘ.,Ειδικοί Ποινικοί Νόμοι, Απόρρητο ηλεκτρονικών επικοινωνιών,(Αθήνα: εκδ. Σάκκουλα, 2013), 50

⁷⁷Α., Διονυσιοπούλου, Άρση απορρήτου τηλεφωνικής επικοινωνίας στον νέο Κώδικα Ποινικής Δικονομίας – Η σχέση των άρθρων 254-255 ΚΠΔ και του ν. 2225/1994, Ποιν. Χρ. 2022, 91 επ.

⁷⁸Α., Καρράς, Ποινικό Δικονομικό Δίκαιο, 7^ηέκδ., (Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, 2020), 457

εικόνας, οι οποίες είναι εγκατεστημένες εκτός οικίας, χωρίς τη γνώση των διαμενόντων προσώπων. Υπό μία άλλη διατύπωση θα μπορούσαμε να αναφέρουμε ότι πρόκειται για μία ηλεκτρονική (εικονική-ηχητική) κατόπτευση των όσων λαμβάνουν χώρα στο χώρο εκτός της οικίας, που θέτει ωστόσο ζητήματα αναφορικά με το βαθμό παραβίασης της ιδιωτικής σφαίρας.

Με βάση την ανωτέρω διάταξη και την αιτιολογική έκθεση του Ν. 2928/2001, η καταγραφή σχετικών πράξεων αφορά μόνο συμπεριφορά ή γεγονότα που λαμβάνουν χώρα εκτός οικίας (ιδιωτικής ή επαγγελματικής). Στο σημείο αυτό αξίζει να υπογραμμιστεί ότι σύμφωνα με το νόμο, ως κατοικία δε θεωρείται ο χώρος που εξομοιώνεται με αυτή και ως εκ τούτου δεν μπορεί να εννοηθεί ως τέτοια ο επαγγελματικός χώρος παρά μόνο όταν το θιγόμενο πρόσωπο βρίσκεται εκεί ως απλός ιδιώτης και όχι ως επαγγελματίας⁷⁹. Περαιτέρω, η ιδιωτική και η οικογενειακή ζωή κάθε ατόμου, προστατεύεται και από τις διατάξεις του άρθρου 9 του Συντάγματος, όπου σύμφωνα με τις προβλέψεις του είναι απαραβίαστη. Επομένως, σύμφωνα και με τα ανωτέρω η καταγραφή της δραστηριότητας, εντός της οικίας, δεν είναι επιτρεπτή. Επίσης, απαγορευτική καθίσταται η παρακολούθηση που πραγματοποιείται από μυστικό αστυνομικό υπάλληλο με κρυφές συσκευές καταγραφής ή μετάδοσης συνομιλιών εντός της οικίας του θιγόμενου προσώπου, καθώς και εκείνη που διενεργείται με τη χρήση ειδικών ηλεκτρονικών συσκευών έξω από το χώρο της οικίας και δίνει τη δυνατότητα καταγραφής των εσωτερικών μονολόγων ή συνομιλιών⁸⁰.

Όσον αφορά την καταγραφή συνομιλιών με τεχνικά μέσα σε ύποπτα πρόσωπα, παρατηρείται ότι αυτή δεν περιορίζεται μόνο στα εν λόγω πρόσωπα αλλά σε αρκετές περιπτώσεις εκτείνεται και σε τρίτα πρόσωπα που συνομιλούν με αυτό. Στις υπόψη περιπτώσεις, ορθώς γίνεται δεκτό ότι η παρακολούθηση – καταγραφή των συνομιλιών σε τρίτα άτομα θα πρέπει να περιορίζεται στο απολύτως αναγκαίο μέτρο, προκειμένου να αποκαλυφθούν τα στοιχεία ταυτότητας του υπόπτου ή ο τόπος διαμονής – κατοικίας του και φυσικά εφόσον δεν υπάρχει άλλος τρόπος – μέσο εξακρίβωσης των στοιχείων του. Σε κάθε περίπτωση, η παρακολούθηση των συνομιλιών με τρίτα πρόσωπα καλό είναι να περιορίζεται αρχικώς στα γνωστά και συνδεδεμένα με το ύποπτο υποκείμενο και εν συνεχεία να διευρύνεται ο κύκλος των προσώπων, προς αποφυγή προσβολής - καταπάτησης συνταγματικά κατοχυρωμένων ατομικών δικαιωμάτων.

⁷⁹Χ., Σεβαστίδης, Κώδικας Ποινικής Δικονομίας - Ερμηνεία Κατ' άρθρο - Τόμος III, (Αθήνα –Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Σάκκουλα, 2015), 3022

⁸⁰Θ., Δαλακούρας, Ποινική Δικονομία, 2^η έκδ., (Αθήνα: Π.Ν. Σάκκουλας, 2019), 337

Η παρ. 1 του άρθρου 254 Κ.Π.Δ., κάνει αναφορά στην καταγραφή δραστηριότητας με ειδικά τεχνικά μέσα ως ειδική ανακριτική πράξη, με σκοπό την απόκτηση αποδεικτικών στοιχείων για έγκλημα που έχει ήδη πραγματοποιηθεί. Ταυτόχρονα, υφίστανται στην εθνική μας νομοθεσία ειδικές διατάξεις που δίνουν τη δυνατότητα εγκατάστασης και λειτουργίας συστημάτων επιτήρησης με λήψη ή καταγραφή εικόνας ή ήχου σε δημόσιους και ιδιωτικούς χώρους, ως μέσο πρόληψης διάπραξης εγκλημάτων. Τέτοιες διατάξεις περιλαμβάνουν το άρθρο 104 παράγραφος 1 εδάφιο δ' του Ν. 2696/1999 (Κώδικας Οδικής Κυκλοφορίας) και τα άρθρα 1 και 4 του Προεδρικού Διατάγματος 287/2001, σχετικά με παραβάσεις της τροχαίας κυκλοφορίας⁸¹, καθώς και το άρθρο 14 του Ν. 3917/2011⁸². Στις εν λόγω περιπτώσεις, η λήψη και καταγραφή της εικόνας ή του ήχου λειτουργεί ως προληπτικό μέσο μη διάπραξης εγκλημάτων. Εφόσον τηρούνται όλες οι νόμιμες προϋποθέσεις για την εγκατάσταση - λειτουργία των συστημάτων αυτών, τα στοιχεία που συλλέγονται μπορούν να αξιοποιηθούν καταλλήλως στα πλαίσια της ποινικής διαδικασίας δίχως να ισχύουν οι προϋποθέσεις και οι περιορισμοί του άρθρου 254 Κ.Π.Δ.. Σε διαφορετική περίπτωση, τα στοιχεία αυτά αποτελούν μη νόμιμο αποδεικτικό υλικό και η χρήση τους προκαλεί απόλυτη ακυρότητα.

2.3.6 Η συσχέτιση ή ο συνδυασμός δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα

Η εν λόγω μέθοδος αποτελεί την τελευταία προβλεπόμενη ανακριτική πράξη του επίμαχου καταλόγου του άρθρου 254 του Κ.Π.Δ., για την οποία, όπως προβλεπόταν ρητά στο προηγούμενο άρθρο 253Α του Κ.Π.Δ., εφαρμόζονται οι όροι και οι προϋποθέσεις του νόμου 2472/1997, γνωστού ως Νόμος «περί προστασίας του ατόμου από την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα». Αυτό συμβαίνει διότι η σύνδεση ή ο συνδυασμός δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα χαρακτηρίζεται ως επεξεργασία σύμφωνα με το άρθρο 2 παράγραφος δ' του εν λόγω νόμου. Στη νέα διάταξη του άρθρου 254 του Κ.Π.Δ., αφαιρέθηκε η φράση «με την τήρηση των ίδιων εγγυήσεων και διαδικασιών και υπό τους ουσιαστικούς όρους και προϋποθέσεις του Ν. 2472/1997», η οποία περιλαμβανόταν στο προηγούμενο άρθρο 253Α του Κ.Π.Δ.. Αυτό συνέβη καθώς τέθηκε σε ισχύ ο Ν. 4624/2019, ο οποίος αναδιάρθρωσε το πλαίσιο προστασίας των προσωπικών δεδομένων,

---

⁸¹Κ., Κοκκινάκης, Η εικονοληψία ως μέσο εγκληματοπρόληψης, Ποιν.Δικ., 2004,696

⁸²Χ., Νάϊντος, «Ειδικές Ανακριτικές Πράξεις: επίκαιρα ζητήματα», Ποιν. Χρ 2017, 494

αντικαθιστώντας σε μεγάλο βαθμό το προηγούμενο νομοθετικό καθεστώς του Ν. 2472/1997⁸³.

Χαρακτηριστικό της υπόψη ειδικής ανακριτικής μεθόδου είναι η παρέμβαση στην ατομική ελευθερία του θιγόμενου ατόμου, ιδίως όσον αφορά το δικαίωμά του στην πληροφοριακή αυτοδιάθεση, δηλαδή το δικαίωμα κάθε ατόμου να λαμβάνει ο ίδιος την απόφαση για τη χρήση και τη διάθεση των προσωπικών του δεδομένων⁸⁴, το οποίο προστατεύεται στο άρθρο 9Α του Συντάγματος, όπου προβλέπεται η προστασία προσωπικών δεδομένων.

Με αυτή την ειδική ανακριτική πράξη, οι αρμόδιες διοικητικές αρχές μπορούν, δίχως τη γνώση των θιγόμενων προσώπων, να συνδέουν ή να συνδυάζουν στοιχεία που οι θιγόμενοι έχουν δώσει για διαφορετική χρήση, οδηγούμενοι σε νέα δεδομένα που συμβάλλουν στην εξιχνίαση της αξιόποινης πράξης. Όταν η επεξεργασία των προσωπικών δεδομένων έχει ως στόχο τον εντοπισμό συγκεκριμένων ατόμων από ένα πλήθος, πρόκειται για θετική διασταύρωση, ενώ όταν ο στόχος είναι ο αποκλεισμός ατόμων από τον κύκλο των υπόπτων, πρόκειται για αρνητική διασταύρωση.

Συνεπώς, σύμφωνα με αυτή τη διάταξη, προσωπικά στοιχεία που έχει δώσει ο ίδιος ο θιγόμενος σε τρίτα πρόσωπα ή υπηρεσίες για διαφορετικούς σκοπούς, μπορούν να χρησιμοποιηθούν εναντίον του στο πλαίσιο μιας ποινικής διαδικασίας, με την αιτιολογία ότι η παρέμβαση αυτή είναι απαραίτητη για τη διαλεύκανση υποθέσεων βαριάς εγκληματικότητας, δηλαδή του οργανωμένου εγκλήματος. Αξίζει να σημειωθεί ότι στην εν λόγω διάταξη περιλαμβάνονται αφενός δεδομένα που έχουν συλλεχθεί κατά τη διενέργεια ανακριτικών ερευνών για τη συγκεκριμένη υπόθεση, αφετέρου, δεδομένα που έχουν συλλεχθεί σε αρχεία για άλλους σκοπούς και τα οποία μπορεί να διαφυλάσσονται είτε από ιδιώτες είτε από δημόσιες υπηρεσίες-φορείς. Εξάλλου, βάσει των προβλέψεων του άρθρου 5 του Ν. 4624/2019, οι δημόσιοι φορείς έχουν τη δυνατότητα επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα όταν αυτή είναι αναγκαία για την εκπλήρωση καθήκοντος που πραγματοποιείται προς το δημόσιο συμφέρον ή κατά την άσκηση δημόσιας εξουσίας που έχει ανατεθεί στον αρμόδιο υπάλληλο επεξεργασίας⁸⁵.

⁸³Λ. Μαργαρίτης, Κώδικας Ποινικής Δικονομίας, 17 Έκδοση, (Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, 2022), 163

⁸⁴Δ., Σπυράκος, Η συσχέτιση και ο συνδυασμός προσωπικών δεδομένων για την καταστολή οργανωμένου εγκλήματος, Ποιν.Χρ, 2001, 1030 επ

⁸⁵Λ., Μαργαρίτης, Ο Νέος Κώδικας Ποινικής Δικονομίας, Ερμηνεία κατ'άρθρο του Ν.4620/2019, 2^ο τ., (Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, 2020), 1451

Βέβαια, ενώ ο πολίτης θα ανέμενε να αναφέρεται ρητώς η κατηγορία ή το είδος των αρχείων προσωπικών δεδομένων στα οποία μπορεί να έχουν πρόσβαση τα ανακριτικά όργανα για τη συσχέτιση ή τον συνδυασμό προσωπικών δεδομένων, η διάταξη του άρθρου 254 παρ. 1 περ. στ' του Κ.Π.Δ. δεν ανταποκρίνεται σε αυτή την εγγυητική λειτουργία για τα δικαιώματά του. Αντίθετα, χαρακτηρίζεται από ασαφείς και ελλιπείς διατυπώσεις, καθώς δεν υπάρχει καμία προσπάθεια διευκρίνησης του όρου «συσχέτιση-συνδυασμός» και δεν θέτει προϋποθέσεις για το ποια δεδομένα μπορούν να αποτελέσουν αντικείμενο αυτής της πράξης. Αναντίρρητα, η συγκεκριμένη ανακριτική πράξη συνίσταται σε μια μέθοδο διασταύρωσης πληροφοριακών στοιχείων με νέες τεχνολογικές μεθόδους, πραγματοποιούμενη μέσω των υπηρεσιών του δημόσιου τομέα και της μηχανοργάνωσης του τραπεζικού συστήματος⁸⁶. Στόχος αυτής της τεχνικής είναι, μέσω της συσχέτισης και του συνδυασμού προσωπικών δεδομένων που διατίθενται διάσπαρτα σε αρχεία διαφόρων φυσικών-νομικών προσώπων, φορέων και υπηρεσιών, στους οποίους τις περισσότερες φορές έχει δώσει τα στοιχεία ο ίδιος ο θιγόμενος, να δημιουργηθεί ένα ηλεκτρονικό προφίλ ενός υπόπτου (του θιγόμενου ατόμου εις βάρος του οποίου πραγματώνεται η πράξη αυτή). Το προφίλ αυτό θα είναι διαθέσιμο στα ειδικά αρχεία των ανακριτικών αρχών ώστε να χρησιμοποιηθεί και να αξιοποιηθεί κατάλληλα από αυτές⁸⁷.

Φυσικά, όπως έχει παρατεθεί, αν τα ευαίσθητα δεδομένα δεν έχουν συλλεγεί και καταχωρηθεί νομίμως και αν δεν αφορούν την ποινικώς διαφέρουσα συμπεριφορά του θιγόμενου ατόμου, οποιαδήποτε επεξεργασία τους θεωρείται απαγορευμένη και παράνομη⁸⁸. Τα όρια στη χρήση αυτών των δεδομένων ως αποδεικτικών μέσων καθορίζονται από το άρθρο 19 παρ. 3 του Συντάγματος, βάσει του οποίου είναι απαγορευμένη η χρήση εκείνων που αποκτήθηκαν κατόπιν παράβασης των διατάξεων περί προστασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα.

Τέλος, αξίζει να αναφερθεί η υπ' αριθ. 147/2001 απόφαση της Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα, η οποία έκρινε ότι αναφορικά με τη νομιμότητα της συλλογής και της χρησιμοποίησης προσωπικών δεδομένων κατά τη διάρκεια εκκρεμούς δίκης, προανάκρισης ή ανάκρισης, ο δικαστικός ή εισαγγελικός λειτουργός είναι αρμόδιος να αποφασίσει. Αυτό γίνεται στο πλαίσιο της αξιολόγησης των αποδεικτικών μέσων ή του

⁸⁶Φ., Ριζάβα, Οργανωμένο έγκλημα: Θεωρητική προσέγγιση, κατ' άρθρον ερμηνεία και νομολογιακή αντιμετώπιση, (Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, 2012), 642

⁸⁷Χ., Δημόπουλος, Ανακριτική, (Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, 2021), 726

⁸⁸Θ., Δαλακούρας, Οι ειδικές ανακριτικές πράξεις του άρθρου 6 του Ν. 2928/2001, Ποιν. Χρ. 2001, 1022 επ

ανακριτικού υλικού, αν η συλλογή των πληροφοριακών δεδομένων είναι σύμφωνη με τις κείμενες διατάξεις του νόμου, δεδομένου μάλιστα ότι το δικαίωμα προστασίας του ατόμου είναι πλέον κατοχυρωμένο συνταγματικά στο άρθρο 9Α του Συντάγματος⁸⁹.

2.4. Δικονομικές και ουσιαστικές εγγυήσεις εφαρμογής

Βάσει όλων των προαναφερθέντων και μετά από την ανάλυση των ειδικών ανακριτικών μεθόδων, στη συνέχεια παρουσιάζονται οι προϋποθέσεις και οι εγγυήσεις που τις διέπουν. Αυτές είναι αναγκαίο να τηρούνται αυστηρά κατά την εφαρμογή τους, ώστε το αποδεικτικό υλικό που θα συλλεχθεί να μπορεί να εφαρμοστεί αποτελεσματικά στην ποινική διαδικασία. Σύμφωνα με τις προβλέψεις της παρ. 2 του άρθρου 254 Κ.Π.Δ., δύο είναι οι βασικές προϋποθέσεις που πρέπει να συνυπάρχουν, ώστε να πραγματοποιηθούν οι προαναφερθείσες ειδικές ανακριτικές πράξεις:

α. Η προϋπόθεση συνδρομής σοβαρών ενδείξεων

Μία από τις σημαντικότερες προϋποθέσεις για την έγκριση της διενέργειας ανακριτικής πράξης, σύμφωνα με το άρθρο 254 Κ.Π.Δ. είναι η ύπαρξη «σοβαρών ενδείξεων» περί τέλεσης συγκεκριμένης αξιόποινης πράξης, από τις μνημονευόμενες περιοριστικά στην παρ. 1 του υπόψη άρθρου. Η ανάγκη για σοβαρές ενδείξεις ενοχής δικαιολογείται από τη σοβαρότητα των εγκλημάτων αυτών, καθώς αφορά την έρευνα για εγκληματικές ή τρομοκρατικές οργανώσεις ή τη διάπραξη εγκλημάτων μεγάλης βαρύτητας και σοβαρότητας. Από τη διατύπωση του νομοθέτη προκύπτει ότι δεν αρκεί απλώς μια βασική καταγγελία ή υποψία διάπραξης του αδικήματος, ακόμη και αν αυτές είναι βασικές, σοβαρές ή ισχυρές, ούτε απλές ή επαρκείς ενδείξεις. Αντίθετα, απαιτούνται ενδείξεις υψηλής βαρύτητας, δηλαδή «υψηλότερου βαθμού πιθανολόγησης της ενοχής», που βασίζονται σε συγκεκριμένα πραγματικά περιστατικά, οδηγώντας με λογική ακολουθία στην απαιτούμενη κρίση περί ενοχής⁹⁰.

⁸⁹Λ., Μαργαρίτης, Ο Νέος Κώδικας Ποινικής Δικονομίας, Ερμηνεία κατ'άρθρο του Ν.4620/2019, 2^{ος} τ., (Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, 2020), 1451

⁹⁰Ν., Ανδρουλάκη, Αιτιολογία και ανααιρετικός έλεγχος ως συστατικά της ποινικής απόδειξης, (Αθήνα-Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Σάκκουλα, 1998), 98

Περαιτέρω, σύμφωνα με την ονομαζόμενη «αρχή του προσήκοντος βαθμού υπονοιών ή ισχύος των ενδείξεων», η οποία καθοδηγεί τη συνολική διαδικασία της ποινικής δίκης, οποιαδήποτε επαχθής για το κατηγορούμενο πρόσωπο ανακριτική δραστηριότητα πρέπει να εξαρτάται από ορισμένης βαρύτητας υπονοιών ή ενδείξεων αναφορικά με την ενοχή του⁹¹. Δεδομένου του ιδιαίτερος επαχθούς χαρακτήρα των ειδικών ανακριτικών μεθόδων και λαμβάνοντας υπόψη τα ανωτέρω, για τη σύννομη διενέργεια τους απαιτούνται «σοβαρές ενδείξεις ενοχής» ικανές να υποστηρίξουν την κατηγορία σε βάρος ενός προσώπου-προσώπων, σε αντίθεση με τις «επαρκείς» ή «αποχρώσεις» ενδείξεις, οι οποίες είναι ήσσονος βαρύτητας και δεν είναι από μόνες τους επαρκείς ώστε να δικαιολογούν τη διεξαγωγή των επίμαχων ανακριτικών ενεργειών⁹². Ωστόσο, υπάρχει η άποψη που αμφισβητεί αυτήν την προσέγγιση⁹³, υποστηρίζοντας ότι αν υπάρχουν τόσοι μεγάλοι βαθμοί πιθανοτήτων ενοχής, τότε η διενέργεια ειδικών ανακριτικών μεθόδων μπορεί να θεωρηθεί περιττή. Κατά συνέπεια, δεν πληρούνται τα κριτήρια της παρ. 2, εδ. β' του άρθρου 254 Κ.Π.Δ., δηλαδή η αναγκαιότητα της διενέργειας ειδικών ανακριτικών πράξεων που αποσκοπούν στη διαλεύκανση του εγκλήματος. Σε κάθε περίπτωση, για να αποφευχθούν πιθανές καταχρήσεις στην εφαρμογή των ειδικών ανακριτικών πράξεων, είναι απαραίτητο να διεξάγεται λεπτομερής έλεγχος από τα αρμόδια όργανα. Αυτός ο έλεγχος θα πρέπει να διασφαλίζει την αποφυγή της σύγχυσης μεταξύ των διαφόρων ειδών ενδείξεων, καθώς μια εσφαλμένη ερμηνεία των ενδείξεων δύναται να οδηγήσει σε υπερβολική χρήση των ειδικών ανακριτικών μεθόδων.

Μία άλλη προβληματική που αναπτύχθηκε αφορά το αν οι ενδείξεις πρέπει να σχετίζονται με τη διάπραξη της αξιόποινης πράξης ή με τη διάπραξή της από συγκεκριμένο πρόσωπο κατά του οποίου θα στραφεί η ειδική ανακριτική μέθοδος. Υπάρχει η άποψη ότι, παρόλο που συνήθως η απαίτηση για σοβαρές ενδείξεις οδηγεί στη στόχευση της ειδικής ανακριτικής πράξης σε συγκεκριμένο πρόσωπο, αυτό δεν είναι απαραίτητο, ούτε αυτόνομο. Έτσι, οι σοβαρές ενδείξεις του άρθρου 254 Κ.Π.Δ. αναφέρονται στην τέλεση της άδικης πράξης και όχι στη διάπραξη του συγκεκριμένου ατόμου εναντίον του οποίου θα στραφεί η ειδική ανακριτική πράξη⁹⁴. Επιπροσθέτως, έχει υποστηριχθεί ότι για λόγους νομικής συνεκτικότητας

⁹¹Α., Καρράς, Ποινικό Δικονομικό Δίκαιο, 6^η έκδοση, (Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, 2019), 370

⁹²Λ., Μαργαρίτη, Κώδικας Ποινικής Δικονομίας, Ερμηνεία κατ' άρθρο του Ν. 4620/2019, 1^{ος} τ., (Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, 2020), 1440

⁹³Χ., Σεβαστιδής, Κώδικας Ποινικής Δικονομίας - Ερμηνεία Κατ' άρθρο - Τόμος ΙΙΙ, (Αθήνα - Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Σάκκουλα, 2015), 3026

⁹⁴Α., Κονταξής, Κώδικας Ποινικής Δικονομίας, (Αθήνα - Θεσσαλονίκη: Εκδ. Σάκκουλας, 2006), 1620

πρέπει να προκριθεί η άποψη που απαιτεί την ύπαρξη σοβαρών ενδείξεων ενοχής για την τέλεση μιας πράξης και όχι για συγκεκριμένο υποκείμενο, καθώς οι ανακριτικές πράξεις στοχεύουν στην άσκηση ποινικών διώξεων που στο νομικό μας σύστημα ασκούνται πάντα *in rem*.

Σύμφωνα με τη θεωρία, υπάρχουν δικαιοκρατικοί λόγοι που υποστηρίζουν την άποψη ότι οι σοβαρές ενδείξεις πρέπει να αναφέρονται στο συγκεκριμένο άτομο στο οποίο θα λάβει χώρα η ειδική ανακριτική πράξη, και όχι γενικά στην πράξη⁹⁵. Η ύπαρξη όμως σοβαρών ενδείξεων ενοχής σε συγκεκριμένο άτομο, για το οποίο διενεργείται ειδική ανακριτική πράξη, καθιστά τη διενέργειά της περιττή ή ακόμα και μη νόμιμη και αυτό συμβαίνει επειδή η εξιχνίαση του εγκλήματος και η απόδειξη της ενοχής του ατόμου θα μπορούσαν να επιτευχθούν με άλλα αποδεικτικά μέσα. Ως εκ τούτου, η διενέργεια ειδικών ανακριτικών πράξεων κινδυνεύει να θεωρηθεί ότι παραβιάζει την αρχή της αναλογικότητας, η οποία απαιτεί τη διεξαγωγή τέτοιων πράξεων μόνο όταν ο σκοπός της ανάκρισης δεν μπορεί να ολοκληρωθεί με άλλα αποδεικτικά μέσα. Με βάση τη λογική, προτάθηκε ότι θα έπρεπε να γίνει αποδεκτό ερμηνευτικά ότι για τη νομιμότητα της διενέργειας της ανακριτικής διείσδυσης πρέπει να υπάρχουν σοβαρές ενδείξεις διάπραξης εγκλήματος και ταυτόχρονα, έστω και απλές ενδείξεις για την εμπλοκή του ατόμου εναντίον του οποίου θα πραγματοποιηθεί αυτή, χωρίς να είναι αρκετή η απλή πρόβλεψη τέλεσης του εγκλήματος στο μέλλον από το εν λόγω πρόσωπο⁹⁶.

Η πλειονότητα των θεωρητικών υποστηρίζει ότι οι σοβαρές ενδείξεις πρέπει να στρέφονται ειδικά εναντίον του συγκεκριμένου ατόμου κατά του οποίου θα διενεργηθεί η μυστική ανακριτική πράξη. Η νομιμοποίηση της προσέγγισης αυτής γίνεται λογικά και δικονομικά όταν προκύπτουν σοβαρές ενδείξεις για την εμπλοκή του συγκεκριμένου ατόμου στη διάπραξη του εγκλήματος, είτε έχει ήδη τελειώσει, είτε πρόκειται να το πράξει. Στη δεύτερη περίπτωση, το άτομο πρέπει να έχει προηγουμένως εκφράσει την πρόθεσή του να διαπράξει το εν λόγω έγκλημα. Η μυστική ανακριτική πράξη άρα προϋποθέτει είτε σοβαρές ενδείξεις για την ολοκλήρωση του εγκλήματος από το συγκεκριμένο άτομο, είτε ενδείξεις που βασίζονται σε συγκεκριμένα περιστατικά του παρελθόντος ή του παρόντος. Σε κάθε

---

⁹⁵Λ., Μαργαρίτης, Ανακριτική διείσδυση και δικαστικό συμβούλιο (:άρθρο 253Α ΚΠΔ) σε «Επιτήρηση και ποινικήκαταστολή στη σύγχρονη αντεγκληματική πολιτική», επιμέλεια Μ. Καϊάφα Γκμπάντι, (Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, 2011), 144,

⁹⁶Χ., Σεβαστίδης, Κώδικας Ποινικής Δικονομίας - Ερμηνεία Κατ' άρθρο - Τόμος ΙΙΙ, (Αθήνα -Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Σάκκουλα, 2015), 3027-3028

περίπτωση, η διαφορετική προσέγγιση του υπόψη ζητήματος μπορεί να οδηγήσει σε ατέλειωτες παγιδεύσεις απλών υπόπτων ατόμων και μάλιστα με τη χρήση του επαχθέστερου ανακριτικού εργαλείου⁹⁷.

β. Η προϋπόθεση κατάφασης της αναγκαιότητας των ανακριτικών πράξεων

Άλλη βασική προϋπόθεση, που προκύπτει συνεκτικά με τις σοβαρές ενδείξεις, είναι η αναγκαιότητα διενέργειας των συγκεκριμένων ειδικών ανακριτικών πράξεων. Αυτό γίνεται αντιληπτό διότι χωρίς αυτές, είναι αδύνατο ή εξαιρετικά δύσκολο να επιτευχθεί ο επιδιωκόμενος σκοπός, ο οποίος είναι να συλληχθεί το αποδεικτικό υλικό, το οποίο θα βοηθήσει στην ανακάλυψη των δραστών και στην αποτελεσματική αντιμετώπιση των εγκληματικών πράξεων που προβλέπονται στην παρ. 1 του άρθρου 254 του Κ.Π.Δ. Από αυτήν την άποψη, η εφαρμογή των γενικών ανακριτικών διαδικασιών λογίζεται ως μη επαρκής στην προκείμενη περίπτωση.

Με αυτή τη διάταξη υπογραμμίζεται η επικουρική φύση των ειδικών ανακριτικών ενεργειών και η υποχρέωση να τηρείται η αρχή της αναλογικότητας⁹⁸, καθώς η διενέργεια τους προβλέπεται μόνο εάν η συγκεκριμένη παρέμβαση εμφανίζεται είτε ως το μοναδικό κατάλληλο και αναγκαίο μέσο, είτε ως το λιγότερο επαχθές για την εφαρμογή του επιδιωκόμενου σκοπού. Στην αρχή της αναλογικότητας περιλαμβάνεται και η αρχή της αναγκαιότητας⁹⁹, η οποία διέπει όλη τη διαδικασία της ανακριτικής, ενώ για τις ειδικές ανακριτικές ενέργειες που θεσπίστηκαν για την αντιμετώπιση συγκεκριμένων εγκλημάτων που δεν ήταν δυνατόν να αντιμετωπιστούν αποτελεσματικά με τις ήδη υφιστάμενες γενικές ανακριτικές διαδικασίες του άρθρου 251 του Κ.Π.Δ. (ιδίως το οργανωμένο έγκλημα), η αναγνώριση της ανάγκης για τη διεξαγωγή αυτών των ειδικών ανακριτικών ενεργειών φαίνεται να είναι από μόνη της αυτονόητη. Παρά ταύτα, ο νομοθέτης έκρινε σκόπιμο να επισημάνει την υποχρεωτική εφαρμογή της ανωτέρω αρχής και την προτίμηση πιο ήπιων μέσων. Η εν λόγω επιλογή στηρίχθηκε στο γεγονός ότι η πραγματοποίηση αυτών των ενεργειών επιφέρει από τη φύση της προσβολή στις ατομικές ελευθερίες και, εάν, πρέπει να πραγματοποιούνται, αυτό θα πρέπει να γίνεται μόνο και στο βαθμό που χρειάζεται για την πραγματοποίηση του επιδιωκόμενου σκοπού.

⁹⁷N., Λίβος, «Το αξιόποιντο του agent provocateur-Η σύγχρονη αντεγκληματική πολιτική μπροστά στο δίλημμα της δικαιοκρατίας και της αποτελεσματικότητας Ποιν. Χρον. 1987, 694

⁹⁸A., Καρράς, Ποινικό Δικονομικό Δίκαιο, 2^η έκδοση, (Αθήνα-Κομοτηνή: Αντ. Ν. Σάκκουλα, 1998), 67

⁹⁹A., Καρράς, Ποινικό Δικονομικό Δίκαιο, 2^η έκδοση, (Αθήνα-Κομοτηνή: Αντ. Ν. Σάκκουλα, 1998), 368

Για την αποφυγή του ανωτέρω κινδύνου, η διάταξη του άρθρου 254 παρ.2 πρέπει να λογίζεται ως περιοριστική προϋπόθεση για τη διεξαγωγή των ειδικών ανακριτικών πράξεων και να διατάσσονται νομίμως μόνο όταν είναι είτε το μοναδικό αποτελεσματικό μέσο, είτε το λιγότερο επαχθές για την ανακάλυψη ενός εγκλήματος για το οποίο υπάρχουν σοβαρές ενδείξεις για συγκεκριμένο άτομο. Διαφορετικά, υπό το πρόσχημα της ανάγκης για εξάρθρωση εγκληματικών οργανώσεων, θα μπορούσαμε να βρεθούμε σε μια κατάσταση όπου παγιδεύονται συνεχώς απλοί ύποπτοι εξαιτίας της υπερβολικής χρήσης της ανακριτικής διεύθυνσης και των άλλων ειδικών ανακριτικών μεθόδων.

Επιπλέον, σύμφωνα με την παράγραφο 3 του παραπάνω άρθρου, παρέχονται πρόσθετες δικονομικές εγγυήσεις. Αυτές περιλαμβάνουν την έκδοση βουλεύματος από το Συμβούλιο Πλημμελειοδικών για τη διεξαγωγή της ειδικής ανακριτικής πράξης, η οποία θα επικυρώνει την αντίστοιχη διάταξη του Εισαγγελέα ή του Ανακριτή. Το δικαστικό συμβούλιο, διαδραματίζει σημαντικό ρόλο, καθώς ελέγχει τη σωρευτική συνδρομή των κριτηρίων για τη διενέργεια των εν λόγω ανακριτικών πράξεων, αποτελεί καίρια εγγύηση για την αποτροπή αυθαιρεσιών κατά τη διαδικασία λήψης αποφάσεων για τη διενέργεια των ειδικών ανακριτικών πράξεων και τέλος αναλαμβάνει τον ρόλο του θεματοφύλακα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Η διάταξη και το βούλευμα πρέπει να περιέχουν επαρκή αιτιολόγηση της αξιόπιστης κακουργηματικής πράξης για την οποία εκδόθηκαν, καθώς και να προσδιορίζουν τον απολύτως αναγκαίο χρόνο για την εφαρμογή της ειδικής ανακριτικής πράξης. Αυτό είναι αναγκαίο για την εφαρμογή του επιδιωκόμενου σκοπού και αποτελεί απαραίτητο συντελεστή για την τήρηση των αρχών της αναλογικότητας και της αναγκαιότητας.

Υπό το ισχύον καθεστώς, ένα βούλευμα κρίνεται ως «ειδικά αιτιολογημένο» όταν στο σώμα του μνημονεύει, ειδικώς, τα κάτωθι: α) Την αξιόποινη πράξη, β) Τις σοβαρές ενδείξεις ενοχής σε βάρος του υποκειμένου κατά του οποίου πραγματοποιείται η ανακριτική πράξη, γ) Το σκοπό αυτής, δ) Την ιδιαίτερη δυσχέρεια ή αδυναμία διακρίβωσης του εγκλήματος με άλλο τρόπο και ε) Την απόλυτα αναγκαία χρονική διάρκεια της ανακριτικής πράξης¹⁰⁰. Στο άρθρο 254 παράγραφος 3 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, το "απολύτως αναγκαίο διάστημα που χρειάζεται για την επίτευξη του επιδιωκόμενου σκοπού" αναφέρεται στον απολύτως αναγκαίο χρόνο που χρειάζεται για να διαπιστωθεί εάν τα άτομα που εξετάζονται σχετίζονται με την εν λόγω πράξη και όχι για την αποκάλυψη μιας εγκληματικής

---

¹⁰⁰Λ. Μαργαρίτης, Κώδικας Ποινικής Δικονομίας, 17 Έκδοση,(Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, 2022),163-164

οργάνωσης¹⁰¹. Η επίδοση της εν λόγω αρμοδιότητας στο δικαστικό συμβούλιο για τον προσδιορισμό της διάρκειας των ανακριτικών ενεργειών έχει ιδιαίτερη σημασία, καθώς αυτό επιτρέπει στο δικαστήριο να ελέγχει τόσο τα στοιχεία της υπόθεσης όσο και τη δραστηριότητα των αστυνομικών οργάνων που πραγματοποιούν τις ανακριτικές ενέργειες. Επιπρόσθετα, το δικαστικό συμβούλιο αποφαινεται ειδικώς για κάθε άλλο στοιχείο ή γνώση που συλλέχθηκε κατά την πραγματοποίηση των εν λόγω ειδικών ανακριτικών πράξεων, για λόγους δικαιοσύνης της διαδικασίας.

---

¹⁰¹X., Σεβαστίδης, Κώδικας Ποινικής Δικονομίας - Ερμηνεία Κατ' άρθρο - Τόμος III, (Αθήνα –Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Σάκκουλα, 2015), 3031

Κεφάλαιο 3^ο Νομολογιακή Προσέγγιση

Η χρήση της νομολογίας από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΔΔΑ) και τον Άρειο Πάγο (ΑΠ) σε θέματα αστυνομικής παγίδευσης αποτελεί κρίσιμο εργαλείο για τη διασφάλιση της δικαιοσύνης και της προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Η νομολογία του ΕΔΔΑ αποτελεί έναν θεμελιώδη πυλώνα για την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στην Ευρώπη, επηρεάζοντας την εθνική νομοθεσία, τη δικαστική πρακτική και την καθημερινή ζωή των πολιτών. Στο εν λόγω θεματικό κεφάλαιο, παρουσιάζονται μερικές από τις πιο σημαντικές αποφάσεις του ΕΔΔΑ και του Αρείου Πάγου, με στόχο την καταγραφή της στάσης των Δικαστηρίων όσον αφορά τα φαινόμενα αστυνομικής παγίδευσης. Η νομολογία αυτή συμβάλλει στη διαμόρφωση ενός νομικού πλαισίου που προστατεύει τα δικαιώματα των πολιτών, ενώ παράλληλα επιτρέπει στις αρχές να διεξάγουν αποτελεσματικές έρευνες για την καταπολέμηση του εγκλήματος. Η ισορροπία αυτή είναι απαραίτητη για την σωστή απονομή της δικαιοσύνης και τη διατήρηση της εμπιστοσύνης του κοινού στο δικαστικό σύστημα.

3.1 Νομολογία Ελληνικών δικαστηρίων

3.1.1 Η υπ' αριθ. 1742/2003 απόφαση του Αρείου Πάγου¹⁰²

Τα αληθινά περιστατικά της υπόθεσης περιλαμβάνουν τα εξής: Η Υποδιεύθυνση Δίωξης Ναρκωτικών της Διεύθυνσης Ασφάλειας Θεσσαλονίκης έλαβε πληροφορίες ότι δύο άτομα, οι Β.Π. και Θ.Ε., συμμετείχαν με συστηματικό τρόπο, στη διακίνηση ναρκωτικών ουσιών, συγκεκριμένα ακατέργαστης κάνναβης, για οικονομικό όφελος. Για να επιβεβαιωθεί αυτή η πληροφορία, τέθηκε σε εφαρμογή το μέτρο της αστυνομικής διείσδυσης από την εν λόγω υπηρεσία. Ένας αστυνομικός, υποδύμενος τον αγοραστή ναρκωτικών, ήρθε σε επαφή με τον Β.Π. Στη συνέχεια, ο Β.Π., αφού συνεννοήθηκε με τον Θ.Ε., συναντήθηκε με τον αστυνομικό κοντά σε υδραγωγείο στη Θεσσαλονίκη, όπου ο αστυνομικός θα αγόραζε 2 κιλά ακατέργαστης κάνναβης για το ποσό των 500.000 δραχμών. Κατά τη στιγμή της πώλησης, αστυνομικοί που παρακολουθούσαν το σημείο επενέβησαν και συνέλαβαν τον Β.Π., ενώ ο Θ.Ε., που είχε παραδώσει την ποσότητα λίγο πριν, διέφυγε προσωρινά της σύλληψης αλλά

---

¹⁰²Τράπεζα Νομικών Πληροφοριών ΝΟΜΟΣ

συνελήφθη αργότερα, μετά την έκδοση εντάλματος σύλληψης του Ανακριτή. Ο Β.Π. ισχυρίστηκε κατά την εξέτασή του ότι από την αγοραπωλησία θα λάμβανε αμοιβή 50.000 δραχμών και δήλωσε πως ήταν χρήστης κάνναβης τα τελευταία 3 χρόνια.

Όταν η υπόθεση έφθασε στο Εφετείο, ο κατηγορούμενος Β.Π., ο οποίος καταδικάστηκε για κατοχή και απόπειρα πώλησης ναρκωτικών ουσιών, προέβαλε τον ισχυρισμό ότι υπήρξε αστυνομική παγίδευση και ότι ο αστυνομικός που ενήργησε συγκεκαλυμμένα υπερέβη τα επιτρεπόμενα όρια. Ωστόσο, το Εφετείο απέρριψε τον ισχυρισμό του και ο Άρειος Πάγος έκρινε αιτιολογημένη αυτή την απόρριψη. Ο Άρειος Πάγος διαπίστωσε ότι ο κατηγορούμενος Β.Π., ο οποίος ήταν ήδη γνωστός ως διακινητής ναρκωτικών, είχε αποφασίσει εκ των προτέρων να προχωρήσει στην πώληση και ότι το αστυνομικό όργανο δεν υπερέβη τα όρια της δράσης του ούτε προκάλεσε την απόφαση του κατηγορουμένου.

Παρά το γεγονός ότι η απόφαση είναι αιτιολογημένη, υπάρχουν αμφιβολίες για την ορθότητά της, ειδικά υπό το πρίσμα της νομολογίας του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΔΔΑ). Συγκεκριμένα, δεν βρέθηκαν άλλες ναρκωτικές ουσίες στην κατοχή του κατηγορουμένου, πέραν αυτών που παρήγγειλε ο αστυνομικός, ενώ η αμοιβή του ήταν μόλις 50.000 δρχ., το έτος 1998. Η απόρριψη του ισχυρισμού περί παγιδεύσεως στηρίχθηκε αποκλειστικά σε πληροφοριακά στοιχεία της Αστυνομίας, χωρίς επαρκή δικαστική διερεύνηση. Αυτά τα πληροφοριακά στοιχεία, μάλιστα υποστηρίζουν την απόφαση του Εφετείου ότι ο αναιρεσείων θα ενεργούσε ανεξάρτητα από την παρέμβαση του αστυνομικού οργάνου.

Η έλλειψη διερεύνησης των αστυνομικών πληροφοριών από το Δικαστήριο καθιστά συχνά αδύνατη την ανάδειξη της πρόθεσης για τη διάπραξη της πράξης. Αυτό έχει ως συνέπεια το γεγονός ότι τα Δικαστήρια δεν μπορούν να διεξάγουν επαρκή έρευνα για να κρίνουν εάν υπήρξε αστυνομική παγίδευση. Έτσι, στη συγκεκριμένη υπόθεση και σε άλλες παρόμοιες, όπου η δικαστική διερεύνηση των ισχυρισμών περί παγιδεύσεως είναι ανεπαρκής, υπάρχει πιθανότητα παραβίασης της ΕΣΔΑ. Αυτό αναδεικνύει την ανάγκη για πιο ενδελεχή και λεπτομερή εξέταση τέτοιων υποθέσεων από τις δικαστικές αρχές, προκειμένου να γίνει διασφάλιση της προστασίας των δικαιωμάτων των κατηγορουμένων, σύμφωνα με την ΕΣΔΑ¹⁰³.

---

¹⁰³ Α., Δημάκης, Οι πρόσφατες εξελίξεις στη νομολογία του ΕΔΔΑ σχετικά με την αστυνομική παγίδευση και οι συνέπειες για την ελληνική νομολογία, Ποιν. Χρ. 2008, 608-609,

3.1.2 Η υπ' αριθ. 537/2011 απόφαση του Αρείου Πάγου¹⁰⁴

Αναφορικά με τα αληθινά γεγονότα της υπόθεσης, αναφέρονται τα εξής: Στη συγκεκριμένη υπόθεση, η φαρμακοποιός κατηγορήθηκε και κρίθηκε καταδικαστέα από το Πενταμελές Εφετείο Θεσσαλονίκης για τρεις(03) παραβάσεις του νόμου περί ναρκωτικών. Συγκεκριμένα, καταδικάστηκε για την επαναλαμβανόμενη χορήγηση φαρμάκων σε άτομο με το όνομα Γ.Α., χωρίς την απαραίτητη ιατρική συνταγή, για ένα χρονικό διάστημα τριών ετών πριν από το έτος 1999. Σε μία από αυτές τις περιπτώσεις, διαπιστώθηκε ότι ο Γ.Α., ιδιώτης, ενήργησε με την υποκίνηση της αρμόδιας υπηρεσίας δίωξης ναρκωτικών.

Στη συνέχεια, η κατηγορούμενη κατέθεσε αίτηση αναίρεσης στον Άρειο Πάγο, επισημαίνοντας ότι ο αστυνομικός με στοιχεία Α.Κ., ο οποίος είχε γνώση και συμμετείχε στο κρυφό σχέδιο του ιδιώτη Γ.Α., κλήθηκε ως μάρτυρας κατηγορίας ενώπιον του Πενταμελούς Εφετείου, συμβάλλοντας έτσι στον σχηματισμό της δικανικής κρίσης του δικαστή. Επιπλέον, η κατηγορούμενη υποστήριξε ότι ο Γ.Α. ενήργησε αυτοβούλως και χωρίς προηγούμενη εντολή ή σύμφωνη γνώμη από τον προϊστάμενο της δίωξης ναρκωτικών, ή ακόμα και τον αρμόδιο Εισαγγελέα που εποπτεύει τις υπηρεσίες Εσωτερικών Υποθέσεων.

Στην απόφασή του, ο Άρειος Πάγος ανέφερε ότι ήταν νόμιμη η απόφαση του αστυνομικού Α.Κ. να καταθέσει ως μάρτυρας στο Εφετείο, διότι η κατηγορούμενη δεν στερήθηκε του δικαιώματός της σε ανάλογη υπεράσπιση. Παρέστη στο Δικαστήριο με συνήγορο και πρόβαλε όλους τους ισχυρισμούς της, οι οποίοι εξετάστηκαν αναλυτικά. Η δίκη που διεξήχθη θεωρήθηκε δίκαιη, καθώς οι ισχυρισμοί της κατηγορούμενης εξετάστηκαν επαρκώς και αποφασίστηκαν με βάση τα διαθέσιμα στοιχεία και τις νομικές διατάξεις που ισχύουν. Επιπλέον, ανέφερε ότι στη συγκεκριμένη περίπτωση, η ενέργεια του Γ.Α. ως διεισδύων δεν απαιτούσε τη σύμφωνη γνώμη του αρμόδιου Εισαγγελέα Εφετών. Η διείσδυση αυτή επιτεύχθηκε με την απόλυτη συνεργασία αστυνομικών της αρμόδιας υπηρεσίας δίωξης ναρκωτικών, γεγονός που δεν απαγορεύεται από τους Ν. 1729/1987 και 2713/1999, ούτε από οποιαδήποτε άλλη διάταξη του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας ή άλλου νόμου.

---

¹⁰⁴ Τράπεζα Νομικών Πληροφοριών ΝΟΜΟΣ

3.1.3 Η υπ' αριθ. 1122/2014 απόφαση του Αρείου Πάγου¹⁰⁵

Με την εν λόγω απόφασή του, ο Άρειος Πάγος κλήθηκε να αποφανθεί επί των ορίων της επιτρεπόμενης κεκαλυμμένης δράσης των διωκτικών οργάνων. Στην προκειμένη περίπτωση, ο Άρειος Πάγος κρίνει ότι η δράση του αστυνομικού οργάνου και των ενεργησάντων ως ιδιώτες δεν υπερέβη τα όρια αυτής της επιτρεπόμενης κεκαλυμμένης δράσης¹⁰⁶.

Τα πραγματικά περιστατικά της υπόθεσης συνοψίζονται ως εξής: Οι αστυνομικές αρχές είχαν πληροφορίες ότι τρεις κατηγορούμενοι αναζητούσαν αγοραστές για την πώληση μεγάλης ποσότητας ναρκωτικών (δισκία έκστασης) και επίσης ενδιαφέρονταν για την πώληση εφεδρίνης. Οι αρχές, εκμεταλλευόμενες αυτές τις πληροφορίες, προχώρησαν σε κεκαλυμμένη δράση. Παρόλα αυτά, οι δύο πρώτοι κατηγορούμενοι ισχυρίστηκαν ότι ο διεισδύσας αστυνομικός και οι υποτιθέμενοι αλλοδαποί πράκτορες τους ωθήσανε σε ενέργειες που θεωρούνταν παράνομες όπως η εισαγωγή στην Ελληνική Επικράτεια, η αγορά και η κατοχή ναρκωτικών ουσιών. Συνεπώς, υποστήριξαν ότι οι καταθέσεις των αστυνομικών μαρτύρων αποτελούσαν παράνομα αποδεικτικά μέσα και δεν θα έπρεπε να ληφθούν υπόψη για την καταδίκη τους.

Ο Άρειος Πάγος δέχθηκε ότι δεν υπήρξε απόλυτη ακυρότητα λόγω της λήψης παράνομα κτηθέντος αποδεικτικού μέσου από το δευτεροβάθμιο Δικαστήριο. Κατέληξε ότι οι αστυνομικοί δεν υπερέβησαν την παθητική συμπεριφορά επειδή, παρά το γεγονός ότι οι κατηγορούμενοι δεν κατείχαν κατά τη στιγμή της συνομιλίας τους με τον αστυνομικό την ποσότητα ναρκωτικών ουσιών, είχαν ήδη αποφασίσει να διακινήσουν αυτήν τη ναρκωτική ουσία και αναζητούσαν αγοραστές για την πώλησή της. Επιπλέον, επιθυμούσαν να λάβουν επίσης μεγάλες ποσότητες εφεδρίνης ως αντάλλαγμα για τη ναρκωτική ουσία.

Ο Άρειος Πάγος επικύρωσε την άποψη του δευτεροβάθμιου Δικαστηρίου, δεχόμενος ότι το αστυνομικό όργανο που προκάλεσε τη διείσδυση δεν ενεργούσε ως agent provocateur, δηλαδή δεν παρότρυνε αποκλειστικά τους κατηγορούμενους να διαπράξουν τις πράξεις. Επομένως, δεν ήταν αναγκαία η τήρηση των διατυπώσεων περί ανακριτικής διείσδυσης που προέβλεπε το άρθρο 253Α παρ. 3 του Κ.Π.Δ.. Επιπλέον, ο Άρειος Πάγος κατέληξε ότι οι κατηγορούμενοι δεν κατάφεραν να αποδείξουν την υπέρβαση εξουσίας ή την απόλυτη ακυρότητα λόγω της χρήσης της κατάθεσης του μάρτυρα αστυνομικού ως αποδεικτικού

¹⁰⁵ Τράπεζα Νομικών Πληροφοριών ΝΟΜΟΣ

¹⁰⁶ Α., Ζήσης, Άρθρο 254. Ειδικές ανακριτικές πράξεις επί ορισμένων εγκλημάτων σε: Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, (Sakkoulas-Online, 2022), 488-493

μέσου. Συνεπώς, οι καταθέσεις των μαρτύρων αστυνομικών θεωρούνται νόμιμα αποδεικτικά μέσα και πρέπει να λαμβάνονται υπόψη στη δικαστική διαδικασία.

Η ανωτέρω απόφαση υπογραμμίζει τη σημασία της εφαρμογής της αρχής της δίκαιης δίκης, ιδιαίτερα σε σχέση με τις ανακριτικές διεισδύσεις από τα διωκτικά όργανα. Σύμφωνα με αυτήν, οι διωκτικές διεισδύσεις πρέπει να περιορίζονται σε πράξεις που είναι απολύτως αναγκαίες για τη διακρίβωση εγκλημάτων, τα οποία ο δράστης είχε ήδη προαποφασίσει και θα τελούσε προς τρίτους ακόμα και χωρίς την παρέμβαση των διωκτικών οργάνων. Σε διαφορετική περίπτωση, όταν οι διωκτικές διεισδύσεις ενεργούν ως "υφαρπαγή ενοχής", δηλαδή ως προσπάθεια να προκαλέσουν τον κατηγορούμενο να διαπράξει μια ποινική πράξη που δεν είχε προηγουμένως προαποφασίσει, τότε αυτό θεωρείται παραβίαση της αρχής της δίκαιης δίκης.

3.2 Νομολογία Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΔΔΑ)

3.2.1 Η απόφαση Teixeira de Castro κατά Πορτογαλίας της 09.06.1998¹⁰⁷

Τα πραγματικά περιστατικά είναι εν πολλοίς γνωστά: Δύο(02) Πορτογάλοι μυστικοί αστυνομικοί προσέγγισαν τον V.S., ύποπτο για διακίνηση μικροποσοτήτων ναρκωτικών, την οποία ασκούσε κυρίως για να εξασφαλίσει χασίς για ίδια χρήση και του ζήτησαν να αγοράσουν μεγάλες ποσότητες ναρκωτικών (χασίς). Ελπίζαν ότι διαμέσω του V.S. θα μπορούσαν να οδηγηθούν στον έμπορο που τον προμήθευε. Τελικά, ο V.S. δεν κατάφερε να βρει προμηθευτή για την ποσότητα χασίς που ζητήθηκε, αλλά οι αστυνομικοί επανήλθαν και του ζήτησαν να τους προμηθεύσει ηρωίνη. Ο V.S. ανέφερε ότι ηρωίνη θα μπορούσε να τους προμηθεύσει ο Teixeira de Castro, τη διεύθυνση του οποίου αγνοούσε, αλλά γνώριζε ένα άλλο άτομο, τον F.O. Έτσι, οι ανωτέρω αστυνομικοί, μαζί με τον F.O. και τον V.S., επισκέφτηκαν τον Teixeira de Castro, στον οποίο προσέφεραν χρήματα (200.000 πορτογαλικά εσκούδος) για να τους βρει 20 γραμμάρια ηρωίνης. Ο Teixeira συμφώνησε και συνοδευόμενος από τον F.O. μετέβηκαν στην κατοικία ενός τέταρτου ατόμου, του J.P.O., από τον οποίο αγόρασε τρία(03) σακουλάκια ηρωίνης. Τα εν λόγω σακουλάκια ο J.P.O. τα προμηθεύτηκε από κάποιο πέμπτο άτομο. Εν συνεχεία ο Teixeira πήγε μαζί με τον F.O. στην

---

¹⁰⁷Βλ. Ιστοσελίδα <https://hudoc.echr.coe.int/eng>

κατοικία του V.S. για να παραδώσει την ηρωίνη στους προαναφερόμενους αστυνομικούς, όπου και συνελήφθησαν όλοι. Ο Teixeira καταδικάστηκε από τα δικαστήρια της Πορτογαλίας σε 6 χρόνια φυλάκιση και κρατήθηκε στη φυλακή για τρία χρόνια.

Δεδομένων των ανωτέρω, ο προσφεύγων υποστήριξε, μεταξύ άλλων, ότι παραβιάστηκε το δικαίωμά του σε δίκαιη δίκη, καθώς η διάπραξη της πράξης του προκλήθηκε από την υποκίνηση των προαναφερθέντων Πορτογάλων αστυνομικών, στο πλαίσιο μυστικής επιχείρησης χωρίς να υπάρχει προηγούμενη δικαστική εντολή.

Στην παρούσα υπόθεση, το ΕΔΔΑ αποφάσισε ότι ο Teixeira ήταν θύμα αστυνομικής παγίδευσης, γεγονός που οδήγησε σε άδικη δίκη. Το Δικαστήριο αναγνώρισε (και συνεχίζει να αναγνωρίζει) ότι, αν και στην καταπολέμηση του εμπορίου ναρκωτικών μπορούν να χρησιμοποιούνται μυστικοί αστυνομικοί, οι οποίοι να δρουν συγκεκριμένα, το δικαίωμα σε μια δίκαιη δίκη είναι τόσο σημαντικό που δεν πρέπει να θυσιάζεται για λόγους σκοπιμότητας.

Οι απαιτήσεις της δίκης σύμφωνα με το άρθρο 6 της ΕΣΔΑ ισχύουν για κάθε δίκη, ανεξαρτήτως του εγκλήματος, ακόμα και για τα πιο περίπλοκα. Το δημόσιο συμφέρον δεν μπορεί να δικαιολογήσει τη χρήση αποδεικτικών στοιχείων που είναι προϊόν αστυνομικής παγίδευσης. Συγκεκριμένα, οι παράγοντες που έλαβε υπόψη το ΕΔΔΑ για να καταλήξει στο συμπέρασμα της παραβίασης του άρθρου 6 της ΕΣΔΑ ήταν οι εξής:

- ✚ Η παρέμβαση των Πορτογάλων αστυνομικών δεν έγινε στο πλαίσιο κάποιας επιχείρησης που ήταν διατεταγμένη και εποπτευόμενη από δικαστή.
- ✚ Οι διωκτικές αρχές δεν είχαν σοβαρούς λόγους να υποπτεύονται ότι ο προσφεύγων διακινούσε ναρκωτικές ουσίες. Αντιθέτως, είχε λευκό ποινικό μητρώο και δεν είχε εκκινήσει καν προκαταρκτική εξέταση εις βάρος του. Ήταν επίσης άγνωστος στα αστυνομικά όργανα, τα οποία τον ανακάλυψαν μόνο διαμέσω των V.S. και F.O.
- ✚ Επιπλέον, δεν βρέθηκαν ναρκωτικές ουσίες στην κατοικία του Teixeira. Ο προσφεύγων προμηθεύθηκε τα ναρκωτικά από τρίτο πρόσωπο και δεν βρέθηκαν περισσότερες ναρκωτικές ουσίες στην κατοχή του από αυτές που του είχαν παραγγείλει οι αστυνομικοί.
- ✚ Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι δεν υπήρχαν αποδεικτικά στοιχεία που να στηρίζουν τον ισχυρισμό ότι ο Teixeira ήταν προδιατεθειμένος να διαπράττει αξιόποινες

πράξεις. Κατά συνέπεια, οι εν λόγω αστυνομικοί δεν περιορίστηκαν σε παθητική διερεύνηση της δραστηριότητας του προσφεύγοντος, αλλά αντίθετα άσκησαν τέτοια επιρροή ώστε να προκαλέσουν την διάπραξη της πράξης.

✚ Τέλος, είναι αξιοσημείωτο ότι η καταδίκη του Teixeira βασίστηκε κυρίως στις καταθέσεις των δύο αστυνομικών.

Λαμβάνοντας υπόψη όλα αυτά, το ΕΔΔΑ συμπέρανε ότι οι πράξεις των δύο αστυνομικών οργάνων ξεπέρασαν τα όρια της συγκεκριμένης δράσης, καθώς υπήρξαν ηθικοί αυτουργοί της πράξης. Δεν υπάρχει καμία ένδειξη ότι η πράξη θα είχε διαπραχθεί δίχως την παρέμβασή τους. Ως αποτέλεσμα, ο Teixeira δεν απέκτησε από την αρχή το δικαίωμα σε μια δίκαιη δίκη¹⁰⁸. Η απόφαση αυτή θεωρείται ιδιαίτερα σημαντική, καθώς θέσπισε ένα βασικό πρότυπο για τον καθορισμό των ορίων της κεκαλυμμένης δράσης και γενικότερα για την αντιμετώπιση περιπτώσεων αστυνομικής παγίδευσης.

3.2.2 Η απόφαση Ramanauskas κατά Λιθουανίας της 05.02.2008¹⁰⁹

Αυτή η απόφαση της Ολομελείας του ΕΔΔΑ είναι πιθανώς η πιο σημαντική που έχει εκδώσει το Δικαστήριο σχετικά με το θέμα της αστυνομικής παγίδευσης, μετά την πρωτοποριακή υπόθεση του Teixeira de Castro. Η σημασία της έγκειται στο γεγονός ότι το ΕΔΔΑ είχε την ευκαιρία, αφενός να συνοψίσει και να ανακεφαλαιώσει την υπάρχουσα νομολογία του επί του εν λόγω ζητήματος και αφετέρου να διαμορφώσει νέους τρόπους αντιμετώπισης του προβλήματος.

Στην υπόθεση αυτή, ο A.Z. προσέγγισε τον προσφεύγοντα, έναν Λιθουανό Εισαγγελέα, διαμέσω του V.S., προσωπικού γνωστού του προσφεύγοντα και του ζήτησε να μεριμνήσει για την αθώωση ενός τρίτου προσώπου, προσφέροντάς του 3.000 δολάρια ΗΠΑ για τον σκοπό αυτό. Αρχικά, ο προσφεύγων αρνήθηκε, αλλά τελικά δέχθηκε την προσφορά μετά από πολλές επαναλήψεις της πρότασης από τον A.Z.. Ο A.Z., ο οποίος εργαζόταν στην πραγματικότητα για την STT, μια υπηρεσία του Υπουργείου Εσωτερικών που ειδικεύεται στην καταπολέμηση της διαφθοράς, ενημέρωσε τους προϊσταμένους του για την αποδοχή της προσφοράς από τον προσφεύγοντα. Στη συνέχεια, η STT υπέβαλε αίτημα στον αναπληρωτή

¹⁰⁸Α., Δημάκης, Οι πρόσφατες εξελίξεις στη νομολογία του ΕΔΔΑ σχετικά με την αστυνομική παγίδευση και οι συνέπειες για την ελληνική νομολογία, Ποιν. Χρ. 2008, 594-595, Α., Ζήσης, Άρθρο 254. Ειδικές ανακριτικές πράξεις επί ορισμένων εγκλημάτων σε: Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, (Sakkoulas-Online, 2022), 488-493

¹⁰⁹Βλ. Ιστοσελίδα <https://hudoc.echr.coe.int/eng>

Γενικό Εισαγγελέα για άδεια να προχωρήσει σε μια «προσομοίωση εγκληματικής συμπεριφοράς», μια σειρά ενεργειών που φέρουν τα χαρακτηριστικά αξιόποινης πράξης, αλλά επιτρέπονται για να διαφυλαχθούν υπέρτερα συμφέροντα του κράτους, της κοινωνίας ή του ατόμου. Μετά την έγκριση της άδειας, ο Α.Ζ. κατέβαλε, σε δύο διαδοχικές ημερομηνίες, στον προσφεύγοντα, το συνολικό ποσό των 2.500 δολαρίων ΗΠΑ. Μετά από αυτήν την καταβολή, ο Γενικός Εισαγγελέας άσκησε ποινική δίωξη κατά του προσφεύγοντα για δωροληψία. Τελικά, ο προσφεύγων ομολόγησε την ενοχή του και καταδικάστηκε για την πράξη αυτή. Ωστόσο, υποστήριξε ότι κατά τη διάπραξη του εγκλήματος υπέκυψε στις πιέσεις του Α.Ζ. Η καταδίκη του επικυρώθηκε τόσο από το Εφετείο όσο και από το Ανώτατο Δικαστήριο, τα οποία επίσης απέρριψαν τους ισχυρισμούς του περί παγίδευσης.

Ο προσφεύγων ισχυρίστηκε ενώπιον του ΕΔΔΑ ότι ωθήθηκε στην τέλεση μιας πράξης που δεν θα είχε διαπράξει χωρίς την παρέμβαση των agents provocateurs Α.Ζ. και V.S., των οποίων η συμπεριφορά πρέπει να αποδοθεί στο κράτος. Από την άλλη, η Κυβέρνηση της Λιθουανίας υποστήριξε ότι όταν οι ανωτέρω προσέγγισαν τον προσφεύγοντα και του πρότειναν να δεχθεί το δώρο, ενεργούσαν ως ιδιώτες, καθώς η STT δεν είχε ακόμη ενημερωθεί και η «πράξη προσομοίωσης» δεν είχε εγκριθεί. Συνεπώς, δεν μπορεί να αποδοθεί καμία ευθύνη στην κυβέρνηση.

Το ΕΔΔΑ, αφού πρώτα επανέλαβε τις αρχές της νομολογίας του σχετικά με την αστυνομική παγίδευση, όπως αυτές είχαν διαμορφωθεί από προηγούμενες αποφάσεις, δεν έκανε δεκτό τον ισχυρισμό της Κυβέρνησης. Δέχθηκε ότι οι εθνικές αρχές δεν μπορούν να απαλλαγούν από την ευθύνη τους για τις δραστηριότητες των αστυνομικών οργάνων, επικαλούμενες ότι αυτοί ενεργούσαν ως ιδιώτες, παρότι επιδίδονταν σε δραστηριότητες αστυνομικής φύσεως. Αντιθέτως, η ευθύνη των αρχών είναι αυξημένη, καθώς όλες οι ενέργειες που πραγματοποιήθηκαν πριν από την έγκριση της προσομοίωσης ήταν εκτός του πλαισίου της νομιμότητας. Επιπλέον, δεν δόθηκε καμία ικανοποιητική εξήγηση για τους λόγους και τα ενδεχόμενα προσωπικά κίνητρα που ώθησαν τον Α.Ζ. να προσεγγίσει με δική του πρωτοβουλία τον προσφεύγοντα, χωρίς να ενημερώσει τους προϊσταμένους του και χωρίς να διωχθεί για τις πράξεις του, που είχαν συμβεί στο προκαταρκτικό αυτό στάδιο. Συνεπώς, οι αρχές της Λιθουανίας ευθύνονται και για τις δραστηριότητες των Α.Ζ. και V.S. που πραγματοποιήθηκαν πριν από την έγκριση της προσομοίωσης. Οποιαδήποτε άλλη προσέγγιση θα οδηγούσε σε καταχρήσεις και αυθαιρεσίες, επιτρέποντας την παράκαμψη των

αρχών που διέπουν τη συγκεκριμένη αστυνομική δραστηριότητα μέσω μιας ιδιωτικοποίησης της αστυνομικής πρόκλησης.

Έτσι, το ΕΔΔΑ, έχοντας εδραιώσει την ευθύνη της λιθουανικής Κυβέρνησης για τις ενέργειες των Α.Ζ. και V.S., εξέτασε τη δραστηριότητά τους υπό το πρίσμα της αστυνομικής παγίδευσης. Το ΕΔΔΑ θεώρησε σημαντικούς δύο παράγοντες:

α) Το γεγονός ότι δεν υπήρχαν ενδείξεις ότι ο προσφεύγων είχε προηγουμένως διαπράξει παράνομη πράξη, ιδίως στον τομέα της διαφθοράς, και

β) Το γεγονός ότι όλες οι επαφές μεταξύ του προσφεύγοντα και του Α.Ζ. πραγματοποιήθηκαν με πρωτοβουλία του τελευταίου, όπως προκύπτει από τις ηχογραφημένες συνομιλίες τους.

Από αυτές φαίνεται ότι ο προσφεύγων υπέστη χαρακτηριστικές πιέσεις από τους Α.Ζ. και V.S. για να εκτελέσει μια παράνομη πράξη, παρόλο που δεν υπήρχε αντίστοιχη πρόθεση από πλευράς του. Αυτά τα γεγονότα αρκούν για να οδηγήσουν το Δικαστήριο στο συμπέρασμα ότι υπήρξε υπέρβαση της απλής παθητικής έρευνας μιας υπάρχουσας εγκληματικής δραστηριότητας.

Στην υπόθεση αυτή, το ΕΔΔΑ ασχολήθηκε επίσης με τη δικαστική εξέταση του ισχυρισμού περί παγίδευσης από τα εθνικά Δικαστήρια. Το Δικαστήριο δέχθηκε ότι η τήρηση του άρθρου 6 είναι ουσιώδης και ότι ο προσφεύγων πρέπει να έχει πραγματικά τη δυνατότητα να αμφισβητήσει την αστυνομική προκλητικότητα, είτε μέσω μιας διαδικασίας ενστάσεως είτε με άλλο διαφορετικό τρόπο. Το βάρος της απόδειξης ότι δεν υπήρξε αστυνομική πρόκληση ανήκει στην κατηγορούσα αρχή, προϋποθέτοντας ότι οι ισχυρισμοί του προσφεύγοντος δεν είναι εντελώς αβάσιμοι. Τα δικαστικά όργανα έχουν το καθήκον να διερευνήσουν τα πραγματικά γεγονότα της υπόθεσης και να λάβουν τα αναγκαία μέτρα για να αποκαλυφθεί η αλήθεια όσον αφορά την ύπαρξη αστυνομικής πρόκλησης. Εν προκειμένω, καθώς ο προσφεύγωντας υποστήριζε ότι είχε προκληθεί να διαπράξει την παράνομη πράξη, οι εσωτερικές αρχές και τα δικαστήρια έπρεπε να εξετάσουν εις βάθος εάν οι κατηγορητικές αρχές είχαν κάνει υπέρβαση των ορίων που είχε θέσει η επιχείρηση προσομοίωσης. Ωστόσο, οι εσωτερικές αρχές παρέβλεψαν εντελώς την αστυνομική πρόκληση και δεν προέβησαν σε καμία έρευνα για να διερευνήσουν σοβαρά τους αντίστοιχους ισχυρισμούς του προσφεύγοντος, συμπεριλαμβανομένων των κινήτρων που ώθησαν τον Α.Ζ. να πάρει την πρωτοβουλία στην αρχική φάση της διαδικασίας.

Συνοψίζοντας, το Δικαστήριο έκρινε ότι οι ενέργειες των Α.Ζ. και V.S. οδήγησαν στο να παρασυρθεί ο προσφεύγωντας να διαπράξει το αξιόποινο αδίκημα για το οποίο καταδικάστηκε και για το οποίο δεν υπήρχε καμία ένδειξη ότι θα είχε τελεσθεί χωρίς την επίδρασή τους¹¹⁰.

3.2.3 Η απόφαση Πυργιωτάκης κατά Ελλάδος της 21.02.2008¹¹¹

Η συγκεκριμένη απόφαση έχει ιδιαίτερη σημασία, καθώς είναι η πρώτη απόφαση του ΕΔΔΑ μετά από ατομική προσφυγή Έλληνα πολίτη που ισχυρίστηκε ότι υπήρξε θύμα αστυνομικής παγίδευσης.

Τα πραγματικά περιστατικά της υπόθεσης συνοψίζονται ως εξής: Σε μια προσπάθεια να εντοπιστεί ένας άλλος κατηγορούμενος, ο Ε.Π., για τον οποίο υπήρχαν υποψίες πώλησης ναρκωτικών ουσιών, δύο αστυνομικοί που δρούσαν συγκαλυμμένα και προσποιούνταν ότι ενδιαφέρονταν για την αγορά ναρκωτικών, επιδίωκαν μέσω του προσφεύγοντος Π., να βρουν και να συλλάβουν τον Ε.Π. Συγκεκριμένα, ο προσφεύγων, μέσω τηλεφωνικής συνομιλίας με έναν από τους δύο αστυνομικούς, του υπέδειξε να περιμένει σε συγκεκριμένο σημείο στην είσοδο της πόλης της Ιεράπετρας, όπου τον συνάντησε ένα αγροτικό όχημα με οδηγό τον πρώτο κατηγορούμενο Ε.Π. και συνεπιβάτη τον προσφεύγοντα. Στη συνέχεια, ο αστυνομικός και ο Ε.Π., χωρίς τον προσφεύγοντα, πήγαν σε σημείο όπου ήταν κρυμμένα τα ναρκωτικά, όπου και έγινε η πώληση των ναρκωτικών ουσιών στον αστυνομικό.

Στη συγκεκριμένη περίπτωση, ο αναιρεσείων κρίθηκε ένοχος επειδή διαμεσολάβησε στην πώληση ναρκωτικών ουσιών, ενώ ο Άρειος Πάγος, με την υπ. αριθ. 2496/2005 Απόφαση, αποφάνθηκε ότι δεν υπήρξε υπέρβαση της επιτρεπόμενης κεκαλυμμένης δράσης του αστυνομικού οργάνου. Ωστόσο, το γεγονός ότι ο αναιρεσείων δεν είχε ναρκωτικά στην κατοχή του και δεν βρέθηκε άλλη ποσότητα στο σπίτι του, δεν προέκυψε η αποκόμιση κέρδους από την διαμεσολάβηση, καθώς και η έλλειψη στοιχείων που να υποδεικνύουν συμμετοχή ή προδιάθεση για συμμετοχή στην παράνομη ενέργεια, όπως ανέφερε η αστυνομία, σε συνδυασμό με την έλλειψη δικαστικής εποπτείας - εντολής για την επιχείρηση, οδήγησαν το ΕΔΔΑ να καταλήξει σε διαφορετική απόφαση. Κατά την αξιολόγηση των κριτηρίων του, το ΕΔΔΑ έκρινε ότι υπήρξε αστυνομική παγίδευση.

¹¹⁰Α., Δημάκης, Οι πρόσφατες εξελίξεις στη νομολογία του ΕΔΔΑ σχετικά με την αστυνομική παγίδευση και οι συνέπειες για την ελληνική νομολογία, Ποιν. Χρ. 2008, 600-602, Α., Ζήσης, Άρθρο 254. Ειδικές ανακριτικές πράξεις επί ορισμένων εγκλημάτων σε: Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, (Sakkoulas-Online, 2022), 488-493

¹¹¹Βλ. Ιστοσελίδα <https://hudoc.echr.coe.int/eng>

Με βάση αυτά τα δεδομένα, το ΕΔΔΑ τόνισε πως ο προσφεύγων έκανε την εμφάνισή του στην υπόθεση μόνο τη μοιραία ημέρα και συμμετείχε μόνο στο να υποδείξει τον τόπο όπου ευρίσκονταν ο διακινητής. Κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η εμπλοκή του προσφεύγοντος στην ποινική διαδικασία ήταν αποτέλεσμα αθέμιτης παγίδευσης από τις αστυνομικές αρχές και ότι οι εν λόγω αστυνομικοί προκάλεσαν μια εγκληματική δραστηριότητα που σε διαφορετική περίπτωση δεν θα είχε συμβεί. Επομένως, κατέληξε ότι η δίκη δεν διεξήχθη δίκαια και ότι παραβιάστηκε το άρθρο 6 παρ. 1 της ΕΣΔΑ.

Από τα ανωτέρω συνάγεται ευχερώς ότι ο Άρειος Πάγος δεν εφάρμοσε τη νομολογία του ΕΔΔΑ σχετικά με την αστυνομική διείσδυση και τις προϋποθέσεις που αυτή ορίζει. Παρά τη δέσμευση της Ελλάδας από την ΕΣΔΑ και την ισότιμη ερμηνευτική νομολογία του ΕΔΔΑ, η απόφαση δεν φαίνεται να εφάρμοσε τα ήδη καθιερωμένα κριτήρια για τη διαπίστωση της αστυνομικής διείσδυσης, όπως τα είχε θεσμοθετήσει το ΕΔΔΑ σε προηγούμενες αποφάσεις (πχ. οι υποθέσεις Teixeira de Castro κατά Πορτογαλίας, Ramanauskas κατά Λιθουανίας και άλλες). Εάν είχε εφαρμόσει αυτά τα κριτήρια, θα μπορούσε να οδηγηθεί σε διαφορετική κρίση¹¹².

3.3 Διατύπωση συμπερασμάτων

Από την ανωτέρω ανάλυση των νομολογιών τόσο του ΕΔΔΑ όσο και των εθνικών δικαστηρίων, προκύπτει ότι υπάρχει συχνά διαφορετική προσέγγιση στην αντιμετώπιση των κατηγορουμένων, σε υποθέσεις ανακριτικής διείσδυσης. Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΔΔΑ) δίνει μεγαλύτερη έμφαση στην προστασία των δικαιωμάτων του κατηγορουμένου για δίκαιη δίκη, όπως επιτάσσει το άρθρο 6 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ). Αντιθέτως, τα εθνικά δικαστήρια συχνά εξετάζουν τις περιπτώσεις αυτές με λιγότερη λεπτομέρεια και βάθος.

Το ΕΔΔΑ, σε διάφορες υποθέσεις (Teixeira de Castro, κ.α.), έχει τονίσει τη σημασία της διαφάνειας και της αυστηρής τήρησης των δικαιωμάτων του κατηγορουμένου κατά την εφαρμογή ανακριτικών πρακτικών όπως η διείσδυση. Το Δικαστήριο επισημαίνει ότι οι ενέργειες των αρχών δεν πρέπει να υπερβαίνουν τα όρια της νομιμότητας και πρέπει να

---

¹¹²Α., Δημάκης, Οι πρόσφατες εξελίξεις στη νομολογία του ΕΔΔΑ σχετικά με την αστυνομική παγίδευση και οι συνέπειες για την ελληνική νομολογία, Ποιν. Χρ. 2008, 607-608

διασφαλίζουν ότι οι κατηγορούμενοι δεν παρασύρονται σε εγκληματικές δραστηριότητες από τις αρχές. Το ΕΔΔΑ απαιτεί την αναλυτική και ενδελεχή εξέταση των αποδεικτικών στοιχείων και των συνθηκών υπό τις οποίες πραγματοποιήθηκε η διείσδυση, για να κρίνει κατά πόσο τηρήθηκαν τα δικαιώματα των κατηγορουμένων¹¹³.

Αντίθετα, τα εθνικά δικαστήρια συχνά αντιμετωπίζουν τις υποθέσεις ανακριτικής διείσδυσης με πιο επιφανειακή προσέγγιση. Οι εθνικές δικαστικές αρχές μπορεί να δίνουν προτεραιότητα στην αποτελεσματικότητα των ανακριτικών μεθόδων και στην καταπολέμηση του εγκλήματος, παραμελώντας την ανάγκη για λεπτομερή εξέταση των συνθηκών υπό τις οποίες οι κατηγορούμενοι οδηγήθηκαν σε παράνομες πράξεις. Αυτό μπορεί να οδηγήσει σε καταδίκες που βασίζονται σε αποδείξεις που αποκτήθηκαν μέσω αμφιλεγόμενων μεθόδων διείσδυσης, χωρίς την απαραίτητη προστασία των δικαιωμάτων των κατηγορουμένων¹¹⁴.

Η διαφορετική αυτή αντιμετώπιση οδηγεί συχνά στην καταδίκη των κρατών από το ΕΔΔΑ. Το Δικαστήριο του Στρασβούργου επισημαίνει την ανάγκη για εναρμόνιση των εθνικών πρακτικών με τις απαιτήσεις της ΕΣΔΑ, αναγκάζοντας τα κράτη να προσαρμόσουν τις δικαστικές και αστυνομικές πρακτικές τους ώστε να διασφαλίζουν τα δικαιώματα των κατηγορουμένων. Η νομολογία του ΕΔΔΑ λειτουργεί ως οδηγός για τα εθνικά δικαστήρια, προωθώντας την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και τη δίκαιη δίκη, και ενισχύοντας την εμπιστοσύνη των πολιτών στο δικαστικό σύστημα¹¹⁵.

Η σημασία της συμμόρφωσης με τις αρχές που καθορίζονται από το ΕΔΔΑ είναι κρίσιμη για την αποφυγή καταδικών από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο και για τη διασφάλιση ότι τα εθνικά δικαστήρια εφαρμόζουν τις ανακριτικές μεθόδους με τρόπο που σέβεται τα δικαιώματα των κατηγορουμένων. Η συνεχής αναθεώρηση και προσαρμογή των εθνικών πρακτικών βάσει της νομολογίας του ΕΔΔΑ αποτελεί ουσιαστικό βήμα προς την επίτευξη μιας δίκαιης και αποτελεσματικής δικαιοσύνης.

---

¹¹³Μ., Καϊάφα-Γκμπάντι, Ποινικό Δίκαιο: Γενικό Μέρος. (Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, 2004), 300-310

¹¹⁴Π., Πεντζερίδης, Ποινική Δικονομία: Βασικές Αρχές και Διαδικασίες, (Αθήνα: Σάκκουλας, 2011), 220-230

¹¹⁵Ν., Παρασκευόπουλος, Ποινικό Δίκαιο και Ανθρώπινα Δικαιώματα, (Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, 2006), 135-150, 155-170

Κεφάλαιο 4^ο Ανακύπτοντα Ζητήματα κατά τη Διεξαγωγή των Ειδικών Ανακριτικών Πράξεων - Προτάσεις Βελτίωσης

Ο εθνικός νομοθέτης, με την τελευταία αναθεώρηση του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας (Κ.Π.Δ.), βελτίωσε το κανονιστικό πλαίσιο που διέπει τις ειδικές ανακριτικές πράξεις, θέτοντας δικονομικές και ουσιαστικές εγγυήσεις κατά την εφαρμογή τους. Εντούτοις, επί του πρακτέου ανακύπτουν διάφορα ζητήματα.

Ένα από αυτά αφορά την ακρίβεια της απομαγνητοφώνησης των συνομιλιών. Η επιλογή συγκεκριμένων αποσπασμάτων από τις συνομιλίες που απομαγνητοφωνήθηκαν μπορεί να αλλοιώσει την ουσιαστική έννοια των συζητήσεων, ενώ πολλές φορές οι κατηγορούμενοι δεν δέχονται ότι αυτοί είναι οι συνομιλητές ή διαμαρτύρονται για τις επιλογές-παραλείψεις και αιτούνται επαλήθευση της διαδικασίας, με επακόλουθο να προκαλούνται τεχνικής φύσεως προβλήματα, να υπάρχει καθυστέρηση της διαδικασίας στο ακροατήριο και να προκύπτουν ουσιαστικά ζητήματα προβολής και σεβασμού των δικαιωμάτων υπεράσπισης του προσώπου που κατηγορείται. Επιπρόσθετα, ένα άλλο θέμα είναι σε ποιο βαθμό νομιμοποιείται η πρόσβαση του "μάρτυρα" αστυνομικού στο υλικό που έχει συλλεχθεί, καθώς του έχει δοθεί εντολή από την υπηρεσία του να παρουσιάσει και να αξιολογήσει το περιεχόμενο των συνομιλιών που έχουν καταγραφεί. Τα άτομα που έχουν πρόσβαση στο υπόψη υλικό έχουν εξουσιοδότηση από την υπηρεσία τους και εκτελούν έργο προανάκρισης, οπότε δεν δύνανται ως προανακριτικοί υπάλληλοι να εξετασθούν ως μάρτυρες στην ποινική δίκη (άρθρο 211 Κ.Π.Δ.). Επομένως, το εν λόγω άτομο πληροφορείται των συνομιλιών χωρίς να ανήκει στα άτομα που επιτρέπεται να παραβαίνουν το τηλεφωνικό απόρρητο, η γνώση που αποκτά είναι έμμεση, μη νόμιμη και εμπίπτει στην αντικειμενική υπόσταση του άρθρου 370 Α του Π.Κ., με απόρροια, σύμφωνα και με το άρθρο 177 παρ. 2 του Κ.Π.Δ., τα σχετικά αποδεικτικά μέσα να μη λαμβάνονται υπόψη κατά την ποινική διαδικασία. Η χρήση απαγορευμένων αποδεικτικών μέσων σε ποινικές διαδικασίες, σε κάθε περίπτωση, απειλεί το δικαίωμα υπεράσπισης του κατηγορουμένου και οδηγεί στην απόρριψή τους, ως απόλυτα ακυρωτικά¹¹⁶.

Για να αντιμετωπιστεί αποτελεσματικά η προβληματική της διαδικασίας απομαγνητοφώνησης συνομιλιών κατά την άρση του απορρήτου των τηλεπικοινωνιών,

---

¹¹⁶Στ. Παύλου, «Η μαγνητοφώνηση τηλεφωνικών συνδιαλέξεων υπόπτων από τις αρχές», σε: Χάρη Παπαχαλαράμπους (επιμ.), Αποδεικτικές απαγορεύσεις στην ποινική δίκη, (Αθήνα-Θεσσαλονίκη:Σάκκουλας,2015), 59-77.

προτείνεται η δημιουργία ενός σώματος ειδικών πραγματογνωμόνων. Το προσωπικό αυτό θα έχει το καθήκον να καταγράφει τις συνομιλίες με τρόπο που να διασφαλίζει τη νομιμότητα και τη μη αμφισβητήσιμη χρήση τους ως αποδεικτικά στοιχεία σε ποινικές δίκες, σύμφωνα και με το άρθρο 148 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας. Επιπλέον, η ειδική έκθεση που θα συνταχθεί από αυτό το σώμα θα επιτρέπει την ερμηνεία των συνομιλιών λόγω της εξειδίκευσης των πραγματογνωμόνων, καθώς οι συνομιλίες περιέχουν συχνά δύσκολη ορολογία. Αυτό θα κάνει τη σωστή κατανόηση και ερμηνεία των στοιχείων από το δικαστήριο και τις δικηγορικές ομάδες, προστατεύοντας έτσι τα δικαιώματα των εμπλεκόμενων μερών¹¹⁷.

Ένα κρίσιμο ζήτημα που ανακύπτει από τη διενέργεια της ειδικής ανακριτικής πράξης της ανακριτικής διείσδυσης είναι ο καθορισμός της έκτασης της αξιόπιστης εμπλοκής των ανακριτικών υπαλλήλων που δρουν υπό κάλυψη. Η διείσδυση ενός μυστικού αστυνομικού σε εγκληματική ή τρομοκρατική οργάνωση είναι εξαιρετικά σημαντική. Ωστόσο, αυτή η διαδικασία εγείρει σημαντικά νομικά και ηθικά ζητήματα, ιδίως όσον αφορά τα όρια και τις υπερβάσεις της εξουσίας από τους ανακριτικούς υπαλλήλους. Η έλλειψη σαφούς καθορισμού της αξιοποίησης εμπλοκής του ανακριτικού υπαλλήλου μπορεί να οδηγήσει σε αυθαιρεσίες κατά τη διείσδυση. Αυτές οι αυθαιρεσίες περιλαμβάνουν τη μη πλήρη και με ακρίβεια καταγραφή των ενεργειών σε σχετική έκθεση, την εξαγωγή σε αυτοενοχοποίηση και τις προσβολές της ανθρώπινης αξιοπρέπειας. Με τις πρακτικές αυτές, πέραν του γεγονότος ότι δημιουργούνται κενά στη νομική διαδικασία και καθίσταται δύσκολη η απόδειξη της νομιμότητας των αποδεικτικών στοιχείων, παραβιάζεται η αρχή της αναλογικότητας και θίγονται σοβαρά τα ατομικά δικαιώματα των εμπλεκόμενων στην εγκληματική δραστηριότητα, υπονομεύοντας την αξιοπιστία της ανακριτικής¹¹⁸.

Για να αντιμετωπιστούν αυτά τα προβλήματα, πρέπει να θεσπιστούν σαφείς κανονισμοί που να καθορίζουν τα όρια της αξιόπιστης εμπλοκής των ανακριτικών υπαλλήλων. Αυτοί οι κανονισμοί πρέπει να περιλαμβάνουν αυστηρούς ελέγχους και καταγραφές των ενεργειών των υπαλλήλων αυτών¹¹⁹. Επιπλέον, η διαρκής εκπαίδευση και επιμόρφωση των

¹¹⁷X., Νάιντος, , «Ειδικές Ανακριτικές Πράξεις: επίκαιρα ζητήματα», Ποιν. Χρ. 2017,496-497

¹¹⁸X., Παπαχαράλαμπος, «Η εξιχνίαση του οργανωμένου εγκλήματος. Η προβληματική των ειδικών ανακριτικών τεχνικών», σε: Τιμητικό Τόμο για την Αλίκη Γιωτοπούλου - Μαραγκοπούλου (“Δικαιώματα του Ανθρώπου, Έγκλημα, Αντεγκληματική Πολιτική”), Β', (Αθήνα/ Βρυξέλλες (Bruylant): Νομική Βιβλιοθήκη, 2003), 1047-1050.

¹¹⁹Ε., Ευθυμίου, Ανακριτική διαδικασία και ανθρώπινα δικαιώματα: Διεθνείς και εθνικές προκλήσεις. (Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα,2018), 68-70.

ανακριτικών υπαλλήλων στις ειδικές ανακριτικές διαδικασίες θα εξασφαλίσει ότι είναι επαρκώς καταρτισμένοι και κατάλληλα προετοιμασμένοι να εκτελούν τις ειδικές ανακριτικές πράξεις με επαγγελματισμό και σεβασμό στα ανθρώπινα δικαιώματα. Προγράμματα εκπαίδευσης που εστιάζουν στην ηθική, τη νομιμότητα και τις τεχνικές δεξιότητες μπορούν να συμβάλουν στη μείωση των αυθαιρεσιών και στην αύξηση της αποτελεσματικότητας των ανακριτικών πράξεων.

Επιπρόσθετα, η πρόταση για την εισαγωγή βιντεοσκόπησης και μαγνητοσκόπησης κατά τη διεξαγωγή ανακριτικών πράξεων συγκαλυμμένης έρευνας και ανακριτικής διείσδυσης είναι ένα σημαντικό μέτρο που θα ελαχιστοποιήσει τις πιθανές αυθαιρεσίες από ανακριτικούς υπαλλήλους, όπως τους agents provocateurs. Η λεπτομερής καταγραφή των ενεργειών σε έκθεση θα πρέπει να συμπληρώνεται από την ηχογράφηση και την εικονογράφηση των δράσεων, ώστε να διασφαλιστεί η διαφάνεια και η νομιμότητα της διαδικασίας. Η χρήση τεχνολογικών εργαλείων (όπως ηλεκτρονικές βάσεις δεδομένων, κ.α.), μπορεί να βοηθήσει στη συγκέντρωση και καταγραφή αποδεικτικών στοιχείων με διαφάνεια και ακρίβεια, διασφαλίζοντας την προστασία των δικαιωμάτων των θιγόμενων ατόμων.

Στο σημείο αυτό αξίζει να σημειώσουμε ότι, ένα δικαιοκρατικό έλλειμμα το οποίο είχε καταδειχθεί μέσα από τη νομολογία του ΕΔΔΑ στο πλαίσιο του ελέγχου της συμβατότητας των εθνικών νομοθεσιών προς την ΕΣΔΑ και αφορά τη σύνταξη και την προσάρτηση στη δικογραφία εκθέσεων απομαγνητοφώνησης τμημάτων των επικοινωνιών, οι οποίες συνήθως περιλαμβάνουν σχόλια ή "αποκωδικοποίηση" του περιεχομένου των συνομιλιών από τις αρμόδιες προανακριτικές αρχές, όταν οι κατηγορούμενοι είναι ύποπτοι για χρήση "συνθηματικών λέξεων", δεν προβλέφθηκε στον Ν. 5002/2022, όπου θεσπίστηκε πρόσφατα. Αυτό το πρόβλημα δεν ρυθμίζεται επαρκώς από το υφιστάμενο νομικό πλαίσιο και συχνά οδηγεί σε σοβαρές δυσκολίες ή καθυστερήσεις στην εφαρμογή της δικαιοσύνης¹²⁰.

Επιπλέον, προτείνεται ο διορισμός συνηγόρου για το πρόσωπο κατά του οποίου διεξάγεται η μυστική έρευνα. Αυτό το μέτρο, το οποίο αποτελεί διαχρονικό αίτημα της επιστημονικής κοινότητας και δεν εισήχθη κατά την τελευταία αναθεώρηση του Κ.Π.Δ., θα ενισχύσει την

---

¹²⁰Γ. Τσόλιας, Το νομικό πλαίσιο άρσης του απορρήτου των ηλεκτρονικών επικοινωνιών για τη διακρίβωση εγκλημάτων σύμφωνα με τις διατάξεις του Ν. 5002/2022 και η απολεσθείσα ευκαιρία εκσυγχρονισμού του, Ποινική Δικαιοσύνη, (Αθήνα: Νομική βιβλιοθήκη, 2023), 252

προστασία των δικαιωμάτων του κατηγορουμένου και θα διασφαλίσει τη διαφάνεια και τη δικαιοσύνη της διαδικασίας¹²¹.

Επίσης, η πρόταση για τη σύσταση δικαστικής αστυνομίας στην Ελλάδα, παρόμοια με αυτήν που υπάρχει σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες, αποτελεί θετικό βήμα που ενισχύει τη διασφάλιση της δικαιοσύνης. Το σώμα αυτό λειτουργεί υπό την εποπτεία της δικαστικής αρχής και διαθέτει κατάλληλη σύγχρονη τεχνολογία για την αποτύπωση απόρρητων πληροφοριακών δεδομένων, καθώς και κανονιστικό πλαίσιο για τη διαχείρισή τους¹²². Ο Ν. 4963/2022 έχει ήδη θεσμοθετήσει τη δικαστική αστυνομία στην Ελλάδα. Σύμφωνα με το άρθρο 1 του υπόψη νόμου, ο σκοπός του σώματος είναι η υποβοήθηση του έργου της δικαιοσύνης μέσω της στελέχωσης με εξειδικευμένο επιστημονικό προσωπικό. Παρόλο που η υπηρεσία δεν έχει ακόμη τεθεί σε λειτουργία, οι προοπτικές για την επιτυχή υλοποίηση της είναι θετικές. Η δικαστική αστυνομία θα συμβάλει στη βελτίωση της εφαρμογής του νόμου και της δικαιοσύνης στην Ελλάδα, παρέχοντας εξειδικευμένη υποστήριξη και ενισχύοντας την αξιοπιστία των ανακριτικών διεργασιών.

Τέλος, αποτυπώνονται ορισμένες προτάσεις, αφορώσες τις ειδικές ανακριτικές πράξεις, η υλοποίηση των οποίων θα βοηθήσει τόσο στην αντιμετώπιση του οργανωμένου εγκλήματος όσο και στην προστασία των δικαιωμάτων των θιγόμενων προσώπων:

- Εφαρμογή συστηματικής αξιολόγησης και αναθεώρησης της απόδοσης και της αποτελεσματικότητας των ειδικών ανακριτικών πράξεων, προκειμένου να βελτιωθούν με βάση τις καλύτερες πρακτικές και τις ανάγκες της κοινωνίας.
- Εφαρμογή συστηματικής συλλογής και ανάλυσης δεδομένων για τη χρήση ειδικών ανακριτικών πράξεων, προκειμένου να αξιολογηθεί η συχνότητα και η αποτελεσματικότητά τους και να ανιχνευθούν πιθανά προβλήματα ή καταχρήσεις.
- Προώθηση διεθνούς συνεργασίας και ανταλλαγής βέλτιστων πρακτικών μεταξύ νομικών συστημάτων για τη βελτίωση των ειδικών ανακριτικών πράξεων.
- Ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ των εθνικών αρχών και των διεθνών οργανισμών για την αποτελεσματική καταπολέμηση της εγκληματικής δραστηριότητας και την προστασία των δικαιωμάτων των κατηγορουμένων. Οι εθνικές αρχές είναι αναγκαίο να

---

¹²¹Θ. Δαλακούρας, Η ανακριτική διαδικασία στα εγκλήματα διαφθοράς, Ποινική Δικαιοσύνη, (Αθήνα:Νομική Βιβλιοθήκη, 2016), 1111-1112

¹²²X., Νάϊντος, , «Ειδικές Ανακριτικές Πράξεις: επίκαιρα ζητήματα», Ποιν. Χρ. 2017,492

συνεργάζονται με οργανισμούς όπως το Συμβούλιο της Ευρώπης και ο Οργανισμός για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη (OSCE) για την ανάπτυξη και εφαρμογή βέλτιστων πρακτικών στις ανακριτικές διεισδύσεις.

Κλείνοντας αυτό το κεφάλαιο, θεωρώ ότι είναι απαραίτητο ο νομοθέτης να εξετάσει σοβαρά αυτές τις προτάσεις προκειμένου να διασφαλίσει τη βελτίωση της δικαστικής διαδικασίας. Αυτό θα συμβάλει στην ενίσχυση της εμπιστοσύνης του κοινού στο δικαστικό σύστημα και παράλληλα θα προστατεύσει τα θεμελιώδη δικαιώματα των ατόμων που καλούνται να αντιμετωπίσουν ποινικές διαδικασίες. Η επίτευξη αυτών των στόχων απαιτεί σφαιρική και προσεκτική προσέγγιση στον τρόπο λειτουργίας του νομικού συστήματος, ενισχύοντας τη διαφάνεια, τη δικαιοσύνη και την αποτελεσματικότητά του.

Συμπεράσματα

Το οργανωμένο έγκλημα αποτελεί μία από τις σοβαρότερες προκλήσεις για την παγκόσμια κοινωνία, καθώς περιλαμβάνει μια ευρεία γκάμα παράνομων δραστηριοτήτων που επηρεάζουν αρνητικά την οικονομία, την κοινωνία και την ασφάλεια των πολιτών. Αυτές οι δραστηριότητες περιλαμβάνουν το εμπόριο ναρκωτικών, την εμπορία ανθρώπων, την παράνομη διακίνηση όπλων, το ξέπλυμα χρήματος και άλλες μορφές οικονομικού εγκλήματος. Στη Χώρα μας, οι κυρίαρχες μορφές οργανωμένου εγκλήματος, τα τελευταία χρόνια, είναι η παράνομη μεταφορά μεταναστών και η διακίνηση ναρκωτικών. Η πολυμορφία του οργανωμένου εγκλήματος καθιστά την αντιμετώπισή του ιδιαίτερα δύσκολη και απαιτεί συντονισμένες προσπάθειες σε εθνικό και διεθνές επίπεδο. Οι εγκληματικές οργανώσεις εξελίσσονται συνεχώς και προσαρμόζονται στις νέες τεχνολογίες και τις συνθήκες της αγοράς, εκμεταλλευόμενες τα κενά στη νομοθεσία και την έλλειψη συντονισμού μεταξύ των κρατικών αρχών. Αυτή η δυναμικότητα και προσαρμοστικότητα καθιστά τις εγκληματικές οργανώσεις ιδιαίτερα επικίνδυνες και δύσκολες να εντοπιστούν και να εξαρθρωθούν.

Ο εθνικός νομοθέτης για να αντιμετωπίσει το εν λόγω φαινόμενο θέσπισε το Ν. 2928/2001, του οποίου οι διατάξεις, τροποποίησαν το άρθρο 187 του Π.Κ. και αποτέλεσαν σημαντικό βήμα στην προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας στα δεδομένα της διεθνούς ασφάλειας, ενώ παράλληλα συνέβαλαν στην ενίσχυση των μηχανισμών πρόληψης – καταστολής της τρομοκρατίας και του οργανωμένου εγκλήματος. Ο Ν. 2928/2001 εισήγαγε συγκεκριμένα κριτήρια για τον διαχωρισμό μιας εγκληματικής οργάνωσης από μια απλή ένωση προσώπων. Αυτά τα κριτήρια, τα οποία αντικατοπτρίζονται και στη Σύμβαση του Παλέρμο, περιελάμβαναν το ποσοτικό κριτήριο (η οργάνωση πρέπει να αποτελείται από τουλάχιστον τρία άτομα), το ποιοτικό κριτήριο (η οργάνωση πρέπει να διαθέτει δομή) και το χρονικό κριτήριο (η οργάνωση πρέπει να δρα συνεχώς) και διασφάλιζαν ότι οι διωκτικές αρχές μπορούν να διακρίνουν με σαφήνεια τις σοβαρές εγκληματικές οργανώσεις από άλλες μορφές συλλογικών δραστηριοτήτων.

Από την αρχική του θεσμοθέτηση, το άρθρο 187 του Π.Κ. έχει υποστεί πολλές νομοθετικές μεταβολές. Αυτές οι μεταβολές αντικατοπτρίζουν τη συνεχή ανάγκη του νομοθέτη να συμβαδίζει με τις διεθνείς εξελίξεις και να ενισχύσει την αποτελεσματικότητα της ελληνικής νομοθεσίας. Με τις τελευταίες τροποποιήσεις του Ποινικού Κώδικα, ο νομοθέτης στοχεύει

στην προστασία διάφορων έννομων αγαθών των πολιτών που επηρεάζονται από τις δραστηριότητες των εγκληματικών οργανώσεων και στην προάσπιση της δημόσια τάξης-ειρήνης. Επίσης, καθίσταται πιο εμφανής ο πραγματοπαγής χαρακτήρας της εγκληματικής οργάνωσης, καθώς δίνεται ιδιαίτερη βαρύτητα στις λειτουργίες και τις δράσεις της και όχι στα άτομα που την αποτελούν. Επιπλέον, στην παρ. 3 του εν λόγω άρθρου, καθορίζεται το αδίκημα της εγκληματικής ομάδας (συμμορίας), όπου δύο ή περισσότερα άτομα μπορούν να συμπράξουν για να διαπράξουν κακούργημα ή πλημμέλημα προς επίτευξη οικονομικού ή άλλου υλικού οφέλους, ή για αδίκημα κατά της ζωής, της ανηλικότητας, της σωματικής ακεραιότητας, της ιδιοκτησίας ή της περιουσίας. Το κριτήριο που διαχωρίζει την βαριά από την ελαφρά μορφή της οργάνωσης είναι η σοβαρότητα της εγκληματικής δράσης και ο βαθμός ανάπτυξης της εγκληματικής δομής. Τέλος, αξίζει να σημειώσουμε ότι ο νομοθέτης με την κύρωση του νέου Ποινικού Κώδικα, δεν περιέλαβε τον προσπορισμό οικονομικού ή άλλου οφέλους ως κριτήριο στο άρθρο 187 παρ.1., πιθανώς διότι η ύπαρξη οικονομικού κίνητρου δεν θεωρείται ουσιαστικό κριτήριο για την κατάταξη μιας ομάδας ατόμων ως εγκληματική οργάνωση.

Περαιτέρω, ο εθνικός νομοθέτης λαμβάνοντας υπόψη ότι οι κλασικές ανακρίσεις και οι απλές αστυνομικές έρευνες, δεν ήταν επαρκείς μπροστά στις σύγχρονες προκλήσεις και εξελίξεις στον τομέα του εγκλήματος και εκπληρώνοντας διεθνή υποχρέωση που απέρρεε από το άρθρο 20 παρ.1 της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για το οργανωμένο έγκλημα, εισήγαγε στην ελληνική έννομη τάξη αυστηρότερα εγκληματοπροληπτικά και δικονομικά μέτρα, που περιελάμβαναν τις ειδικές ανακριτικές πράξεις. Ο θεσμός των ειδικών ανακριτικών πράξεων αποτελεί σημαντική καινοτομία στη νομική σκηνή της Χώρας μας. Οι ειδικές ανακριτικές πράξεις, ο οποίες προβλέπονται σήμερα στις διατάξεις του άρθρου 254 Κ.Π.Δ., πραγματοποιούνται υπό απόλυτη μυστικότητα, αφορούν συγκεκριμένα εγκλήματα και επιτρέπουν στις ανακριτικές αρχές να κάνουν χρήση πιο προηγμένων και εξειδικευμένων μεθόδων έρευνας, με στόχο όχι μόνο την καταστολή του οργανωμένου και του σοβαρού εγκλήματος, αλλά και την πρόληψή τους. Οι υπόψη ανακριτικές μέθοδοι πραγματοποιούνται σε διαδικαστικά στάδια πριν από την κύρια ανάκριση, ενώ για τη νόμιμη διεξαγωγή τους, όσον αφορά το δικονομικό μέρος, επιμελείται ο ανακριτής, ενώ το ουσιαστικό και επιχειρησιακό σκέλος ανατίθεται στους αρμόδιους ανακριτικούς υπαλλήλους. Τέλος, αναφορικά με τις διατάξεις των ειδικών ποινικών νόμων αυτές ισχύουν

παράλληλα με τις εν λόγω ανακριτικές πράξεις, εφόσον δεν έρχονται σε αντίθεση με τις τελευταίες.

Ωστόσο, όλες αυτές οι ανακριτικές μέθοδοι, λόγω του επαχθούς χαρακτήρα τους, προσβάλλουν αναπόφευκτα θεμελιώδεις συνταγματικές ελευθερίες, όχι μόνο των προσώπων που εμπλέκονται άμεσα, αλλά και τρίτων, που δεν έχουν σχέση με την οργανωμένη εγκληματική δραστηριότητα. Αυτές οι μέθοδοι, ενώ είναι αποτελεσματικές για την αντιμετώπιση του εγκλήματος, μπορούν να οδηγήσουν σε σοβαρές παραβιάσεις της ιδιωτικής ζωής και των ατομικών δικαιωμάτων των πολιτών. Για τον λόγο αυτό, ο εθνικός νομοθέτης με την τελευταία αναθεώρηση του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας (Κ.Π.Δ.) προχώρησε σε σημαντικές αλλαγές στο κανονιστικό πλαίσιο που διέπει τις ειδικές ανακριτικές πράξεις. Υιοθετώντας μάλιστα θεμελιακές παραδοχές του ΕΔΔΑ, βελτίωσε τις ανακριτικές διαδικασίες, διασφαλίζοντας παράλληλα την προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων των πολιτών. Έθεσε αυστηρότερες δικονομικές και ουσιαστικές εγγυήσεις για την εφαρμογή των εν λόγω ανακριτικών μεθόδων, έτσι ώστε να εξισορροπήσει την ανάγκη για δημόσια ασφάλεια και αποφυγή αυθαίρετων παραβιάσεων των συνταγματικά κατοχυρωμένων ελευθεριών των πολιτών.

Πιο συγκεκριμένα, για να πραγματοποιηθούν οι προαναφερόμενες ανακριτικές πράξεις θα πρέπει να υφίστανται, όπως αναλύθηκε και παραπάνω, δύο βασικές προϋποθέσεις. Η μία αφορά την ύπαρξη «σοβαρών ενδείξεων» περί τέλεσης συγκεκριμένης αξιόποινης πράξης, ως αυτές περιοριστικά αναφέρονται στην παρ.1 του άρθρου 254 Κ.Π.Δ. και η άλλη αφορά την αναγκαιότητα διενέργειά τους. Δηλαδή, για να είναι σύννομη η διενέργειά τους απαιτούνται, από τη μία πλευρά «σοβαρές ενδείξεις ενοχής» ικανές να υποστηρίξουν την κατηγορία σε βάρος ενός προσώπου –προσώπων και από την άλλη πλευρά να είναι εξαιρετικά δύσκολο ή αδύνατο να επιτευχθεί η συλλογή του απαραίτητου αποδεικτικού υλικού που θα οδηγήσει στην ανακάλυψη των δραστών και στην εξάρθρωση της εγκληματικής οργάνωσης. Περαιτέρω, για τις ενέργειες του συγκαλυμμένα δρώντος ιδιώτη ή ανακριτικού υπαλλήλου, στις διατάξεις του νέου Κ.Π.Δ., προβλέφθηκε η σύνταξη αναλυτικής έκθεσης κατά τα άρθρα 148 έως 153 του Κ.Π.Δ., έτσι ώστε να ελέγχεται η τήρηση του επιτρεπτού ορίου της διενεργούμενης ανακριτικής δραστηριότητας, ενώ η εποπτεία της εν λόγω ανακριτικής πράξης ανατέθηκε στον Εισαγγελέα Πλημμελειοδικών. Στο σημείο αυτό αξίζει να αναφέρουμε ότι, η συλλογή του αποδεικτικού υλικού που έγινε με ενέργειες του συγκαλυμμένα δρώντος ανακριτικού υπαλλήλου ή του ιδιώτη και δεν

αναφέρονται αναλυτικώς στην εν λόγω έκθεση, δεν λαμβάνονται υπόψη για την θεμελίωση καταδίκης σε βάρος του κατηγορουμένου.

Επιπλέον, παρέχονται πρόσθετες δικονομικές εγγυήσεις. Αυτές περιλαμβάνουν την έκδοση βουλεύματος από το Συμβούλιο Πλημμελειοδικών, το οποίο επικυρώνει την αντίστοιχη διάταξη του Εισαγγελέα ή του Ανακριτή. Το δικαστικό συμβούλιο ελέγχει τη σωρευτική συνδρομή των προϋποθέσεων για τη πραγματοποίηση των εν λόγω ανακριτικών πράξεων, αποτρέποντας αυθαιρεσίες και διασφαλίζοντας τα ανθρώπινα δικαιώματα. Τόσο η διάταξη όσο και το βούλευμα πρέπει να περιλαμβάνουν επαρκώς αιτιολογημένα την αξιόπιστη κακουργηματική πράξη για την οποία εκδόθηκαν, καθώς και τον απολύτως αναγκαίο χρόνο για την εφαρμογή της ειδικής ανακριτικής πράξης, τηρώντας την αρχή της αναγκαιότητας. Επιπρόσθετα, το δικαστικό συμβούλιο αποφαινεται ειδικώς για κάθε άλλο στοιχείο ή γνώση που συλλέχθηκε κατά την πραγματοποίηση των εν λόγω ειδικών ανακριτικών πράξεων, για λόγους δικαιοσύνης της διαδικασίας. Τέλος, όσον αφορά τη ρύθμιση που θεσπίζεται στην παρ. 4 του άρθρου 254 του Κ.Π.Δ. και αφορά την επέμβαση για έλεγχο μεταφορών, άρση του απορρήτου του περιεχομένου των επικοινωνιών και την καταγραφή της δραστηριότητας εκτός κατοικίας με τεχνικά μέσα και κατά τρίτου αμέτοχου στην εγκληματική πράξη ατόμου, για να αποκαλυφθεί ο τόπος διαμονής – κατοικίας του κατηγορουμένου ή η ταυτότητά του, εφόσον είναι τεχνικά αδύνατη η εξακρίβωση των εν λόγω στοιχείων με άλλο τρόπο, αυτή χαρακτηρίζεται ως οριακής αποδοχής¹²³. Σε κάθε περίπτωση η αρχή της σκοπιμότητας δεν πρέπει να υπερβαίνει την αρχή της νομιμότητας.

Από τα προεκτεθέντα συνάγεται ευχερώς ότι ο εθνικός νομοθέτης, με την πρόσφατη αναθεώρηση του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας (Κ.Π.Δ.), θεράπευσε αστοχίες του παρελθόντος και ενίσχυσε το νομικό πλαίσιο που ρυθμίζει τις ειδικές ανακριτικές πράξεις, εισάγοντας δικονομικές και ουσιαστικές εγγυήσεις για την εφαρμογή τους. Παρά ταύτα, κατά την πρακτική εφαρμογή προκύπτουν διάφορα ζητήματα, ως αυτά λεπτομερώς αναλύθηκαν στο τελευταίο κεφάλαιο και για την αντιμετώπισή τους, προτείνονται επιγραμματικά, οι ακόλουθες βελτιωτικές προτάσεις:

α) Αναφορικά με την προβληματική της διαδικασίας απομαγνητοφώνησης συνομιλιών κατά την άρση του απορρήτου των τηλεπικοινωνιών, προτείνεται η δημιουργία ενός σώματος ειδικών πραγματογνωμόνων, το προσωπικό του οποίου θα έχει καθήκον να καταγράφει τις

---

¹²³A., Παπαδαμάκης, Ουσιώδεις διαπιστώσεις, σε: Ποινική Δικονομία, 9^η έκδοση, (Sakkoulas-Online.gr,2019),218-219

συνομιλίες με τρόπο που να διασφαλίζει τη νομιμότητα και τη μη αμφισβητήσιμη χρήση τους ως αποδεικτικά στοιχεία σε ποινικές δίκες.

β) Όσον αφορά τον καθορισμό της έκτασης της αξιόπιστης εμπλοκής των ανακριτικών υπαλλήλων που δρουν υπό κάλυψη κατά τη διενέργεια της ειδικής ανακριτικής πράξης της ανακριτικής διείσδυσης, θα πρέπει να θεσπιστούν σαφείς κανονισμοί, οι οποίοι να περιλαμβάνουν αυστηρούς ελέγχους και καταγραφές των ενεργειών των εν λόγω υπαλλήλων και να καθοριστούν όρια. Επιπρόσθετα, η διαρκής εκπαίδευση και επιμόρφωση των ανακριτικών υπαλλήλων σε εκπαιδευτικά προγράμματα που εστιάζουν στην ηθική, τη νομιμότητα και τις τεχνικές δεξιότητες μπορούν να συμβάλουν στη μείωση των αυθαιρεσιών και στην αύξηση της αποτελεσματικότητας των ανακριτικών πράξεων.

γ) Κατά τη διεξαγωγή των ανακριτικών πράξεων της συγκαλυμμένης έρευνας και της ανακριτικής διείσδυσης προτείνεται βιντεοσκόπηση και μαγνητοσκόπηση, έτσι ώστε να ελαχιστοποιηθούν πιθανές αυθαιρεσίες από ανακριτικούς υπαλλήλους. Η χρήση τεχνολογικών εργαλείων μπορεί να βοηθήσει στη συγκέντρωση - καταγραφή αποδεικτικών στοιχείων με διαφάνεια και ακρίβεια, διασφαλίζοντας την προστασία των δικαιωμάτων των θιγόμενων προσώπων.

Περαιτέρω, για την προστασία των δικαιωμάτων των θιγόμενων προσώπων και την αποτελεσματική αντιμετώπιση του οργανωμένου εγκλήματος προτείνονται:

- Ο διορισμός συνηγόρου για το πρόσωπο κατά του οποίου διεξάγεται η μυστική έρευνα, μέτρο το οποίο θα ενισχύσει την προστασία των δικαιωμάτων του κατηγορουμένου και θα διασφαλίσει τη διαφάνεια και τη δικαιοσύνη της διαδικασίας.
- Η προώθηση διεθνούς συνεργασίας και ανταλλαγής βέλτιστων πρακτικών μεταξύ νομικών συστημάτων για τη βελτίωση των ειδικών ανακριτικών πράξεων.
- Η ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ των εθνικών αρχών και των διεθνών οργανισμών για την αποτελεσματική αντιμετώπιση του εξεταζόμενου εγκληματικού φαινομένου και την προστασία των δικαιωμάτων των κατηγορουμένων.
- Αξιολόγηση και αναθεώρηση της απόδοσης και της αποτελεσματικότητας των ειδικών ανακριτικών πράξεων, προκειμένου να βελτιωθούν με βάση τις καλύτερες πρακτικές και τις ανάγκες της κοινωνίας.

- Συστηματική συλλογή και ανάλυση δεδομένων για τη χρήση ειδικών ανακριτικών πράξεων, προκειμένου να αξιολογηθεί η συχνότητα και η αποτελεσματικότητά τους και να ανιχνευθούν πιθανά προβλήματα ή καταχρήσεις.

Συμπερασματικά, θα μπορούσε να λεχθεί ότι η αναθεώρηση του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας (Κ.Π.Δ.) εισήγαγε σημαντικές αλλαγές και βελτίωσε το κανονιστικό πλαίσιο που διέπει τις ειδικές ανακριτικές πράξεις. Η διεξαγωγή τους είναι συχνά κρίσιμη για την καταπολέμηση της εγκληματικής δραστηριότητας, ωστόσο αποτελεί ένα πεδίο που εγείρει ζητήματα νομιμότητας, δικαιοσύνης και προστασίας των ατομικών δικαιωμάτων. Τα μέτρα που υιοθετούνται και οι κανόνες δικαίου που θεσπίζονται είναι αναγκαίο να επιτρέπουν την αποτελεσματική και αποτρεπτική δράση ενάντια στις οργανωμένες εγκληματικές ομάδες, χωρίς ωστόσο να θέτουν σε κίνδυνο τα δικαιώματα και τις ελευθερίες των ατόμων που υπόκεινται στη διερεύνηση και στην ανάκριση.

Βιβλιογραφία

Ελληνική

ΑΝΔΡΟΥΛΑΚΗΣ, Ν., Αιτιολογία και αναιρετικός έλεγχος ως συστατικά της ποινικής απόδειξης, (Αθήνα-Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Σάκκουλα, 1998)

ΔΑΛΑΚΟΥΡΑΣ, Θ., Οι ειδικές ανακριτικές πράξεις του άρθρου 6 του Ν.2928/2001, Ποιν. Χρ. 2001, 1022επ.

ΔΑΛΑΚΟΥΡΑΣ, Θ., Η ανακριτική διαδικασία στα εγκλήματα διαφθοράς, Ποινική Δικαιοσύνη, (Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, 2016), 1111-1112

ΔΑΛΑΚΟΥΡΑΣ, Θ., Ποινική Δικονομία, 2^η έκδ., (Αθήνα: Π.Ν. Σάκκουλας, 2019)

ΔΑΛΑΚΟΥΡΑΣ, Θ., Ο Νέος Κώδικας Ποινικής Δικονομίας, 2^η έκδ., (Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, 2020)

ΔΑΣΚΑΛΑΚΗΣ, Α., Οι έννομες συνέπειες της δράσης του agent provocateur στον κατηγορούμενο, Ποιν. Δικ. 10/2017, 915

ΔΗΜΑΚΗΣ, Α., Οι πρόσφατες εξελίξεις στη νομολογία του ΕΔΔΑ σχετικά με την αστυνομική παγίδευση και οι συνέπειες για την ελληνική νομολογία, Ποιν. Χρ. 2008, 594-609

ΕΥΘΥΜΙΟΥ, Ε., Ανακριτική διαδικασία και ανθρώπινα δικαιώματα: Διεθνείς και εθνικές προκλήσεις, (Αθήνα-Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα, 2018)

ΖΗΣΗΣ, Α., Άρθρο 254. Ειδικές ανακριτικές πράξεις επί ορισμένων εγκλημάτων σε: Κώδικας Ποινικής Δικονομίας, (Sakkoulas-Online, 2022)

ΔΗΜΟΠΟΥΛΟΣ, Χ., Ανακριτική, (Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, 2021)

ΔΙΟΝΥΣΟΠΟΥΛΟΥ, Α., Άρση απορρήτου τηλεφωνικής επικοινωνίας στον νέο Κώδικα Ποινικής Δικονομίας – Η σχέση των άρθρων 254-255 ΚΠΔ και του ν. 2225/1994, Ποιν. Χρ. 2022, 91 επ

ΚΑΡΑΓΙΑΝΝΗΣ, Γ., Κύρια Ανάκριση, (Αθήνα-Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Σάκκουλα, 2021)

ΚΑΡΡΑΣ, Α., Ποινικό Δικονομικό Δίκαιο, 2^η έκδοση, (Αθήνα-Κομοτηνή: Αντ. Ν. Σάκκουλα, 1998)

ΚΑΡΡΑΣ, Α., Ποινικό Δικονομικό Δίκαιο, 6^η έκδ., (Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, 2019)

- ΚΑΡΡΑΣ, Α., Ποινικό Δικονομικό Δίκαιο, 7^η έκδ., (Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, 2020)
- ΚΑΪΑΦΑ-ΓΚΜΠΑΝΤΙ, Μ., Ποινικό Δίκαιο: Γενικό Μέρος. (Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, 2004)
- ΚΑΪΑΦΑ-ΓΚΜΠΑΝΤΙ, Μ., Η οριοθέτηση του αξιοποίνου της τρομοκρατίας και οι προκλήσεις για ένα δικαιοκρατούμενο ποινικό δίκαιο, Ποινικά Χρονικά, 2005, 865-873
- ΚΟΚΚΙΝΑΚΗΣ, Κ., Η εικονοληψία ως μέσο εγκληματοπρόληψης, Ποιν.Δικ. 2004, 696
- ΚΟΝΤΑΞΗΣ, Α., Κώδικας Ποινικής Δικονομίας, (Αθήνα–Θεσσαλονίκη: Εκδ. Σάκκουλα, 2006)
- ΚΩΣΤΑΡΑΣ, Α., Έννοια, τυποποίηση και προβληματική των κυρώσεων του οργανωμένου εγκλήματος, σε: Το Οργανωμένο Έγκλημα από τη Σκοπιά του Ποινικού Δικαίου, Πρακτικά του Ζ' Πανελληνίου Συνεδρίου, (Αθήνα: Π. Ν. Σάκκουλας, 2000)
- ΛΙΒΟΣ, Ν., «Το αξιοποinio του agent provocateur-Η σύγχρονη αντεγκληματική πολιτική μπροστά στο δίλημμα της δικαιοκρατίας και της αποτελεσματικότητας Ποιν. Χρον. 1987, 694
- ΛΙΒΟΣ, Ν., Οργανωμένο έγκλημα: Έννοια και δικονομικοί τρόποι αντιμετώπισής του, σε: Το Οργανωμένο Έγκλημα από τη Σκοπιά του Ποινικού Δικαίου, Πρακτικά του Ζ' Πανελληνίου Συνεδρίου, (Αθήνα: Π. Ν. Σάκκουλας, 2000)
- ΜΑΡΓΑΡΙΤΗΣ, Λ., Ανακριτική διείσδυση και δικαστικό συμβούλιο (:άρθρο 253Α ΚΠΔ) σε «Επιτήρηση και ποινική καταστολή στη σύγχρονη αντεγκληματική πολιτική», επιμέλεια Μ. Καϊάφα Γκμπάντι, (Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, 2011)
- ΜΑΡΓΑΡΙΤΗ, Μ., - ΜΑΡΓΑΡΙΤΗ, Α., Κώδικας Ποινικής Δικονομίας, Θεωρία-Νομολογία, (Αθήνα: Π.Ν.Σάκκουλας, 2020)
- ΜΑΡΓΑΡΙΤΗΣ, Λ., Ο Νέος Κώδικας Ποινικής Δικονομίας, Ερμηνεία κατ'άρθρο του Ν.4620/2019, 2^{ος} τ., (Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, 2020)
- ΜΑΡΓΑΡΙΤΗΣ, Λ., Κώδικας Ποινικής Δικονομίας, Ερμηνεία κατ'άρθρο του Ν. 4620/2019, 1^{ος} τ., (Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, 2020)
- ΜΑΡΓΑΡΙΤΗΣ Λ., Κώδικας Ποινικής Δικονομίας, 17 Έκδοση, (Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, 2022)

ΜΥΛΟΝΟΠΟΥΛΟΣ, Χ., Οργανωμένο έγκλημα και διεθνές ποινικό δίκαιο, σε :Το Οργανωμένο Έγκλημα από τη Σκοπιά του Ποινικού Δικαίου, Πρακτικά του Ζ' Πανελληνίου Συνεδρίου, (Αθήνα: Π. Ν. Σάκκουλας, 2000),

ΝΑΙΝΤΟΣ, Χ., «Ειδικές Ανακριτικές Πράξεις: επίκαιρα ζητήματα», Ποιν. Χρ 2017,491-497

ΟΡΦΑΝΟΣ, Σ., Οργανωμένο Έγκλημα, Άρθρο 187ΠΚ. Δογματική και νομολογιακή προσέγγιση, (Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, 2021)

ΠΑΠΑΔΑΜΑΚΗΣ, Α., Ουσιώδεις διαπιστώσεις, σε: Ποινική Δικονομία, 9^η έκδοση, (Sakkoulas-Online.gr, 2019)

ΠΑΠΑΔΑΜΑΚΗΣ, Α., Οι πτυχές της ανακριτικής διεϊσδυσης, σε: Ποινική Δικονομία, 9^η έκδοση, (Sakkoulas-Online.gr, 2019)

ΠΑΠΑΧΑΡΑΛΑΜΠΟΥΣ, Χ., «Η εξιχνίαση του οργανωμένου εγκλήματος. Η προβληματική των ειδικών ανακριτικών τεχνικών», σε: Τιμητικό Τόμο για την Αλίκη Γιωτοπούλου - Μαραγκοπούλου (‘‘Δικαιώματα του Ανθρώπου, Έγκλημα, Αντεγκληματική Πολιτική’’), Β', (Αθήνα/ Βρυξέλλες (Bruylant): Νομική Βιβλιοθήκη, 2003), 1047-1050

ΠΑΡΑΣΚΕΥΟΠΟΥΛΟΣ, Ν., Ποινικό Δίκαιο και Ανθρώπινα Δικαιώματα, (Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, 2006)

ΠΑΥΛΟΥ Στ. - Σάμιος Θ., Ειδικοί Ποινικοί Νόμοι, Απόρρητο ηλεκτρονικών επικοινωνιών, (Αθήνα: εκδ. Σάκκουλα, 2013)

ΠΑΥΛΟΥ, Στ., «Η μαγνητοφώνηση τηλεφωνικών συνδιαλέξεων υπόπτων από τις αρχές», σε: Χάρη Παπαχαραλάμπους (επιμ.), Αποδεικτικές απαγορεύσεις στην ποινική δίκη, (Αθήνα-Θεσσαλονίκη: Σάκκουλας, 2015),

ΠΕΝΤΖΕΡΙΔΗΣ Π., Ποινική Δικονομία: Βασικές Αρχές και Διαδικασίες, (Αθήνα: Σάκκουλας, 2011)

ΠΛΑΓΑΚΟΣ, Γ., «Οι ειδικές ανακριτικές πράξεις του άρθρου 254ΚΠΔ», σε: «Ο Ανακριτής», (Sakkoulas-Online, 2021), 253-257

ΡΙΖΑΒΑ, Φ., Οργανωμένο έγκλημα: Θεωρητική προσέγγιση, κατ' άρθρον ερμηνεία και νομολογιακή αντιμετώπιση, (Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, 2012)

ΣΑΜΙΟΣ, Θ., «Ανακριτικές πράξεις επί εγκληματικών οργανώσεων- Ζητήματα συρροής του (νέου) άρθρου 253ΑΚΠΔ με τις διατάξεις ειδικών ποινικών νόμων στις οποίες προβλέπεται η διεξαγωγή αντίστοιχων ανακριτικών πράξεων», Ποιν.Χρ. 2001,1034

ΣΕΒΑΣΤΙΔΗΣ, Χ., Κώδικας Ποινικής Δικονομίας - Ερμηνεία Κατ' άρθρο - Τόμος ΙΙΙ, (Αθήνα –Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Σάκκουλα, 2015)

ΣΤΑΜΟΥΛΗ, Ε., Ποινική Δικαιοσύνη και εξουσίες: το παράδειγμα του οργανωμένου εγκλήματος. Στο: Β. Αρτινοπούλου, Σ. Βιδάλη, Σ. Γεωργούλας, Ό. Θεμελή, Ν. Κουλούρης, & Γ. Παπανικολάου, (Επιμ). Εξουσίες, επιστημονική ουδετερότητα και εγκληματολογικός λόγος: 50 χρόνια Howard Becker “Whose side are we on?”, Συμβολές στο 1ο Συνέδριο της ΕΕΜΕΚΕ, Αθήνα, 2018

ΤΣΟΛΙΑΣ, Γ., Το νομικό πλαίσιο άρσης του απορρήτου των ηλεκτρονικών επικοινωνιών για τη διακρίβωση εγκλημάτων σύμφωνα με τις διατάξεις του Ν. 5002/2022 και η απολεσθείσα ευκαιρία εκσυγχρονισμού του, Ποινική Δικαιοσύνη, (Αθήνα: Νομική βιβλιοθήκη, 2023), 252

ΣΠΥΡΑΚΟΣ, Δ., Η συσχέτιση και ο συνδυασμός προσωπικών δεδομένων για την καταστολή οργανωμένου εγκλήματος, Ποιν.Χρ, 2001,1030 επ.

ΣΥΜΕΩΝΙΔΟΥ – ΚΑΣΤΑΝΙΔΟΥ, Ε., Για ένα νέο ορισμό του οργανωμένου εγκλήματος στην Ευρωπαϊκή Ένωση, Ποινικά Χρονικά, ΝΣΤ/2006, 872

ΣΥΜΕΩΝΙΔΟΥ – ΚΑΣΤΑΝΙΔΟΥ, Ε., Ο νόμος 5002/2022 σχετικά με την άρση του απορρήτου των επικοινωνιών (ΦΕΚ Α' 228/9-12-2022): κρίσιμες για τις θεμελιώδεις ελευθερίες «αστοχίες», Ποιν.Δικ, 2023,108-115

ΦΡΑΓΚΟΣ, Κ., Ποινικός Κώδικας (Ν. 4619/2019 και Ν. 4637/2019), (Αθήνα: Σακούλας, 2019)

ΧΛΟΥΠΗΣ, Γ., Το άρθρο 187 Π.Κ.- Οι περιπέτειες μιας εγκληματικής οργάνωσης, Ποιν. Δικ, 6/ 2020, 536-540

ΧΡΥΣΟΓΟΝΟΣ, Κ., Ατομικά και κοινωνικά δικαιώματα, 3η έκδ., (Αθήνα: Νομική Βιβλιοθήκη, 2006)

Ξενόγλωσση

SHELLEY, LI, Transnational organized crime: An imminent threat to the nation-state? Journal of International Affairs, 1995, 464

Νομοθεσία

Αιτιολογική Εισήγηση του Ν.2928/2001

Αιτιολογική Έκθεση του Ν. 3875/2010

Αιτιολογική Εισήγηση του Ν. 4254/2014

Αιτιολογική Έκθεση του Ν. 4620/2019

Αιτιολογική Έκθεση του Ν. 4619/2019

Εκθέσεις

Αρχηγείο Ελληνικής Αστυνομίας, Έκθεση για το Σοβαρό & Οργανωμένο Έκλημα στην Ελλάδα έτους 2019, (Αθήνα: Ανοικτή Έκδοση, 2020)

Αρχηγείο Ελληνικής Αστυνομίας, Έκθεση για το Σοβαρό & Οργανωμένο Έκλημα στην Ελλάδα έτους 2020, (Αθήνα: Ανοικτή Έκδοση, 2022)

Αρχηγείο Ελληνικής Αστυνομίας, Έκθεση για το Σοβαρό & Οργανωμένο Έκλημα στην Ελλάδα έτους 2021, (Αθήνα: Ανοικτή Έκδοση, 2022)

Διαδικτυακές – Άλλες πηγές

UNODC, The globalization of crime: A transnational organized crime threat assessment. United Nations Office on Drugs and Crime, 2010, 5-7, [Διαδικτυακό], Διαθέσιμο σε: <https://www.unodc.org/unodc/en/data-and-analysis/tocta-2010.html>

EUROPOL, SOCTA 2017: European Union serious and organised crime threat assessment. Publications Office of the European Union, 2017, 15-17, [Διαδικτυακό], Διαθέσιμο σε: <https://www.europol.europa.eu/publications-events/main-reports/european-union-serious-and-organised-crime-threat-assessment-2017>

Τράπεζα Νομικών Πληροφοριών ΝΟΜΟΣ

Ιστοσελίδα <https://hudoc.echr.coe.int/eng>

Ιστοσελίδα Αρείου Πάγου www.areiospagos.gr

Υπεύθυνη Δήλωση Συγγραφέα:

Δηλώνω ρητά ότι, σύμφωνα με το άρθρο 8 του Ν.1599/1986, η παρούσα εργασία αποτελεί αποκλειστικά προϊόν προσωπικής μου εργασίας, δεν προσβάλλει κάθε μορφής δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας, προσωπικότητας και προσωπικών δεδομένων τρίτων, δεν περιέχει έργα/εισφορές τρίτων για τα οποία απαιτείται άδεια των δημιουργών/δικαιούχων και δεν είναι προϊόν μερικής ή ολικής αντιγραφής, οι πηγές δε που χρησιμοποιήθηκαν περιορίζονται στις βιβλιογραφικές αναφορές και μόνον και πληρούν τους κανόνες της επιστημονικής παράθεσης.